

Gospodarka oparta na wiedzy w województwie zachodniopomorskim w 2019 r.

The knowledge-based economy in Zachodniopomorskie Voivodship in 2019

Gospodarka oparta na wiedzy w województwie zachodniopomorskim w 2019 r.

The knowledge-based economy in Zachodniopomorskie Voivodship in 2019

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Szczecinie. Ośrodek Statystyki Nauki, Techniki, Innowacji i Społeczeństwa Informacyjnego
Statistical Office in Szczecin. Centre for Science, Technology, Innovation and Information Society Statistics

Pod kierunkiem

Supervised by

Magdalena Wegner

Zespół autorski

Editorial team

Joanna Betiuk, Mateusz Gumiński, Mariola Jasków, Katarzyna Klapczyńska, Mariola Kwiatkowska, Lidia Leśniowska,
Aneta Malesza, Piotr Mordan, Magdalena Orczykowska, Urszula Orzechowska

Prace redakcyjne

Editorial work

Beata Rzymek

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Ireneusz Romanko

ISSN 2083-2680

Publikacja dostępna na stronie internetowej

Publication available on website

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Poland data — please indicate the source

ZAKŁAD WYDAWNICTW STATYSTYCZNYCH, 00-925 WARSZAWA, AL. NIEPODLEGŁOŚCI 208

Informacje w sprawach sprzedaży publikacji – tel.: (22) 608 32 10, 608 38 10

Przedmowa

Wiedza jest jednym z niezbędnych elementów pozwalających na funkcjonowanie we współczesnym świecie a zarazem najważniejszym zasobem ludzkości. Kolejne, następujące po sobie rewolucje przemysłowe, były możliwe dzięki systematycznemu rozwojowi nowych technologii bazujących na wiedzy człowieka. Jej umiejętne wykorzystanie pozwala na tworzenie konkurencyjnej gospodarki, w której szczególną rolę pełni sektor wysokiej techniki oraz wykwalifikowane zasoby ludzkie. Model nowoczesnego przedsiębiorstwa, zorientowanego na wiedzę, stanowi istotę jego funkcjonowania, stwarzając lepsze warunki do ewolucji i kształtowania własnej przyszłości.

Publikacja *Gospodarka oparta na wiedzy w województwie zachodniopomorskim w 2019 r.* opracowana przez zespół pracowników Ośrodka Nauki i Techniki, Innowacji i Społeczeństwa Informacyjnego w Urzędzie Statystycznym w Szczecinie prezentuje wyniki badań statystycznych z zakresu rozwoju wiedzy i jej transferu w naszym regionie. Wyrażam nadzieję, że niniejsze opracowanie stanowić będzie źródło informacji służące prowadzeniu analiz oraz planowaniu kierunków zmian w tym obszarze. Składam tą drogą podziękowanie wszystkim respondentom biorącym udział w badaniach, których wyniki wykorzystano w niniejszej publikacji.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Szczecinie

Magdalena Wegner

Szczecin, wrzesień 2020 r.

Preface

Knowledge is one of the essential elements that enable to function in the modern world and also is the most important resource of humanity. Successive industrial revolutions were possible because of systematic development of new technologies based on human knowledge. Its appropriate use enables to create a competitive economy, in which the high-tech sector and qualified human resources play a special role. The model of a modern enterprise based on knowledge is the essence of its functioning, creating better conditions for evolution and shaping its own future.

The publication "The knowledge-based economy in Zachodniopomorskie Voivodship in 2019" developed by the team of the Centre for Science, Technology, Innovation and Information Society Statistics at the Statistical Office in Szczecin, presents the results of statistical research on knowledge development and its transfer in our region. I hope that this study will provide a source of information for conducting analyses and planning directions of changes in this area. I would like to thank all the respondents who participated in the surveys, which results were used in this publication.

Director
of the Statistical Office in Szczecin

Magdalena Wegner, MSc.

Szczecin, September 2020

Spis treści

Contents

	Str. Page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic	7
List of tables	7
Spis wykresów	12
List of charts	12
Spis map	15
List of maps	15
Objaśnienia znaków umownych.	16
Symbols	16
Ważniejsze skróty	16
Major abbreviations	16
Synteza	19
Executive summary	21
1. Zaawansowanie techniki w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> oraz zaangażowanie wiedzy w usługach	23
1. Technology advancement in <i>Manufacturing</i> and knowledge intensity in services	23
1.1. Zatrudnienie w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> i usługach	23
1.1. Employment in <i>Manufacturing</i> and services	23
1.2. Przychody i eksport w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> i usługach	27
1.2. Net revenues and export in <i>Manufacturing</i> and services.	27
2. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki	31
2. Human resources in science and technology (HRST)	31
2.1. Napływ do zasobów ludzkich dla nauki i techniki – edukacja	31
2.1. HRST inflows – education	31
2.2. Kategorie zasobów ludzkich dla nauki i techniki.	40
2.2. Categories of Human resources for science and technology (HRST)	40
2.3. Personel B+R	43
2.3. R&D personnel	43
3. System innowacji	47
3. Innovation system	47
3.1. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw	47
3.1. Innovation activities of enterprises	47
3.2. Aktywność badawcza i ochrona własności przemysłowej.	70
3.2. Research and development activity and industrial property protection.	70
3.3. Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej.	77
3.3. Innovation activities co-operation	77

	Str. Page
4. Społeczeństwo informacyjne	87
4. Information society	87
4.1. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach <i>Przetwórstwa przemysłowego</i>	87
4.1. Usage of ICT in <i>Manufacturing</i> enterprises	87
4.2. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych	94
4.2. ICT usage in households.	94
Uwagi metodologiczne	111
Stożenie zaawansowania techniki.	114
Definicje stosowanych pojęć	122
1. Zaawansowanie techniki w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> oraz zaangażowanie wiedzy w usługach	122
2. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki	122
3. System innowacji	128
4. Społeczeństwo informacyjne.	130
Methodological notes.	133
Degree of technology intensity.	136
Definitions of applied terms.	143
1. Technology intensity in <i>Manufacturing</i> and knowledge intensity in services.	143
2. Human resources in science and technology.	143
3. Innovation system	148
4. Information society	151

Spis tablic

List of tables

Str.
Page

1.	Zaawansowanie techniki w Przetwórstwie przemysłowym oraz zaangażowanie wiedzy w usługach	
1.	Technology advancement in <i>Manufacturing</i> and knowledge intensity in services	
Tablica 1.	Pracujący według stopnia zaawansowania techniki w 2018 r.	23
Table 1.	Employed persons by level of technology advancement in 2018.	23
Tablica 2.	Pracujący według stopnia zaangażowania wiedzy w 2018 r.	25
Table 2.	Employed persons by knowledge intensity in 2018	25
Tablica 3.	Pracujący według wiedzochłonności rodzaju działalności w 2018 r.	27
Table 3.	Employed persons by knowledge intensive activities in 2018.	27
Tablica 4.	Wybrane dane o przedsiębiorstwach <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> według stopnia zaawansowania techniki w województwie zachodniopomorskim.	28
Table 4.	Selected data on enterprises in <i>Manufacturing</i> by level of technology advancement in Zachodniopomorskie Voivodship.	28
Tablica 5.	Przedsiębiorstwa z sekcji G–U według wybranych poziomów zaangażowania wiedzy w województwie zachodniopomorskim (Polska=100)	30
Table 5.	Enterprises in sections G–U by selected knowledge intensity in Zachodniopomorskie Voivodship (Poland=100).	30
2.	Zasoby ludzkie dla nauki i techniki	
2.	Human resources in science and technology (HRST)	
Tablica 1 (6).	Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami)	32
Table 1 (6).	Students of higher education institutions (including foreigners).	32
Tablica 2 (7).	Absolwenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami)	33
Table 2 (7).	Graduates of higher education institutions (including foreigners)	33
Tablica 3 (8).	Uczestnicy studiów doktoranckich według formy studiów (łącznie z cudzoziemcami)	36
Table 3 (8).	Participants of doctoral studies by mode of study (including foreigners)	36
Tablica 4 (9).	Uczestnicy studiów doktoranckich według grup dziedzin nauki i sztuki w roku akademickim 2018/19 (łącznie z cudzoziemcami)	36
Table 4 (9).	Participants of doctoral studies by groups of academic disciplines in the arts and sciences in the academic year 2018/19 (including foreigners).	36
Tablica 5 (10).	Nadane stopnie i tytuły naukowe	38
Table 5 (10).	Awarded academic degrees and titles.	38
Tablica 6 (11).	Słuchacze studiów podyplomowych	39
Table 6 (11).	Students of post-graduate studies	39
Tablica 7 (12).	Absolwenci studiów podyplomowych (w liczbie wydanych świadectw)	39
Table 7 (12).	Graduates of post-graduate studies (number of certificates issued).	39
Tablica 8 (13).	Zasoby ludzkie dla nauki i techniki	40
Table 8 (13).	Human Resources for Science and Technology (HRST)	40

Tablica 9 (14).	Personel B+R według wykształcenia i głównych grup w 2018 r.	44
Table 9 (14).	R&D personnel by education level and main groups in 2018	44
Tablica 10 (15).	Personel B+R według funkcji i głównych grup w 2018 r.	44
Table 10 (15).	R&D personnel by R&D functions and main groups in 2018	44
Tablica 11 (16).	Personel B+R (w EPC) według funkcji i głównych grup w 2018 r.	46
Table 11 (16).	R&D personnel (in FTE) by R&D functions and main groups in 2018.	46
3.	System innowacji	
3.	Innovation system	
Tablica 1 (17).	Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według liczby pracujących	48
Table 1 (17).	Innovation active enterprises in the years 2016–2018 by number of persons employed	48
Tablica 2 (18).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> w województwie zachodniopomorskim aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według działów PKD	49
Table 2 (18).	Innovation active <i>Manufacturing</i> enterprises in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship.	49
Tablica 3 (19).	Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według działów PKD	51
Table 3 (19).	Innovation active enterprises in the service sector in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship	51
Tablica 4 (20).	Przedsiębiorstwa innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i liczby pracujących	52
Table 4 (20).	Innovative enterprises in the years 2016–2018 by innovation types and number of employed persons.	52
Tablica 5 (21).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> w województwie zachodniopomorskim innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i działów PKD	55
Table 5 (21).	Innovative <i>Manufacturing</i> enterprises in the years 2016–2018 by type of innovation and NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship	55
Tablica 6 (22).	Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i działów PKD	57
Table 6 (22).	Innovative service enterprises in the years 2016–2018 by type of innovation and NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship.	57
Tablica 7 (23).	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w 2018 r. według rodzaju nakładów	60
Table 7 (23).	Expenditures on innovation activity in enterprises in 2018 by type of expenditures.	60
Tablica 8 (24).	Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach według źródeł finansowania	62
Table 8 (24).	Expenditures on innovation activity in enterprises by sources of funding	62

	Str. Page
Tablica 9 (25). Przewidywania, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną według liczby pracujących.	63
Table 9 (25). Enterprises which incurred expenditures on innovation activity by number of employed persons.	63
Tablica 10 (26). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przedsiębiorstwach według liczby pracujących	67
Table 10 (26). Revenues from sales of new or improved products in enterprises by number of employed persons.	67
Tablica 11 (27). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w Przetwórstwie przemysłowym według działów PKD w województwie zachodniopomorskim	67
Table 11 (27). Revenues from sales of new or improved products in <i>Manufacturing</i> by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship.	67
Tablica 12 (28). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przedsiębiorstwach z sektora usług według działów PKD w województwie zachodniopomorskim	69
Table 12 (28). Revenues from sales of new or improved products in service sector enterprises by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship	69
Tablica 13 (29). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według sektorów finansujących	71
Table 13 (29). Intramural expenditures on R&D by funding sectors	71
Tablica 14 (30). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według rodzajów kosztów	72
Table 14 (30). Intramural expenditures on R&D by types of costs.	72
Tablica 15 (31). Ochrona wynalazków i wzorów użytkowych	74
Table 15 (31). Protection of inventions and utility models	74
Tablica 16 (32). Przewidywania, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej według liczby pracujących	78
Table 16 (32). Enterprises which participated in innovation activities co-operation by number of employed persons.	78
Tablica 17 (33). Przewidywania Przetwórstwa przemysłowego w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 według działów PKD	79
Table 17 (33). Innovation active <i>Manufacturing</i> enterprises which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship.	79
Tablica 18 (34). Przewidywania z sektora usług w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 według działów PKD	80
Table 18 (34). Service enterprises which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship	80
Tablica 19 (35). Przewidywania w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 z innymi podmiotami według rodzajów instytucji partnerskich i ich siedziby	81
Table 19 (35). Enterprises of Zachodniopomorskie Voivodship which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 with other entities by type of partners institution and their seat	81

	Str. Page
Tablica 20 (36).	Przedsiębiorstwa, które w latach 2016–2018 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej według liczby pracujących. 84
Table 20 (36).	Enterprises which participated in innovation activities cluster co-operation in the years 2016–2018 by number of employed persons 84
Tablica 21 (37).	Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim, które w latach 2016–2018 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej według działów PKD 85
Table 21 (37).	Enterprises which participated in innovation activities cluster co-operation in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship 85
4.	Spółeczeństwo informacyjne
4.	Information society
Tablica 1 (38).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> wykorzystujące komputery według liczby pracujących 87
Table 1 (38).	<i>Manufacturing</i> enterprises using computers by number of employees. 87
Tablica 2 (39).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> wyposażające swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu według liczby pracujących 88
Table 2 (39).	<i>Manufacturing</i> enterprises providing mobile devices with internet access for employees by number of employees 88
Tablica 3 (40).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> posiadające łącze szerokopasmowe według liczby pracujących 89
Table 3 (40).	<i>Manufacturing</i> enterprises with broadband internet connection by number of employees. 89
Tablica 4 (41).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> posiadające stronę internetową według liczby pracujących 89
Table 4 (41).	<i>Manufacturing</i> enterprises having websites by number of employees 89
Tablica 5 (42).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> według funkcjonalności posiadanej strony internetowej i liczby pracujących 90
Table 5 (42).	<i>Manufacturing</i> enterprises by website functionality and number of employees . . . 90
Tablica 6 (43).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> wykorzystujące wybrane media społecznościowe według liczby pracujących 91
Table 6 (43).	<i>Manufacturing</i> enterprises using social media by number of employees. 91
Tablica 7 (44).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej według liczby pracujących 92
Table 7 (44).	<i>Manufacturing</i> enterprises using cloud computing paid services by number of employees. 92
Tablica 8 (45).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> według celów korzystania z e-administracji i liczby pracujących 93
Table 8 (45).	<i>Manufacturing</i> enterprises by objectives of use of public administration and number of employees 93

	Str. Page
Tablica 9 (46).	Przedsiębiorstwa <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> wykorzystujące roboty przemysłowe i usługowe według liczby pracujących 93
Table 9 (46).	<i>Manufacturing</i> enterprises using industrial and service robots number employees 93
Tablica 10 (47).	Osoby korzystające z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy. 97
Table 10 (47).	Individuals using the Internet for private purposes in the last 3 months 97
Tablica 11 (48).	Osoby korzystające z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy według miejsca korzystania 98
Table 11 (48).	Individuals using the Internet in the last 3 months by place of use 98
Tablica 12 (49).	Osoby łączące się z Internetem poprzez urządzenia przenośne poza domem lub miejscem pracy 99
Table 12 (49).	Individuals accessing the Internet via mobile devices away from home or work 99
Tablica 13 (50).	Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy według celu. 100
Table 13 (50).	Individuals using e-government services in the last 12 months by purposes 100
Tablica 14 (51).	Osoby zamawiające lub kupujące przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy według rodzaju zamawianych towarów i usług 101
Table 14 (51).	Individuals ordering or purchasing goods or services over the Internet for private use in the last 12 months by categories 101

Spis wykresów

List of charts

	Str. Page
1.	Zaawansowanie techniki w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> oraz zaangażowanie wiedzy w usługach
1.	Technology advancement in <i>Manufacturing</i> and knowledge intensity in services
Wykres 1.	Struktura pracujących w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> według stopnia zaawansowania techniki w 2018 r. 24
Chart 1.	Structure of employed persons in <i>Manufacturing</i> by level of technology advancement in 2018 24
Wykres 2.	Struktura pracujących w usługach opartych na wiedzy w 2018 r. 26
Chart 2.	Structure of employed persons in knowledge-intensive services (KIS) in 2018 26
Wykres 3.	Udział eksportu w przychodach netto ze sprzedaży produktów w <i>Przetwórstwie przemysłowym</i> w 2018 r. 29
Chart 3.	Net revenues from sale of export products as the share of net revenues from sale of products in <i>Manufacturing</i> in 2018. 29

2.	Zasoby ludzkie dla nauki i techniki	
2.	Human resources in science and technology (HRST)	
Wykres 1 (4).	Studenci uczelni ogółem i w dziedzinach N+T według płci (łącznie z cudzoziemcami)	32
Chart 1 (4).	Total students of higher education institutions and in the fields of S&T by sex (including foreigners)	32
Wykres 2 (5).	Absolwenci uczelni ogółem i w dziedzinach N+T według płci (łącznie z cudzoziemcami)	34
Chart 2 (5).	Total graduates of higher education institutions and in the fields of S&T by sex (including foreigners)	34
Wykres 3 (6).	Absolwenci uczelni według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18 (łącznie z cudzoziemcami)	34
Chart 3 (6).	Graduates of higher education institutions by groups of education in the academic year 2017/18 (including foreigners)	34
Wykres 4 (7).	Absolwenci uczelni według rodzaju studiów (łącznie z cudzoziemcami)	35
Chart 4 (7).	Graduates of higher education institutions by type of studies (including foreigners)	35
Wykres 5 (8).	Absolwenci uczelni według rodzaju studiów i grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18 w województwie zachodniopomorskim (łącznie z cudzoziemcami)	35
Chart 5 (8).	Graduates of higher education institutions by type of studies and groups of education in the academic year 2017/18 in Zachodniopomorskie Voivodship (including foreigners)	35
Wykres 6 (9).	Doktoranci według grup dziedzin nauki i sztuki w roku akademickim 2018/19 (łącznie z cudzoziemcami)	37
Chart 6 (9).	Doctoral students by groups of academic disciplines in the arts and sciences in the academic year 2018/19 (including foreigners).	37
Wykres 7 (10).	Personel B+R według płci i głównych grup w województwie zachodniopomorskim.	43
Chart 7 (10).	R&D personnel by sex and main groups in Zachodniopomorskie Voivodship.	43
Wykres 8 (11).	Personel B+R (w EPC) według płci i głównych grup w województwie zachodniopomorskim.	45
Chart 8 (11).	R&D personnel (in FTE) by sex and main groups in Zachodniopomorskie Voivodship	45
3.	System innowacji	
3.	Innovation system	
Wykres 1 (12).	Struktura nakładów na działalność innowacyjną według rodzaju nakładów w 2018 r..	59
Chart 1 (12).	Structure of expenditures on innovation activity by type of expenditures in 2018	59
Wykres 2 (13).	Udział środków własnych w nakładach na działalność innowacyjną w 2018 r.	61
Chart 2 (13).	Share of own assets in total expenditures on innovation activity in 2018	61

	Str. Page
Wykres 4 (14).	Udział przedsiębiorstw <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> , które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w ogólnej liczbie przedsiębiorstw danego rodzaju działalności według działów PKD w 2018 r. 64
Chart 4 (14).	Share of <i>Manufacturing</i> enterprises which incurred expenditures on innovation activity in total number of the activity type enterprise by NACE divisions in 2018 64
Wykres 5 (15).	Udział przedsiębiorstw z sektora usług, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w ogólnej liczbie przedsiębiorstw danego rodzaju działalności według działów PKD w 2018 r.. 65
Chart 5 (15).	Share of service enterprises which incurred expenditures on innovation activity in total number of the activity type enterprise by NACE divisions in 2018 65
Wykres 6 (16).	Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych wprowadzonych na rynek w latach 2016–2018 w sprzedaży ogółem w 2018 r. 66
Chart 6 (16).	Net revenues from sales of new or improved products introduced to the market in years 2016–2018 as the share of total revenues from sales in 2018 66
Wykres 7 (17).	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie zachodniopomorskim. 70
Chart 7 (17).	Intramural expenditures on R&D in Zachodniopomorskie Voivodship 70
Wykres 8 (18).	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według pochodzenia środków w województwie zachodniopomorskim 71
Chart 8 (18).	Intramural expenditures on R&D by origin of funds in Zachodniopomorskie Voivodship 71
Wykres 9 (19).	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według rodzajów działalności B+R. 73
Chart 9 (19).	Intramural expenditure on R&D by types of R&D. 73
Wykres 10 (20).	Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według dziedzin B+R 74
Chart 10 (20).	Intramural R&D expenditure by fields of R&D 74
Wykres 11 (21).	Ochrona własności przemysłowej w województwie zachodniopomorskim. 75
Chart 11 (21).	Protection of industrial property rights in Zachodniopomorskie Voivodship 75
Wykres 12 (22).	Struktura zgłoszonych wynalazków oraz wzorów użytkowych krajowych według głównego wnioskodawcy w 2019 r.. 77
Chart 12 (22).	Structure of the patent and domestic utility models by the main applicant in 2019. 77
4.	Spółeczeństwo informacyjne
4.	Information society
Wykres 1 (23).	Powody braku dostępu do Internetu w domu (w % gospodarstw bez dostępu do tej sieci) w 2019 r. 95
Chart 1 (23).	Reasons for not having access to the Internet at home (in % of households without access to the Internet at home) in 2019 95
Wykres 2 (24).	Osoby w wieku 16–74 lata regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystające z Internetu 95
Chart 2 (24).	Regular Internet users (at least once a week) aged 16–74 95

	Str. Page
Wykres 3 (25). Gospodarstwa domowe posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu w domu	96
Chart 3 (25). Households with broadband access to the Internet at home	96
Wykres 4 (26). Częstotliwość korzystania z zakupów przez Internet w ciągu ostatnich 3 miesięcy w 2019 r.	102
Chart 4 (26). Frequency of using e-commerce in the last 3 months in 2019	102
Wykres 5 (27). Osoby, które wykonywały wybrane czynności korzystając z komputera lub urządzenia przenośnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy	102
Chart 5 (27). Individuals carrying out computer or mobile device related activities in the last 12 months	102
Wykres 6 (28). Osoby, które wykonywały wybrane czynności związane z oprogramowaniem w ciągu ostatnich 12 miesięcy	103
Chart 6 (28). Individuals carrying out software related activities in the last 12 months	103
Wykres 7 (29). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności informacyjne w 2019 r.	104
Chart 7 (29). Individuals having digital information skills in 2019	104
Wykres 8 (30). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności komunikacyjne w 2019 r.	105
Chart 8 (30). Individuals having digital communication skills in 2019	105
Wykres 9 (31). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności rozwiązywania problemów w 2019 r.	106
Chart 9 (31). Individuals having digital problem solving skills in 2019	106
Wykres 10 (32). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności związane z oprogramowaniem w 2019 r.	107
Chart 10 (32). Individuals having digital software skills in 2019	107
Wykres 11 (33). Osoby posiadające ogólne umiejętności cyfrowe w 2019 r.	108
Chart 11 (33). Individuals having overall digital skills in 2019	108
Wykres 12 (34). Korzystanie z usług przetwarzania w chmurze (przestrzeni dyskowej) do zapisywania plików w 2019 r.	108
Chart 12 (34). Individuals using cloud computing services to store files in 2019	108
Wykres 13 (35). Osoby korzystające ze stron internetowych lub aplikacji w ramach ekonomii współdzielenia w 2019 r.	109
Chart 13 (35). Individuals using website or app as sharing economy in 2019	109
Wykres 14 (36). Osoby, które ze względu na obawy dotyczące bezpieczeństwa ograniczyły się lub powstrzymały od wykonywania następujących czynności w 2019 r.	109
Chart 14 (36). Individuals, who due security concerns have limited or prevented from doing the following activities in 2019	109

Spis map

List of maps

		Str. Page
Mapa 1.	Zgłoszenia wynalazków dokonane w Urzędzie Patentowym RP w 2019 r. według województw	76
Map 1.	Patent applications filed with the Patent Office of the Republic of Poland in 2019 by voivodships.	76
Mapa 2.	Patenty udzielone przez Urząd Patentowy RP w 2019 r. według województw	76
Map 2.	Patents granted by the Patent Office of the Republic of Poland in 2019 by voivodships	76

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło. magnitude zero.
Zero: (0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit.
(0,0)	zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit.
Kropka (.)	brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy. indicates that not all elements of the sum are given.

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviation	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
mln	milion
zł PLN	złoty zloty
EPC FTE	ekwiwalent pełnego czasu pracy full-time equivalent
BES	sektor przedsiębiorstw business enterprise sector
GOV	sektor rządowy government sector
HES	sektor szkolnictwa wyższego higher education sector
PNP	sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych private non-profit sector
PKB GDP	produkt krajowy brutto gross domestic product
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju Organization for Economic Cooperation and Development
UE EU	Unia Europejska European Union
EUROSTAT	Urząd Statystyczny Unii Europejskiej Statistical Office of the European Union
KE EC	Komisja Europejska European Commission
cd. cont.	ciąg dalszy continued
dok. cont.	dokończenie continued
Lp. No.	liczba porządkowa number

Skrót (dok.) Abbreviation (cont.)	Znaczenie (dok.) Meaning (cont.)
Dz. U.	Dziennik Ustaw
p. proc.	punkt procentowy
poz.	pozycja
r.	rok
woj.	województwo

Synteza

Zaawansowanie techniki w Przetwórstwie przemysłowym oraz zaangażowanie wiedzy w usługach

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim w wysokiej i średnio-wysokiej technice pracowało 20 tys. osób (2,9% pracujących w tych działach techniki w kraju), natomiast w usługach opartych na wiedzy (KIS) – 127 tys. osób (odpowiednio 3,4% pracujących w Polsce).

Udział osób pracujących w jednostkach zaliczanych do wiedzochłonnych rodzajów działalności (KIA) w liczbie pracujących ogółem w województwie zachodniopomorskim wyniósł 36,2% i kształtował się na tym samym poziomie co w Polsce.

W 2018 r. przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* (sekcja C) z województwa zachodniopomorskiego zaliczane do wysokiej techniki stanowiły 3,0% ogółu tych podmiotów w Polsce. Wśród przedsiębiorstw z sekcji G–U należących do usług wysokiej techniki udział podmiotów z województwa zachodniopomorskiego wyniósł 2,2%.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki

W roku akademickim 2018/19 w województwie zachodniopomorskim na uczelniach wszystkich typów kształciło się 36,4 tys. studentów, tj. o 6,8% mniej niż w poprzednim roku akademickim. Studia I, II stopnia oraz jednolite magisterskie w roku akademickim 2017/18 ukończyło 9,1 tys. osób, tj. o 18,8% mniej niż rok wcześniej.

W roku akademickim 2018/19 na studiach doktoranckich kształciło się 1,3 tys. osób, tj. o 5,5% mniej niż w roku poprzednim. Stopień naukowy doktora w 2018 r. uzyskało 188 osób.

W 2018 r. grupa osób tworzących zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST) w województwie zachodniopomorskim liczyła 375 tys., z czego 57,6% stanowiły kobiety.

W zawodach N+T (HRSTO) pracowało o 7 tys. osób więcej niż przed rokiem, przy czym udział kobiet zmniejszył się o 2,3 p. proc.

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim liczba osób tworzących rdzeń zasobów ludzkich, wyróżniony ze względu na wykształcenie i zawód (HRSTC) wzrosła w skali roku o 11 tys., a udział kobiet w tej grupie wyniósł 61,1%.

Liczba osób z wykształceniem wyższym, tworzących zasób wyróżniony ze względu na wykształcenie (HRSTE) zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 15 tys.

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim personel zaangażowany w działalność B+R liczył 6,0 tys. osób, z czego ponad trzy czwarte stanowił personel wewnętrzny B+R. W strukturze osób, które pracowały przy projektach badawczo-rozwojowych według płci przeważali mężczyźni (53,1% personelu B+R), natomiast według realizowanej funkcji – badacze (77,4%). Ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) personelu B+R wyniósł 3381,7, z czego 81,6% stanowił EPC badaczy.

System innowacji

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim 24,4% przedsiębiorstw przemysłowych stanowiły przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w okresie ostatnich trzech lat, a 23,8% – przedsiębiorstwa innowacyjne. Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych, które wprowadziły w latach 2016–2018 nowe lub ulepszone produkty wyniósł 12,6%, natomiast tych, które wprowadziły nowe lub ulepszone procesy biznesowe – 19,7%. W sektorze usług odnotowano 16,6% przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie oraz 16,5% przedsiębiorstw innowacyjnych. Udział podmiotów zaliczanych do tego sektora, które wprowadziły nowe lub ulepszone produkty wyniósł 8,9%, natomiast przedsiębiorstw, które wprowadziły nowe lub ulepszone procesy biznesowe – 15,6%.

W 2018 r. nakłady wewnętrzne na działalność B+R wyniosły 429,7 mln zł i wzrosły w skali roku o 30,6%. Nakłady te były finansowane głównie ze środków sektora rządowego oraz sektora przedsiębiorstw, z których sfinansowano odpowiednio 51,9% oraz 38,5% wszystkich nakładów wewnętrznych na działalność B+R.

W 2019 r. w Urzędzie Patentowym RP dokonano 3887 zgłoszeń wynalazków i 855 zgłoszeń wzorów użytkowych przez podmioty krajowe, z czego odpowiednio 154 i 32 pochodziło z województwa zachodniopomorskiego. Przyznano 2947 patentów i udzielono 603 prawa ochronne dla wzorów użytkowych (podmiotom z województwa zachodniopomorskiego odpowiednio 185 i 29).

W 2019 r. województwo zachodniopomorskie zajmowało jedenaste miejsce w kraju pod względem liczby zgłoszeń do ochrony wynalazków oraz ósme miejsce – pod względem liczby otrzymanych patentów.

Spółeczeństwo informacyjne

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim wszystkie średnie i duże przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* posiadały dostęp do Internetu poprzez łącze szerokopasmowe.

Blisko trzy czwarte przedsiębiorstw wyposażało swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu.

Udział badanych przedsiębiorstw korzystających z płatnych usług w chmurze obliczeniowej wzrósł w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,6 p. proc. i wyniósł 17,8%.

Ponad dwie trzecie przedsiębiorstw w 2018 r. deklarowało załatwianie spraw administracyjnych całkowicie drogą elektroniczną.

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim odsetek gospodarstw domowych posiadających dostęp do Internetu wyniósł 83,0%, natomiast odsetek osób w wieku 16–74 lata, które co najmniej raz w tygodniu korzystały z Internetu – 75,5%.

Uwzględniając cele korzystania z Internetu, najbardziej popularne było użytkowanie poczty elektronicznej. Dużą popularnością cieszyło się również wyszukiwanie informacji o towarach lub usługach, korzystanie z serwisów społecznościowych oraz wykonywanie rozmów głosowych lub wideo przez Internet.

W województwie zachodniopomorskim w populacji osób w wieku 16–74 lata 31,6% posiadało niski poziom ogólnych umiejętności cyfrowych, 24,9% – poziom podstawowy, a najmniejszą grupę stanowiły osoby z ponadpodstawowymi umiejętnościami cyfrowymi – 20,1%.

Executive summary

Technology intensity in *Manufacturing* and knowledge intensity in services

In 2018 in Zachodniopomorskie Voivodship 20 thousand persons worked in high and medium high-technology sections of the Polish Classification of Activities (2.9% of persons employed in these sections in the country), while in Knowledge-intensive services (KIS) – 127 thousand persons (respectively, 3.4% of persons employed in these services in Poland).

Share of persons employed in Knowledge intensive activities (KIA) in total persons employed in Zachodniopomorskie Voivodship was 36.2% and was at the same level as in Poland.

In 2018 *Manufacturing* enterprises (section C) in Zachodniopomorskie Voivodship classified to High-technology constituted 3.0% of the total number of these entities in Poland. Among enterprises of sections G–U classified to High-tech services share of entities from Zachodniopomorskie Voivodship was 2.2%.

Human resources for science and technology

In the academic year 2018/19 in Zachodniopomorskie Voivodship, 36.4 thousand students attended all types of higher education institutions, i.e. by 6.8% less than in the previous academic year. First and second degree studies and uniform master's degree studies in the 2017/18 academic year graduated 9.1 thousand persons, i.e. by 18.8% less than year earlier.

In the academic year 2018/19 at the doctoral studies were studying 1.3 thousand students, i.e. by 5.5% less than last year. The scientific degree of doctor in 2018 was 188.

In 2018 human resources for science and technologies (HRST) in Zachodniopomorskie Voivodship constituted 375 thousand persons, of which 58.0% was women.

In science and technologies professions sector (HRSTO) worked by 7 thousand persons more than in the previous year, the share of the women decreased by 2.3 percentage points.

In 2018 number of persons constituting core of human resources for science and technologies (HRSTC) increased by 11 thousand, share of women in this group was 61.0%.

Number of persons with tertiary education, forming human resources in science and technology separated for education (HRSTE) increase by 15 thousand compared to the previous year.

In 2018 in Zachodniopomorskie Voivodship personnel involved in R&D counted 6.0 thousand persons, of which over three fourth was internal R&D personnel. The structure of persons engaged in R&D projects by sex shows that men predominated (53.1% of R&D personnel), while by R&D functions, the researchers were the largest in number (77.4%). The full-time equivalent (FTE) of R&D personnel amounted to 3381.7, of which 81.6% was the FTE of researchers.

Innovation system

In 2018 in Zachodniopomorskie Voivodship 24.4% of industrial enterprises were innovation active, during the last three years, and 23.8% were innovative. The share of industrial enterprises which introduced new or improved products in the years 2016–2018 was 12.6%, while those that introduced new or improved business processes – 19.7%. In the service sector 16.6% innovation active and 16.5% innovative enterprises were noted. Share of service sector enterprises which introduced new or improved products was 8.9%, while those that introduced new or improved business processes – 15.6%.

In 2018 intramural expenditures on R&D amounted to 429.7 million PLN and increased by 30.6% on an annual basis. These expenditures were mainly financed from the Government sector and the Business enterprise sector, from which 51.9% and 38.5% of intramural expenditures on R&D were financed, respectively.

In 2019, 3887 patent applications and 855 applications for utility models were filed by domestic entities in the Patent Office of Republic of Poland (of which respectively 154 and 32 from Zachodniopomorskie Voivodship). Equal 2947 patents and 603 protection rights for utility models were granted, in Zachodniopomorskie Voivodship respectively 185 and 29.

In 2019 Zachodniopomorskie Voivodships was ranked at 11th place in the country in terms of numbers of patent applications and 8th place in terms of granted patents among all voivodships.

Information society

In 2019, all medium and large Manufacturing enterprises located in Zachodniopomorskie Voivodship had a broadband internet connection.

Employees of nearly three-quarters of enterprises were equipped with portable devices providing mobile Internet access.

Compared to the preceding year, the share of enterprises using paid services of cloud computing increased by 4.6 percentage points to 17.8%.

In 2018, over two-thirds of enterprises declared to settle all official matters online.

In 2019 in Zachodniopomorskie Voivodship 83.0% of households had access to the internet, while 75.5% persons aged 16–74 used internet at least once a week.

Taking into account purpose of internet usage, the most popular was using of e-mail. Quite popular was also finding information about goods or services, participating in social networks and making calls or video calls over the internet.

In Zachodniopomorskie Voivodship among population of persons in age 16–74 31,6% had low level of digital skills, 24,9% – basic level, and the smallest group constituted persons with above basic digital skills – 20.1%.

1. Zaawansowanie techniki w *Przetwórstwie przemysłowym* oraz zaangażowanie wiedzy w usługach

1. Technology advancement in *Manufacturing* and knowledge intensity in services

1.1. *Zatrudnienie w Przetwórstwie przemysłowym i usługach*

1.1. *Employment in Manufacturing and services*

Klasyfikacje stopnia zaawansowania techniki w *Przetwórstwie przemysłowym* (sekcja C) oraz zaangażowania wiedzy w usługach (sekcje G–U) przyjmuje się w badaniach GUS zgodnie z metodologią wypracowaną przez OECD oraz Eurostat.

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim zbiorowość pracujących¹, w zakresie opisanym w uwagach metodologicznych, liczyła 317,5 tys. osób (3,3% pracujących w kraju), tj. o 4,0 tys. więcej niż przed rokiem.

Pracujący w *Przetwórstwie przemysłowym*

Employed persons in Manufacturing

W województwie zachodniopomorskim w przedsiębiorstwach przemysłowych pracowało w 2018 r. 99,0 tys. osób (3,5% pracujących w przemyśle w kraju), w tym w *Przetwórstwie przemysłowym* – 90,1 tys. osób (3,7% pracujących w *Przetwórstwie przemysłowym* w kraju). Odsetek pracujących w działach zaliczanych do wysokiej i średnio-wysokiej techniki w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 6,3% (w Polsce – 7,1%).

Liczba pracujących w wysokiej i średnio-wysokiej technice w województwie zachodniopomorskim wzrosła w porównaniu z 2017 r. o 1,4 tys. osób i stanowiła 2,9% pracujących w tych działach techniki w kraju.

Udział kobiet w liczbie pracujących w wysokiej i średnio-wysokiej technice w województwie zachodniopomorskim był wyższy niż w kraju o 2,8 p. proc. i wyniósł 37,6%. Z kolei odsetki kobiet pracujących w średnio-niskiej oraz niskiej technice w województwie zachodniopomorskim były niższe niż w Polsce (odpowiednio o 2,8 p. proc. oraz o 1,7 p. proc.).

Tablica 1. Pracujący według stopnia zaawansowania techniki w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 1. *Employed persons by level of technology advancement in 2018 As of 31st December*

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Polska Poland				Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total	
Ogółem Total	a	9476011	4742064	50,0	313435	160964	51,4
	b	9643575	4823490	50,0	317464	163570	51,5

¹ W podmiotach o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

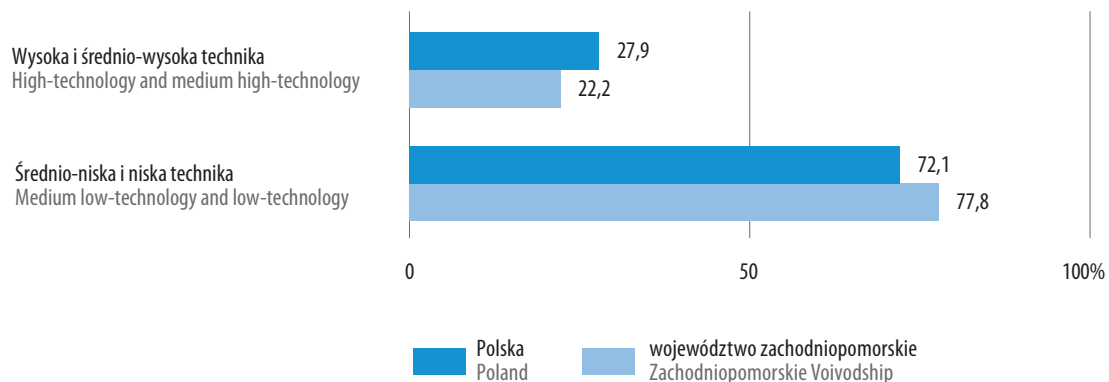
**Tablica 1. Pracujący według stopnia zaawansowania techniki w 2018 r. (dok.)
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 1. Employed persons by level of technology advancement in 2018 (cont.)
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Polska Poland				Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total	
W tym <i>Przetwórstwo przemysłowe</i> Of which <i>Manufacturing</i>	a	2392905	837525	35,0	89641	31159	34,8
	b	2440284	855631	35,1	90076	31355	34,8
wysoka i średnio-wysoka technika high-technology and medium high-technology	a	651510	224280	34,4	18590	6891	37,1
	b	680864	236642	34,8	20010	7530	37,6
średnio-niska technika medium low-technology	a	786133	174880	22,2	.	.	19,8
	b	804935	181582	22,6	.	.	19,8
niska technika low-technology	a	955262	438365	45,9	.	.	44,1
	b	954485	437407	45,8	.	.	44,1

**Wykres 1. Struktura pracujących w Przetwórstwie przemysłowym według stopnia zaawansowania techniki w 2018 r.
Stan w dniu 31 grudnia**

Chart 1. Structure of employed persons in *Manufacturing* by level of technology advancement in 2018
As of 31st December

Pracujący w usługach

Employed persons in services

W województwie zachodniopomorskim w sekcjach G–U pracowało 195,1 tys. osób (3,1% pracujących w tych sekcjach w kraju) i było to o 3,4 tys. więcej niż w 2017 r. Odsetek pracujących w działach zaliczanych do usług opartych na wiedzy stanowił 40,0% ogólnej liczby pracujących (w Polsce – 38,8%). W usługach opartych na wiedzy w województwie zachodniopomorskim pracowało 126,9 tys. osób (o 1,8 tys. więcej niż przed rokiem), co stanowiło 3,4% pracujących w takich usługach w Polsce.

Wśród pracujących w usługach opartych na wiedzy dominowały kobiety (72,1% wobec 68,0% w kraju), a największy ich udział notowano w usługach finansowych (80,1%). W usługach mniej wiedzochłonnych odsetek kobiet był niższy i wyniósł 48,8%.

Tablica 2. Pracujący według stopnia zaangażowania wiedzy w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 2. Employed persons by knowledge intensity in 2018
As of 31st December

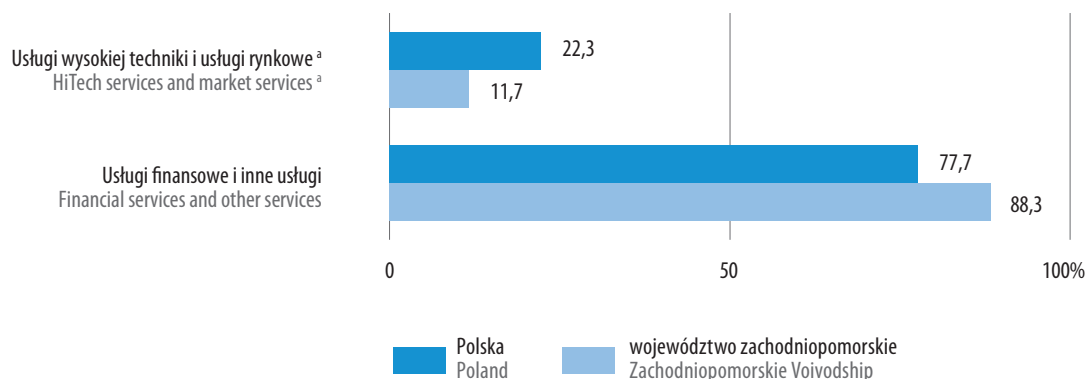
Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Polska Poland				Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total	
Ogółem Total	a	9476011	4742064	50,0	313435	160964	51,4
	b	9643575	4823490	50,0	317464	163570	51,5
W tym sekcje G-U Of which sections G-U	a	6152335	3736101	60,7	191744	122358	63,8
	b	6253961	3796008	60,7	195111	124764	63,9
KIS – usługi oparte na wiedzy Knowledge-intensi- ve services (KIS)	a	3706319	2508901	67,7	125098	89395	71,5
	b	3743222	2545003	68,0	126923	91473	72,1
usługi wysokiej techniki HiTech services	a	268797	115311	42,9	.	.	36,9
	b	281728	120075	42,6	.	2048	.
usługi rynkowe ¹ market services ¹	a	564140	259443	46,0	.	.	41,3
	b	553287	260346	47,1	9532	4189	43,9
usługi finansowe financial services	a	276280	185619	67,2	5093	4076	80,0
	b	278457	185293	66,5	.	.	80,1
inne others	a	2597102	1948528	75,0	106963	80117	74,9
	b	2629750	1979289	75,3	.	.	75,9
LKIS – usługi mniej wiedzochłonne Less knowledge- intensive services (LKIS)	a	2446016	1227200	50,2	66646	32963	49,5
	b	2510739	1251005	49,8	68188	33291	48,8
usługi rynkowe ¹ market services ¹	a	2329554	1158655	49,7	.	.	49,4
	b	2391802	1181371	49,4	67367	32809	48,7
inne usługi others	a	116462	68545	58,9	.	.	57,3
	b	118937	69634	58,5	821	482	58,7

¹ Z wyłączeniem finansowych i wysokiej techniki.

¹ Excluding financial and HiTech services.

Wykres 2. Struktura pracujących w usługach opartych na wiedzy w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Chart 2. Structure of employed persons in knowledge-intensive services (KIS) in 2018
As of 31st December

^a Usługi rynkowe – z wyłączeniem finansowych i wysokiej techniki.
^a Market services – excluding financial and HiTech services.

Pracujący w wiedzochłonnych rodzajach działalności

Employed persons in knowledge intensive activities

Wyróżnienie tzw. wiedzochłonnych rodzajów działalności (Knowledge Intensive Activities – KIA) następuje poprzez wskazanie rodzajów działalności² charakteryzujących się ponad 33% udziałem pracowników z wyższym wykształceniem (poziom 5 i 6 według klasyfikacji ISCED 97). Lista rodzajów działalności zaliczanych do KIA powstała na potrzeby statystyk przygotowywanych przez Eurostat, na bazie informacji od wszystkich krajów członkowskich o udziale pracujących z wykształceniem wyższym w ogólnej liczbie pracujących, we wszystkich rodzajach działalności (bez zawężania do sekcji C oraz G–U, jak w przypadku wysokiej techniki i usług opartych na wiedzy). Zgodnie z danymi zamieszczonymi w bazie danych Eurostatu, w 2018 r. w Unii Europejskiej udział pracujących w działach zaliczanych do wiedzochłonnych rodzajów działalności w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 36,3%.

W województwie zachodniopomorskim w 2018 r. liczba pracujących w jednostkach zaliczanych do KIA była wyższa niż przed rokiem o 1416 osób, jednak ich udział w liczbie pracujących ogółem pozostał na tym samym poziomie (36,2%). Odsetek kobiet pracujących w jednostkach zaliczanych do KIA w województwie zachodniopomorskim wyniósł 71,6% i był wyższy niż w kraju o 3,8 p. proc.

² Na poziomie działów według PKD 2007. Patrz uwagi metodologiczne na str. 117.

Tablica 3. Pracujący według wiedzychłonności rodzaju działalności w 2018 r. Stan w dniu 31 grudnia

Table 3. Employed persons by knowledge intensive activities in 2018 As of 31st December

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018		Polska Poland			Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women	
			razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total
Ogółem Total	a	9476011	4742064	50,0	313435	160964	51,4
	b	9643575	4823490	50,0	317464	163570	51,5
Wiedzychłonne rodza- je działalności Knowledge intensive activities	a	3469333	2344705	67,6	113457	80989	71,4
	b	3492900	2369743	67,8	114873	82302	71,6
Pozostałe rodzaje działalności Other activities	a	6006678	2397359	39,9	199978	79975	40,0
	b	6150675	2453747	39,9	202591	81268	40,1

1.2. Przychody i eksport w Przetwórstwie przemysłowym i usługach

1.2. Net revenues and export in *Manufacturing and services*

W 2018 r. przedsiębiorstwa³ posiadające siedzibę w województwie zachodniopomorskim zaliczane do *Przetwórstwa przemysłowego* stanowiły 3,9% przedsiębiorstw z tej sekcji w Polsce, przy czym podmioty należące do tzw. wysokiej techniki – odpowiednio 3,0%. Udział podmiotów wysokiej techniki w ogólnej liczbie przedsiębiorstw z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* w województwie zachodniopomorskim wyniósł 2,0%. Grupę województw o największej koncentracji podmiotów wysokiej techniki stanowiły: mazowieckie (4,7%), pomorskie (4,1%), dolnośląskie (3,8%) oraz małopolskie (3,5%).

W 2018 r. przychody netto ze sprzedaży produktów w podmiotach *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim stanowiły 2,9% przychodów w Polsce (wobec 3,0% w 2017 r.). Udział przychodów w przedsiębiorstwach posiadających siedzibę na terenie województwa zachodniopomorskiego, należących do działów PKD zaliczanych do wysokiej techniki, w adekwatnych przychodach w Polsce kształtował się na poziomie 0,4%. Koncentracja przychodów netto ze sprzedaży produktów w podmiotach zaliczanych do wysokiej techniki w przychodach *Przetwórstwa przemysłowego* ogółem w województwie, klasyfikowała województwo zachodniopomorskie, podobnie jak przed rokiem, w grupie poniżej przeciętnej dla kraju.

³ O liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Tablica 4. Wybrane dane o przedsiębiorstwach Przetwórstwa przemysłowego według stopnia zaawansowania techniki w województwie zachodniopomorskim

Table 4. Selected data on enterprises in *Manufacturing* by level of technology advancement in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Ogółem Total	Poziom techniki Level of technology				
		wysoka high	średnio-wy- soka medium high	średnio-niska medium low	niska low	
Podmioty Entities	Ogółem=100 Total=100					
	a	100,0	1,9	13,4	37,6	47,1
	b	100,0	2,0	13,4	38,9	45,7
	Polska=100 Poland=100					
	a	4,0	3,0	3,6	4,0	4,1
	b	3,9	3,0	3,5	4,0	4,0
Przychody netto ze sprzedaży produktów Net revenues from sale of products	Ogółem=100 Total=100					
	a	100,0	0,6	24,7	25,7	49,0
	b	100,0	0,7	26,9	25,3	47,1
	Polska=100 Poland=100					
	a	3,0	0,3	2,6	2,4	4,5
	b	2,9	0,4	2,7	2,1	4,3
Przychody netto ze sprzedaży produktów na eksport Net revenues from sale of export products	Ogółem=100 Total=100					
	a	100,0	0,6	25,5	24,9	49,0
	b	100,0	0,9	29,7	22,5	46,9
	Polska=100 Poland=100					
	a	3,8	0,3	2,4	3,6	7,5
	b	3,7	0,5	2,6	3,1	7,3

Wśród przedsiębiorstw z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* w województwie zachodniopomorskim odnotowano dominujący udział przedsiębiorstw zaliczanych do niskiej techniki; w 2018 r. wyniósł on 45,7% (wobec 47,1% w roku poprzednim). Udział podmiotów wysokiej i średnio-wysokiej techniki wyniósł 15,4% (wobec 15,3% w 2017 r.), co plasowało województwo zachodniopomorskie na 12. miejscu w Polsce. W strukturze przychodów ze sprzedaży produktów również przeważały podmioty zaliczane do niskiej techniki. W 2018 r. generowały one 47,1% przychodów ogółem w województwie (o 1,9 p. proc. mniej niż w 2017 r.), natomiast przedsiębiorstwa zaliczane do wysokiej techniki – 0,7% (o 0,1 p. proc. więcej niż przed rokiem).

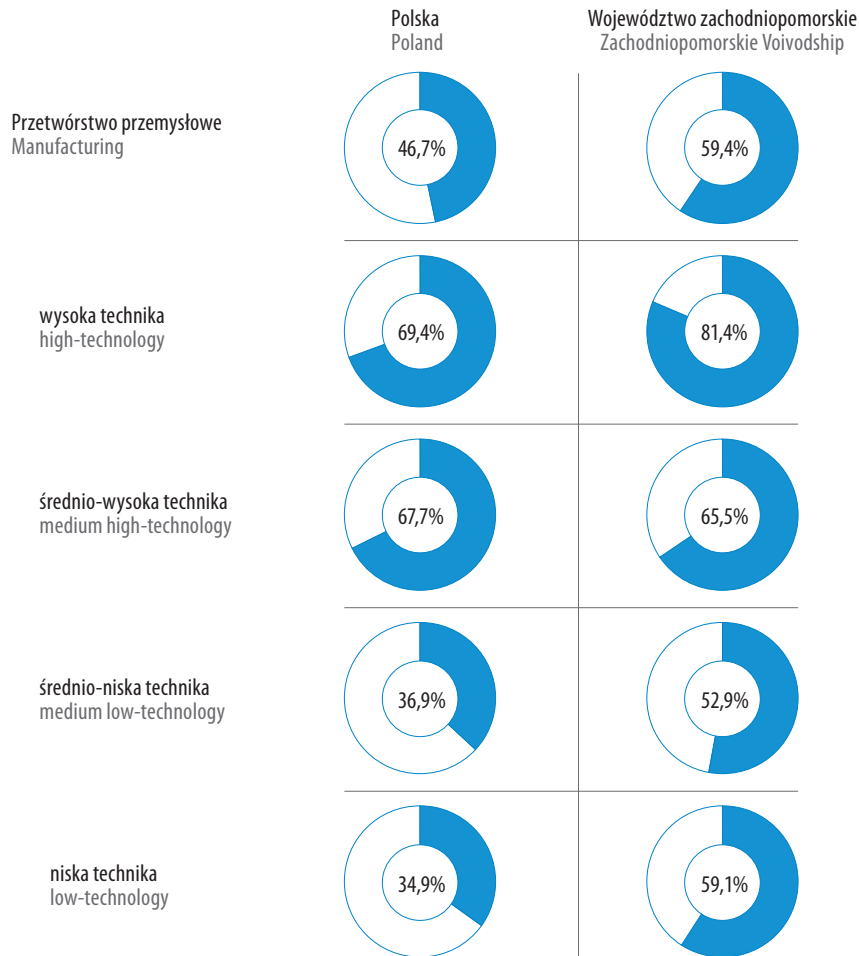
Przychody z eksportu produktów w przedsiębiorstwach *Przetwórstwa przemysłowego* województwa zachodniopomorskiego stanowiły 3,7% wartości krajowej (wobec 3,8% w 2017 r.). W strukturze przychodów ze sprzedaży produktów na eksport, według poziomu techniki przedsiębiorstw, dominujący udział miała niska technika (46,9%).

Wykres 3.

Udział eksportu w przychodach netto ze sprzedaży produktów w Przetwórstwie przemysłowym w 2018 r.

Chart 3.

Net revenues from sale of export products as the share of net revenues from sale of products in Manufacturing in 2018

Udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim w 2018 r. zmniejszył się w stosunku do roku poprzedniego o 0,3 p. proc. i wyniósł 59,4%. Najwyższy udział eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów odnotowano w przedsiębiorstwach z grupy wysokiej techniki – 81,4%. W przedsiębiorstwach zaliczanych do pozostałych poziomów techniki udział przychodów z eksportu w przychodach ze sprzedaży produktów wyniósł odpowiednio: 65,5% – w średnio-wysokiej technice, 52,9% – w średnio-niskiej oraz 59,1% – w niskiej technice.

W 2018 r. przedsiębiorstwa z województwa zachodniopomorskiego z sekcji G–U, o liczbie pracujących powyżej 9 osób, zaliczane do usług wysokiej techniki stanowiły 2,2% analogicznych przedsiębiorstw w Polsce (wobec 2,5% w 2017 r.). Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów w podmiotach należących do działów PKD zaliczanych do usług wysokiej techniki w przychodach netto ze sprzedaży produktów w Polsce wzrósł o 0,2 p. proc. w stosunku do roku poprzedniego i wyniósł 1,1%.

W koncentracji przychodów w podmiotach usług wysokiej techniki w 2018 r. dominowało, podobnie jak przed rokiem, województwo mazowieckie, skupiając 69,6% przychodów netto ze sprzedaży produktów w Polsce.

Tablica 5. Przedsiębiorstwa z sekcji G–U według wybranych poziomów zaangażowania wiedzy w województwie zachodniopomorskim (Polska=100)

Table 5. Enterprises in sections G–U by selected knowledge intensity in Zachodniopomorskie Voivodship (Poland=100)

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Usługi oparte na wiedzy Knowledge-intensive services (KIS)		Usługi mniej wiedzochłonne Less knowledge-intensive services (LKIS)		
	usługi wysokiej techniki high-tech services	usługi rynkowe (bez finansowych i usług wysokiej techniki) market services (excluding financial and high-tech services)	usługi rynkowe market services	inne others	
Podmioty Entities	a	2,5	2,8	4,0	4,3
	b	2,2	2,7	4,0	3,0
Przychody netto ze sprzedaży produktów Revenues from the sale of products	a	0,9	1,7	2,5	0,3
	b	1,1	1,7	2,5	0,2

2. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki

2. Human resources in science and technology (HRST)

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (Human Resources in Science and Technology – HRST) tworzą osoby aktualnie zajmujące się lub potencjalnie mogące zająć się pracami związanymi z tworzeniem, rozwojem, rozpowszechnianiem i zastosowaniem wiedzy naukowo-technicznej.

2.1. Napływ do zasobów ludzkich dla nauki i techniki – edukacja

2.1. HRST inflows – education

Główny napływ do zasobów ludzkich dla nauki i techniki stanowią osoby, które z sukcesem ukończyły edukację na poziomach 5–7 (według klasyfikacji ISCED 2011)¹, a więc absolwenci uczelni lub kolegiów. Zanim jednak osoby te ukończą edukację, muszą mieć status studenta lub słuchacza kolegium.

Osoby, które zasilają zasoby ludzkie dla nauki i techniki (czyli absolwenci uczelni i kolegiów) mogą w dalszym ciągu podwyższać swoje kompetencje na ścieżce naukowej, zdobywając kolejno stopień naukowy doktora, doktora habilitowanego i tytuł profesora lub na ścieżce zawodowej, kończąc specjalistyczne studia podyplomowe.

Studenci

Students

W roku akademickim 2018/19 (według stanu w dniu 31 grudnia 2018 r.) w województwie zachodniopomorskim na uczelniach wszystkich typów kształciło się 36,4 tys. studentów, tj. o 6,8 % mniej niż w roku akademickim 2017/18. W kraju procentowy spadek liczby studentów był mniejszy i wyniósł 4,8%. Na uczelniach w województwie kobiety stanowiły 55,4% studentów, czyli o 2,6 p. proc. mniej niż w skali kraju. Osoby studiujące w województwie stanowiły 3,0% studentów w Polsce.

Liczba studentów w województwie zachodniopomorskim kształcących się w roku akademickim 2018/19 w dziedzinach nauki i techniki (N+T) z grup kierunków² :

- Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka,
- Technologie teleinformacyjne,
- Nauki techniczne (technika, przemysł, budownictwo)

zmniejszyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 8,9% (w kraju – o 7,4%). Grupa studentów tych kierunków stanowiła 31,0% populacji studentów województwa (w kraju odpowiednio 27,4%). Wśród osób studiujących w dziedzinach N+T udział kobiet wyniósł 31,0% (w kraju odpowiednio 34,6%). Studenci kierunków N+T w województwie zachodniopomorskim stanowili 3,3% studiujących na tych kierunkach w Polsce.

¹ W stosunku do poprzednio obowiązującej międzynarodowej klasyfikacji ISCED 1997, poziom 5 (5A łącznie z 5B) został w nowej międzynarodowej klasyfikacji ISCED 2011 podzielony między poziomy 5–7, a wcześniejszy poziom 6 ISCED 1997 został zastąpiony poziomem 8 ISCED 2011.

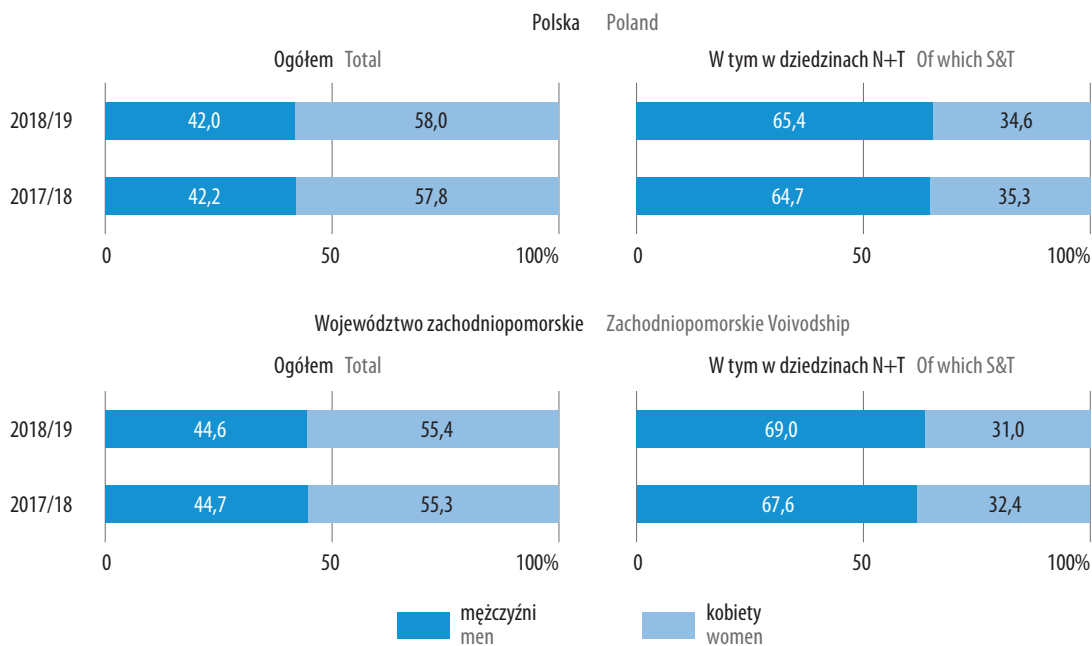
² Według klasyfikacji grup kierunków kształcenia zgodnej z ISCED–F 2013; klasyfikacja ta jest stosowana od 2014 r. Dane te nie są w pełni porównywalne z danymi prezentowanymi za poprzednie lata.

**Tablica 1 (6). Studenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami)
Stan w dniu 31 grudnia**

Table 1 (6). Students of higher education institutions (including foreigners)
As of 31st December

Wyszczególnienie Specification a – 2017/18 b – 2018/19	Studenci Students		W tym w dziedzinach nauki i techniki (N+T) Of which in the fields of science and technology (S&T)		
	ogółem total	w tym kobiety of which women	ogółem total	w tym kobiety of which women	
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers					
Polska Poland	a	1291870	746827	364644	128692
	b	1230254	713451	337583	116891
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	39001	21583	12367	3988
	b	36359	20159	11269	3492
W odsetkach In percent					
Polska Poland	a	100,0	57,8	100,0	35,3
	b	100,0	58,0	100,0	34,6
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	100,0	55,3	100,0	32,2
	b	100,0	55,4	100,0	31,0

Wykres 1 (4). Studenci uczelni ogółem i w dziedzinach N+T według płci (łącznie z cudzoziemcami)
Chart 1 (4). Total students of higher education institutions and in the fields of S&T by sex (including foreigners)

Absolwenci uczelni i kolegiów

Graduates of higher education institutions and colleges

W roku akademickim 2017/18 w województwie zachodniopomorskim uczelnie (studia: I stopnia, II stopnia i jednolite magisterskie) ukończyło 9,1 tys. osób, co stanowiło 2,8% absolwentów w kraju. Absolwentów opuszczających zachodniopomorskie uczelnie było o 18,8% mniej niż rok wcześniej (w Polsce odpowiednio o 15,4%). Udział kobiet w tej grupie wyniósł 62,7%, tj. o 0,7 p. proc. mniej niż w kraju.

Liczba absolwentów kończących kształcenie na kierunkach w dziedzinach N+T³ wyniosła 2,7 tys., a ich udział w ogólnej liczbie absolwentów w województwie zachodniopomorskim wyniósł 29,4% (w kraju odpowiednio 27,9%). Wśród absolwentów kierunków N+T kobiety stanowiły 41,6%, tj. o 1,4 p. proc. mniej niż w kraju.

Tablica 2 (7).
Table 2 (7).

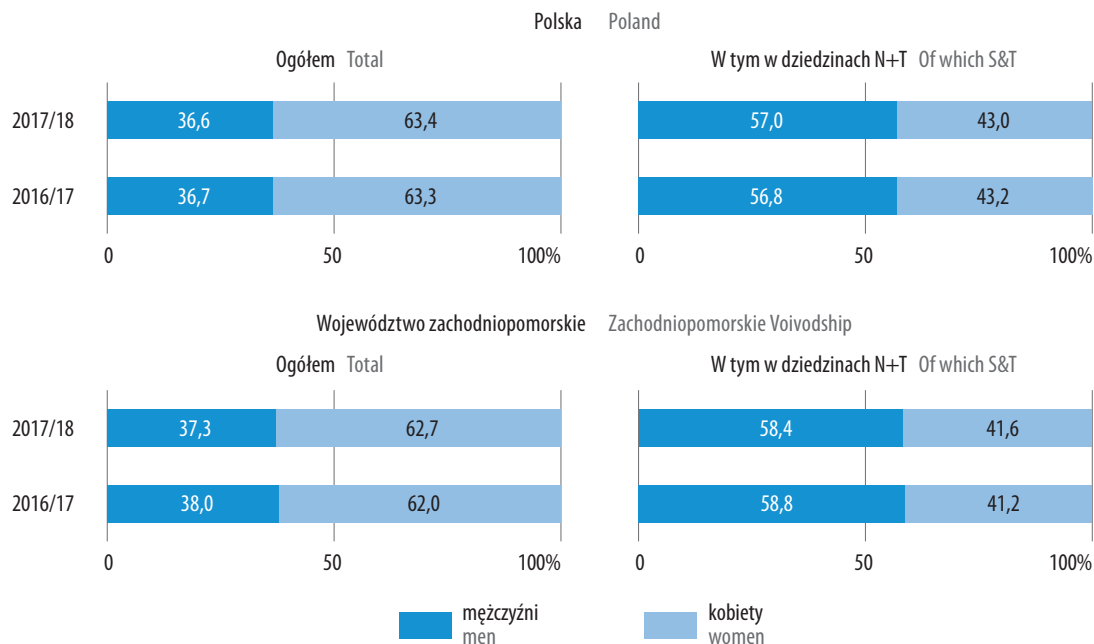
Absolwenci uczelni (łącznie z cudzoziemcami)

Graduates of higher education institutions (including foreigners)

Wyszczególnienie Specification a – 2016/17 b – 2017/18	Absolwenci Graduates		W tym w dziedzinach nauki i techniki (N+T) Of which in the fields of science and technology (S&T)		
	ogółem total	w tym kobiety of which women	ogółem total	w tym kobiety of which women	
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers					
Polska Poland	a	387531	245351	109124	47096
	b	327714	207915	91565	39389
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	11192	6938	3400	1402
	b	9083	5693	2670	1111
W odsetkach In percent					
Polska Poland	a	100,0	63,3	100,0	43,2
	b	100,0	63,4	100,0	43,0
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	100,0	62,0	100,0	41,2
	b	100,0	62,7	100,0	41,6

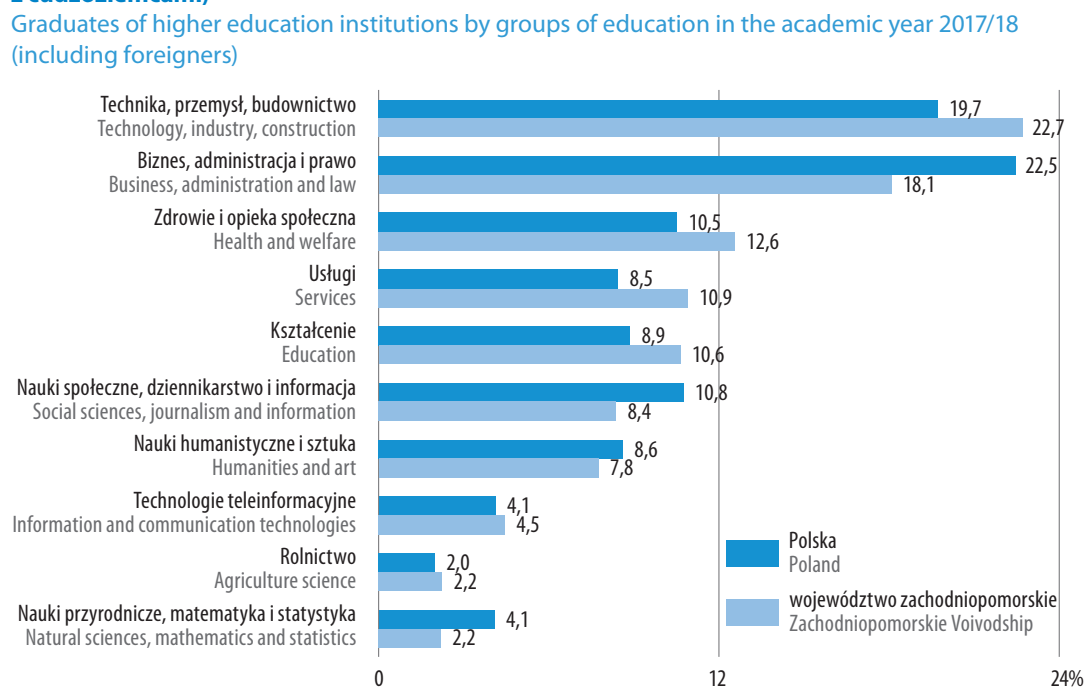
³ Według ISCED-F 2013 – w grupach: Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka, Technologie teleinformatyczne, Nauki techniczne (technika, przemysł, budownictwo).

Wykres 2 (5). Absolwenci uczelni ogółem i w dziedzinach N+T według płci (łącznie z cudzoziemcami)
 Chart 2 (5). Total graduates of higher education institutions and in the fields of S&T by sex (including foreigners)

Wśród absolwentów uczelni w roku akademickim 2017/18 największy udział w województwie zachodniopomorskim stanowili absolwenci z grup kierunków: Technika, przemysł, budownictwo – 22,7% (w kraju odpowiednio – 19,7%), Biznes, administracja i prawo – 18,1% (w kraju – 22,5%), Zdrowie i opieka społeczna – 12,6% (w kraju – 10,5%).

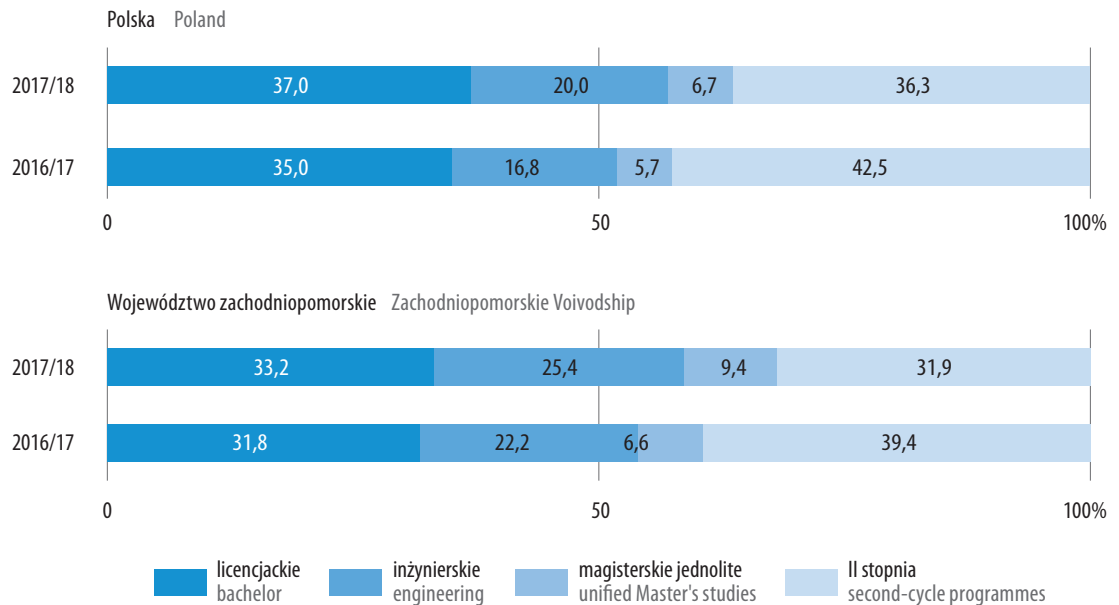
Wykres 3 (6). Absolwenci uczelni według grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18 (łącznie z cudzoziemcami)
 Chart 3 (6). Graduates of higher education institutions by groups of education in the academic year 2017/18 (including foreigners)

Spośród wszystkich absolwentów w województwie zachodniopomorskim studia I stopnia ukończyło 58,7% (w kraju – 57,0%), jednolite studia magisterskie – 9,4% (w kraju – 6,7%), natomiast studia II stopnia – 31,9% (w kraju – 36,3%).

Wykres 4 (7).
Chart 4 (7).

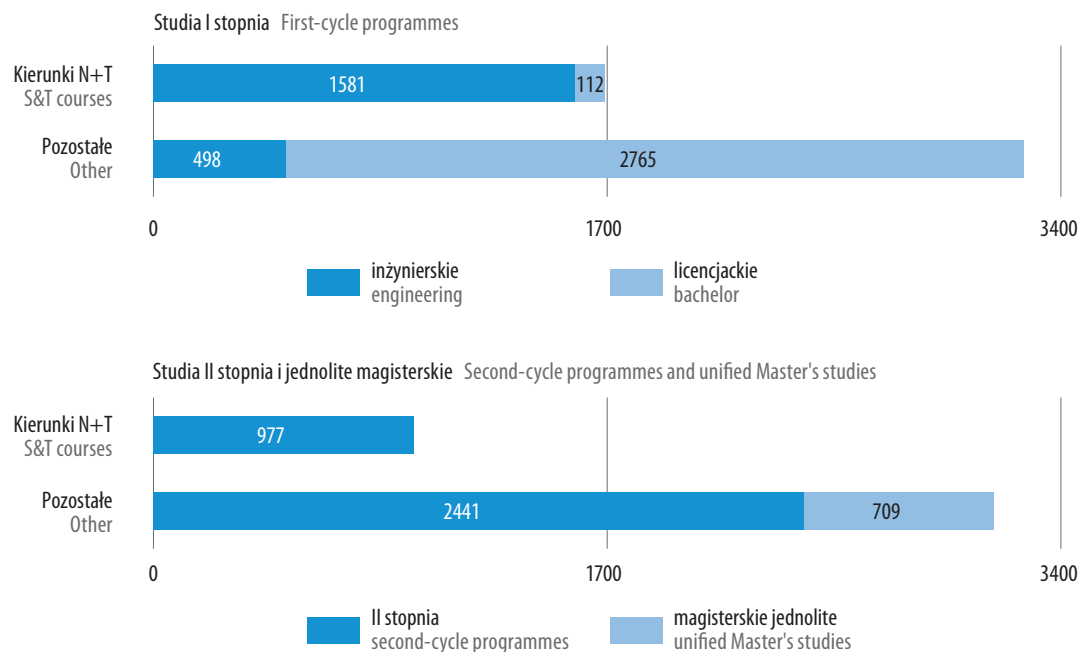
Absolwenci uczelni według rodzaju studiów (łącznie z cudzoziemcami)
Graduates of higher education institutions by type of studies (including foreigners)

Wykres 5 (8).
Chart 5 (8).

Absolwenci uczelni według rodzaju studiów i grup kierunków kształcenia w roku akademickim 2017/18 w województwie zachodniopomorskim (łącznie z cudzoziemcami)

Graduates of higher education institutions by type of studies and groups of education in the academic year 2017/18 in Zachodniopomorskie Voivodship (including foreigners)

Uczestnicy studiów doktoranckich

Participants of doctoral studies

W roku akademickim 2018/19 w województwie zachodniopomorskim w studiach doktoranckich, uczestniczyło 1,3 tys. osób, tj. o 5,5% mniej niż w roku poprzednim (w kraju ich liczba zmniejszyła się o 5,0%). Spośród wszystkich doktorantów 98,2% kształciło się na studiach stacjonarnych (w kraju – 89,4%). Udział kobiet w liczbie doktorantów wyniósł 57,3% (w kraju – 54,8%). Uczestnicy studiów doktoranckich w województwie zachodniopomorskim stanowili 3,3% liczby doktorantów w Polsce, w tym kobiety – odpowiednio 3,5% ogółu doktorantek w Polsce.

Tablica 3 (8).
Table 3 (8).

Uczestnicy studiów doktoranckich według formy studiów (łącznie z cudzoziemcami)

Participants of doctoral studies by mode of study (including foreigners)

Wyszczególnienie Specification a – 2017/18 b – 2018/19	Polska Poland			Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship			
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total	
Ogółem Total	a	41318	22686	54,9	1385	799	57,7
	b	39269	21519	54,8	1309	750	57,3
Studia stacjonarne Studies stationary	a	36531	20259	55,5	1345	779	57,9
	b	35110	19408	55,3	1285	736	57,3
Studia niestacjo- narne Studies part-time	a	4787	2427	50,7	40	20	50,0
	b	4159	2111	50,8	24	14	58,3

W województwie zachodniopomorskim w roku akademickim 2018/19 studia doktoranckie najczęściej podejmowane były w zakresie Nauk inżynierskich i technicznych (29,4% uczestników), a także Nauk medycznych i nauk o zdrowiu (26,4%). W kraju największą popularnością cieszyły się studia w dziedzinie Nauk społecznych (26,4%) oraz Nauk humanistycznych (22,3 %). Spośród wszystkich kobiet uczestniczących w studiach doktoranckich, co trzecia wybierała Nauki medyczne i nauki o zdrowiu (w kraju – najczęściej Nauki społeczne – 27,5%).

Tablica 4 (9).
Table 4 (9).

Uczestnicy studiów doktoranckich według grup dziedzin nauki i sztuki^a w roku akademickim 2018/19 (łącznie z cudzoziemcami)

Participants of doctoral studies by groups of academic disciplines in the arts and sciences^a in the academic year 2018/19 (including foreigners)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland			Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women	
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total
Ogółem Total	39269	21519	54,8	1309	750	57,3
Nauki przyrodnicze Natural science	6497	3609	55,5	72	31	43,1
Nauki inżynierskie i techniczne Engineering sciences and technical	6557	2300	35,1	385	171	44,4

Tablica 4 (9). Uczestnicy studiów doktoranckich według grup dziedzin nauki i sztuki^a w roku akademickim 2018/19 (łącznie z cudzoziemcami) (dok.)

Table 4 (9). Participants of doctoral studies by groups of academic disciplines in the arts and sciences^a in the academic year 2018/19 (including foreigners) (cont.)

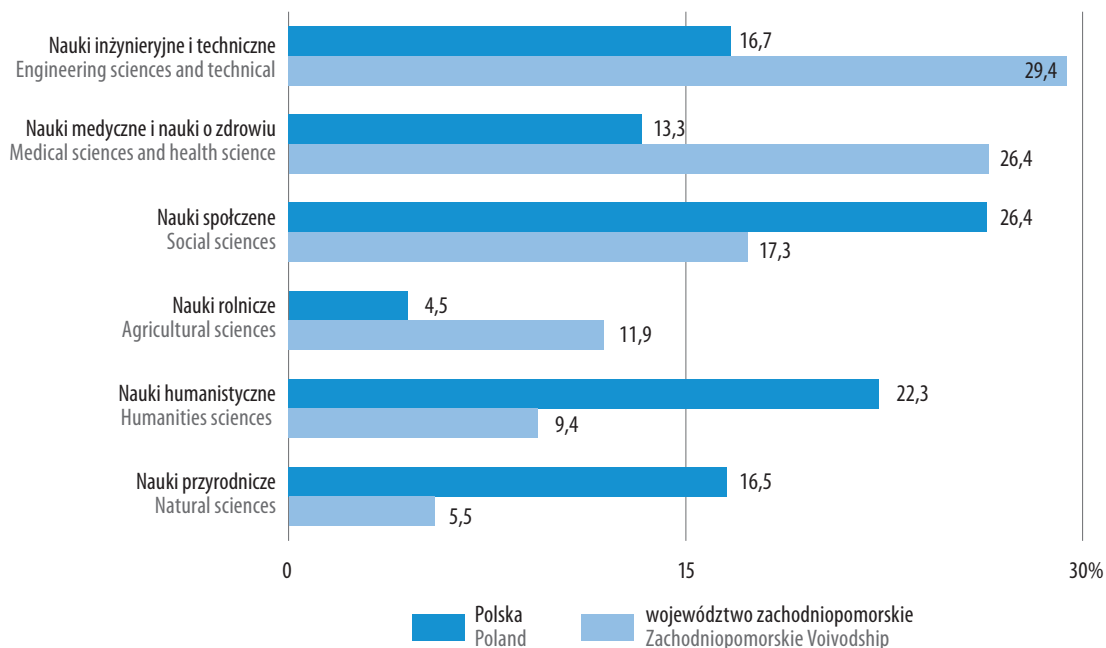
Wyszczególnienie Specification	Polska Poland			Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women	
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total
Nauki medyczne i nauki o zdrowiu Medical sciences and health science	5241	3626	69,2	346	254	73,4
Nauki rolnicze Agricultural sciences	1764	1135	64,3	156	111	71,2
Nauki społeczne Social sciences	10355	5917	57,1	227	129	56,8
Nauki humanistyczne Humanities	8752	4865	55,6	123	54	43,9

a Według klasyfikacji dziedzin nauki i techniki OECD.

a According to the OECD classification of fields of science and technology.

Wykres 6 (9). Doktoranci według grup dziedzin nauki i sztuki^a w roku akademickim 2018/19 (łącznie z cudzoziemcami)

Chart 6 (9). Doctoral students by groups of academic disciplines in the arts and sciences^a in the academic year 2018/19 (including foreigners)

a Według klasyfikacji dziedzin nauki i techniki OECD.

a According to the OECD classification of fields of science and technology.

Stopnie i tytuły naukowe

Scientific degrees and titles

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim stopień naukowy doktora uzyskało 188 osób, tj. o 4,4% więcej niż w roku poprzednim. Wśród nowo wypromowanych doktorów kobiety stanowiły 54,8%, co oznacza, że ich udział nieznacznie zmniejszył się w porównaniu z 2017 r. Osoby, które uzyskały stopień doktora w województwie stanowiły tak samo jak w ubiegłym roku – 3,2% nowo wypromowanych doktorów w kraju.

Tablica 5 (10). Nadane stopnie i tytuły naukowe
Table 5 (10). Awarded academic degrees and titles

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Stopnie naukowe Scientific degrees						Tytuły naukowe profesora Professor			
	doktora PhD			doktora habilitowanego post-doctoral degree						
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		
		razem total	w % ogółem in % of grand of total		razem total	w % ogółem in % of grand of total		razem total	w % ogółem in % of grand of total	
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers										
Polska Poland	a	5626	2993	53,2	1 675	753	45,0	295	98	33,2
	b	5945	3180	53,5	1894	940	49,6	482	183	38,0
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	180	99	55,0	59	24	40,7	4	2	50,0
	b	188	103	54,8	52	25	48,1	7	.	.
Polska=100 Poland=100										
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	3,2	3,3	.	3,5	3,2	.	1,4	2,0	.
	b	3,2	3,2	.	2,7	2,7	.	1,5	.	.

W 2018 r. wypromowano 52 doktorów habilitowanych (w tym 25 stopni naukowych uzyskały kobiety), tj. o 11,9% mniej niż w 2017 r.

Wśród wypromowanych doktorów udział kobiet był wyższy niż w skali kraju o 1,3 p. proc., natomiast wśród doktorów habilitowanych – niższy o 1,5 p. proc.

W 2018 r. w porównaniu z rokiem poprzednim znacznie zwiększyła się liczba osób, którym nadano tytuł naukowy profesora (o 75,0%). Wzrost odnotowano także w kraju (o 63,4%).

Słuchacze studiów podyplomowych

Students of post-graduate studies

W roku akademickim 2018/19 liczba słuchaczy studiów podyplomowych w województwie zachodniopomorskim zwiększyła się w skali roku o 3,9% i wyniosła 3,7 tys. osób, co stanowiło 2,3% słuchaczy w Polsce. Kobiety stanowiły 80,8% ogólnej liczby słuchaczy studiów podyplomowych w województwie (w kraju odpowiednio 72,3%). Liczba słuchaczy na kierunkach wchodzących w skład dziedzin nauki i techniki (N+T) stanowiła 5,4% wszystkich słuchaczy w województwie. Udział kobiet w tej grupie wyniósł 44,6% (w kraju odpowiednio 46,5%).

Tablica 6 (11). Słuchacze studiów podyplomowych
Table 6 (11). Students of post-graduate studies

Wyszczególnienie Specification a – 2017/18 b – 2018/19	Słuchacze Students		W tym w dziedzinach nauki i techniki (N+T) Of which in the fields of science and technology (S&T)		
	razem total	w tym kobiety of which women	razem total	w tym kobiety of which women	
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers					
Polska Poland	a	159475	115050	10320	4639
	b	161236	116556	9912	4609
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	3581	2779	240	85
	b	3719	3005	202	90
W odsetkach In percent					
Polska Poland	a	100,0	72,1	6,5	2,9
	b	100,0	72,3	6,1	2,9
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	100,0	77,6	6,7	2,4
	b	100,0	63,7	5,4	2,4

Liczba absolwentów studiów podyplomowych w województwie zachodniopomorskim w roku akademickim 2017/18 wyniosła 2,9 tys. Udział kobiet w tej grupie wyniósł 80,3% (w kraju odpowiednio 71,9%). Absolwenci studiów podyplomowych w województwie stanowili 2,1% ogółu absolwentów studiów podyplomowych w kraju. Liczba absolwentów studiów podyplomowych w dziedzinach kształcenia N+T z grup kierunków: Nauki przyrodnicze, matematyka i statystyka, Technologie teleinformacyjne, Nauki techniczne (technika, przemysł, budownictwo) wyniosła w województwie zachodniopomorskim 0,2 tys. (w kraju odpowiednio 8,9 tys.). Udział absolwentów w dziedzinach N+T w ogólnej liczbie absolwentów studiów podyplomowych w woj. zachodniopomorskim wyniósł 6,8%. Kobiety w tej grupie stanowiły 42,3% (w kraju odpowiednio 45,2%).

Tablica 7 (12). Absolwenci studiów podyplomowych (w liczbie wydanych świadectw)
Table 7 (12). Graduates of post-graduate studies (number of certificates issued)

Wyszczególnienie Specification a – 2016/17 b – 2017/18	Absolwenci Graduates		W tym w dziedzinach nauki i techniki (N+T) Of which in the fields of science and technology (S&T)		
	razem total	w tym kobiety of which women	razem total	w tym kobiety of which women	
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers					
Polska Poland	a	126529	90199	8287	3753
	b	138567	99599	8888	4016
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	2580	2079	175	67
	b	2869	2303	194	82

Tablica 7 (12). Absolwenci studiów podyplomowych (w liczbie wydanych świadectw) (dok.)
 Table 7 (12). Graduates of post-graduate studies (number of certificates issued) (cont.)

Wyszczególnienie Specification a – 2016/17 b – 2017/18	Absolwenci Graduates		W tym w dziedzinach nauki i techniki (N+T) Of which in the fields of science and technology (S&T)		
	razem total	w tym kobiety of which women	razem total	w tym kobiety of which women	
W odsetkach In percent					
Polska Poland	a	100,0	71,3	6,6	3,0
	b	100,0	71,9	6,4	2,9
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	100,0	80,6	6,8	2,6
	b	100,0	63,0	6,8	2,9

2.2. Kategorie zasobów ludzkich dla nauki i techniki

2.2. Categories of Human resources for science and technology (HRST)

Na podstawie badań aktywności ekonomicznej ludności (BAEL), w 2018 r. grupa osób tworzących zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST) w województwie zachodniopomorskim liczyła 375 tys. osób, przy udziale kobiet wynoszącym 57,6%. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta zwiększyła się o 11 tys. osób, tj. o 3,0% (w skali kraju nastąpił wzrost HRST o 2,1%).

Tablica 8 (13). Zasoby ludzkie dla nauki i techniki
 Table 8 (13). Human Resources for Science and Technology (HRST)

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Polska Poland				Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		
		razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total	
	w tys. in thousand		w tys. in thousand		w tys. in thousand		
Ogółem Total	a	8754	5032	57,5	364	211	58,0
	b	8940	5129	57,4	375	216	57,6
Wyróżnione ze względu na zawód HRSTO	a	5331	3044	57,1	222	132	59,5
	b	5510	3 135	56,9	229	131	57,2
Specjaliści Specialists	a	3195	1953	61,1	118	77	65,3
	b	3305	2022	61,2	124	79	63,7
w tym specjaliści i inżynierowie of which SE	a	1201	578	48,1	45	23	51,1
	b	1253	608	48,5	49	26	53,1
Technicy i inny średni personel Technicians and other mid-level staff	a	2136	1091	51,1	104	55	52,9
	b	2205	1113	50,5	105	53	52
W tym pracujący z wykształceniem poniżej wyższego Of which HRSTW	a	1496	746	49,9	76	40	52,6
	b	1525	741	48,6	72	35	48,6

Tablica 8 (13). Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (dok.)
Table 8 (13). Human Resources for Science and Technology (HRST) (cont.)

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018		Polska Poland			Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
		ogółem grand total	w tym kobiety of which women		ogółem grand total	w tym kobiety of which women	
			razem total	w % ogółem in % of grand total		razem total	w % ogółem in % of grand total
		w tys. in thousand				w tys. in thousand	
w tym specjaliści i inżynierowie of which SE	a	159	128	80,5	7	6	85,7
	b	152	115	75,7	8	6	75,0
Wyróżnione ze względu na wykształcenie HRSTE	a	7258	4286	59,1	288	171	59,4
	b	7415	4388	59,2	303	181	59,7
w tym: of which:							
pracujących poza sferą nauka i technika HRSTN	a	1840	928	50,4	73	37	50,7
	b	1855	944	50,9	79	41	51,9
bezrobotni i nieaktywni zawodowo HRSTU i HRSTI	a	1583	1060	67,0	69	42	60,9
	b	1575	1050	66,7	67	44	65,7
Rdzeń zasobów ludzkich dla nauki i techniki HRSTC	a	3835	2298	59,9	146	92	63,0
	b	3985	2394	60,1	157	96	61,1
w tym specjaliści i inżynierowie of which SE	a	1042	450	43,2	38	17	44,7
	b	1101	493	44,8	41	20	48,8

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki wyróżnione ze względu na zawód

Human Resources for Science and Technology – Occupation (HRSTO)

Liczba osób stanowiących zasób wyróżniony ze względu na zawód, tj. pracujących w zawodach N+T, zwiększyła się w 2018 r. w stosunku do roku poprzedniego o 7 tys. osób, tj. o 3,2% (w kraju wzrosła o 3,4%). Udział kobiet w tej grupie wyniósł 57,2% (w kraju – 56,9%). Specjaliści stanowili 54,1% tej grupy (w kraju – 60,0%), w tym Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych, Specjaliści do spraw zdrowia, Specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych – 21,4% (w kraju – 22,7%).

W grupie osób pracujących w zawodach N+T wykształcenie wyższe miało 68,6% (w kraju – 72,3%), co oznacza wzrost odsetka tych osób w stosunku do 2017 r. o 2,8 p. proc.

Rdzeń zasobów ludzkich dla nauki i techniki – wyróżniony ze względu na wykształcenie i zawód

Core of Human Resources in Science and Technology (HRSTC)

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim liczba osób tworzących rdzeń zasobów zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 11 tys., tj. o 7,5% (w kraju – o 3,9%). Udział kobiet w tej grupie zmniejszył się o 1,9 p. proc. i wyniósł 61,1% (w kraju zwiększył się o 0,2 p. proc. i wyniósł 60,1%). Grupa tych osób (HRSTC) stanowiła 41,9% całych zasobów dla nauki i techniki (HRST), co oznacza, że udział ten zwiększył się w stosunku do 2017 r. o 1,8 p. proc. (w kraju – o 0,8 p. proc. do 44,6%).

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki wyróżnione ze względu na wykształcenie

Human Resources for Science and Technology – Education (HRSTE)

Liczba osób z wykształceniem wyższym, stanowiących zasób wyróżniony ze względu na wykształcenie, zwiększyła się w porównaniu z rokiem poprzednim o 5,2% (w kraju – o 2,2%). Udział kobiet w tej grupie wyniósł 59,7% (w kraju – 59,2%). Wśród osób z wykształceniem wyższym 51,8% stanowiły osoby pracujące w zawodach N+T (w kraju – 53,8%), 26,1% pracowało w pozostałych zawodach (w kraju – 25,0%), a 22,1% osób było nieaktywnych zawodowo lub bezrobotnych (w kraju – 21,2%).

Specjaliści i inżynierowie

Scientists and Engineers (SE)

Liczba specjalistów i inżynierów (Specjaliści nauk fizycznych, matematycznych i technicznych, Specjaliści do spraw zdrowia, Specjaliści do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych) pracujących w sferze nauka i technika w województwie zachodniopomorskim w porównaniu z rokiem poprzednim wzrosła o 8,9% i wyniosła 49 tys. osób (w kraju wzrosła o 4,2%). Udział kobiet w tej grupie w stosunku do 2017 r. zwiększył się o 2,0 p. proc. i wyniósł 53,1% (w kraju zwiększył się o 0,4 p. proc. do 48,5%). Spośród specjalistów i inżynierów pracujących w sferze nauka i technika 83,7% osób posiadało wykształcenie wyższe (w kraju – 87,9%).

Schemat 1.
Scheme 1.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki w województwie zachodniopomorskim w 2018 r. Human resources for science and technology (HRST) in Zachodniopomorskie Voivodship in 2018

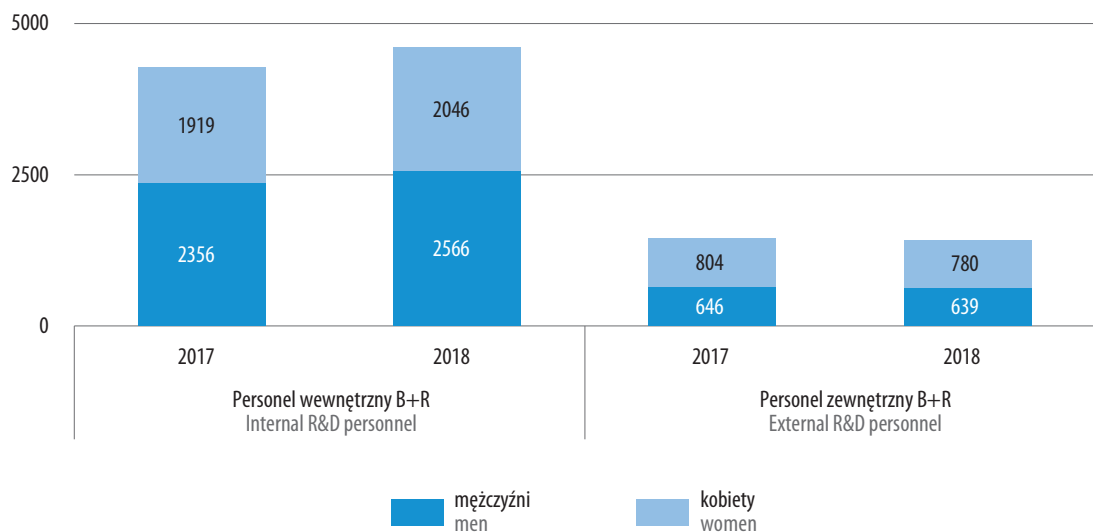
		Zasoby ludzkie dla nauki i techniki wyróżnione ze względu na wykształcenie HRSTE 303 tys. osób thousand persons (80,8%)	
Zasoby ludzkie dla nauki i techniki wyróżnione ze względu na zawód HRSTO 229 tys. osób thousand persons (61,1%)	Specjaliści Specification 124 tys. osób thousand persons (33,1%)	Rdzeń HRSTC 157 tys. osób thousand persons (41,9%)	Pracujący w sferze nauka i technika z wykształceniem poniżej wyższego HRSTW 72 tys. osób thousand persons (19,2%)
	Technicy inny średni personel Technicians and other mid-level staff 105 tys. osób thousand persons (28,0%)		
		Pracujący poza sferą nauka i technika z wykształceniem wyższym HRSTN 79 tys. osób thousand persons (21,1%)	
		Bezrobotni i nieaktywni zawodowo z wykształceniem wyższym HRSTU and HRSTI 67 tys. osób thousand persons (17,9%)	

2.3. Personel B+R

2.3. R&D personnel

W 2018 r. personel zaangażowany w badania naukowe i prace rozwojowe w województwie zachodniopomorskim liczył 6,0 tys. osób. W strukturze personelu B+R dominował personel wewnętrzny (osoby pracujące), który stanowił 76,5% całkowitego personelu w działalności badawczej i rozwojowej. Osoby niepozostające w stosunku pracy (personel zewnętrzny B+R) w województwie zachodniopomorskim stanowiły 2,3% personelu zewnętrznego B+R w kraju. W analizowanym województwie w prace badawcze i rozwojowe zaangażowanych było 2,8 tys. kobiet, co stanowiło 2,7% kobiet w personelu B+R Polski. Województwo zachodniopomorskie było jednym z regionów o najwyższym udziale kobiet w strukturze personelu B+R (46,9%), przy czym udział kobiet w personelu zewnętrznym B+R wyniósł 55,0%.

Wykres 7 (10). Personel B+R według płci i głównych grup w województwie zachodniopomorskim
Chart 7 (10). R&D personnel by sex and main groups in Zachodniopomorskie Voivodship

Spośród wszystkich regionów Polski województwo zachodniopomorskie wyróżniało się najwyższym udziałem w personelu B+R osób posiadających co najmniej stopień naukowy doktora (47,2%). Osoby z pozostałym wykształceniem wyższym stanowiły 41,8% osób zaangażowanych w prace B+R, natomiast najniższy udział przypadł na osoby z pozostałym wykształceniem (11,0%). Wśród personelu wewnętrznego w działalności B+R ponad połowa pracujących posiadała co najmniej stopień naukowy doktora (59,6%), osoby z pozostałym wykształceniem wyższym oraz pozostałym wykształceniem stanowiły odpowiednio 31,6% i 8,8%. Największy udział w personelu zewnętrznym B+R stanowiły osoby z pozostałym wykształceniem wyższym (75,3%), a najmniejszy odnotowano dla osób posiadających co najmniej stopień naukowy doktora (6,8%).

Tablica 9 (14). Personel B+R według wykształcenia i głównych grup w 2018 r.
 Table 9 (14). R&D personnel by education level and main groups in 2018

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Z wykształceniem wyższym With higher education		Z pozostałym wykształceniem With other education level
			co najmniej ze stopniem naukowym doktora at least PhD degree	pozostałym others	
a – ogółem total			w osobach in persons		
b – personel wewnętrzny internal personnel					
c – personel zewnętrzny external personnel					
Ogółem Total					
Polska Poland	a	266283	93040	140934	32309
	b	203588	79726	100832	23030
	c	62695	13314	40102	9279
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	6031	2847	2522	662
	b	4612	2751	1453	408
	c	1419	96	1069	254
w tym kobiety of which women					
Polska Poland	a	104211	38990	53670	11551
	b	75808	34119	34550	7139
	c	28403	4871	19120	4412
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	2826	.	.	.
	b	2046	.	583	.
	c	780	.	.	141

Analiza personelu B+R według funkcji wykazała, iż największy odsetek w województwie zachodniopomorskim stanowili badacze – 77,4% (wobec 72,4% w kraju). W personelu wewnętrznym B+R udział badaczy był jeszcze wyższy i wyniósł 78,9% (w kraju – 74,1%), udział techników i pracowników równorzędnych wyniósł 14,2% (w kraju – 15,8%), natomiast pozostałego personelu pomocniczego – 6,9% (w kraju – 10,1%).

Tablica 10 (15). Personel B+R według funkcji i głównych grup w 2018 r.
 Table 10 (15). R&D personnel by R&D functions and main groups in 2018

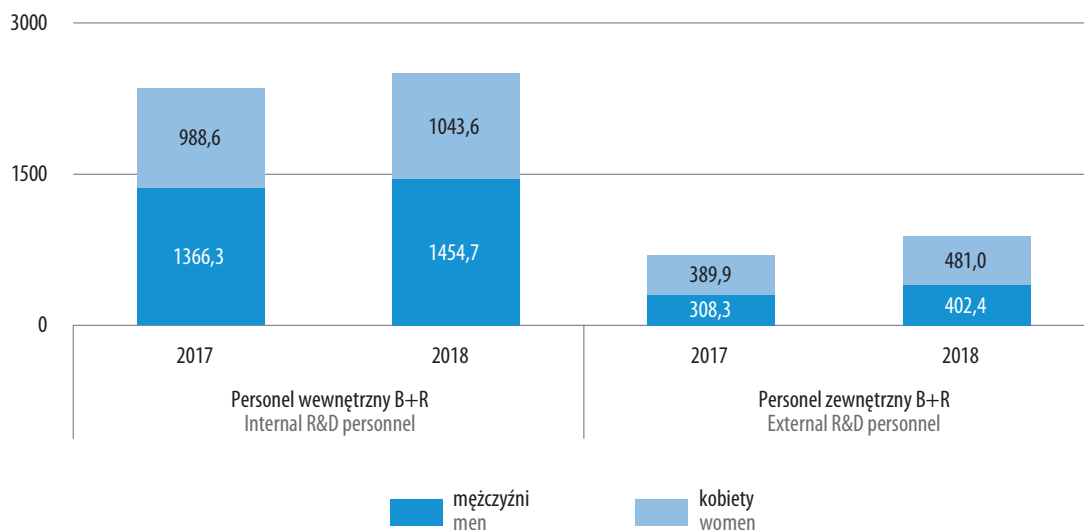
Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Badacze Researchers	Pozostały personel Other personnel
a – ogółem total				
b – personel wewnętrzny internal personnel				
c – personel zewnętrzny external personnel				
Ogółem Total				
Polska Poland	a	266283	192833	73450
	b	203588	150782	52806
	c	62695	42051	20644
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	6031	4668	1363
	b	4612	3640	972
	c	1419	1028	391

Tablica 10 (15). Personel B+R według funkcji i głównych grup w 2018 r. (dok.)
 Table 10 (15). R&D personnel by R&D functions and main groups in 2018 (cont.)

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Badacze Researchers	Pozostały personel Other personnel
a – ogółem total				
b – personel wewnętrzny internal personnel		w osobach in persons		
c – personel zewnętrzny external personnel				
w tym kobiety of which women				
Polska Poland	a	104211	73088	31123
	b	75808	53970	21838
	c	28403	19118	9285
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	2826	.	.
	b	2046	1610	436
	c	780	.	.

W 2018 r. w analizowanym województwie personel B+R, wyrażony w EPC (ekwiwalentach pełnego czasu pracy – odzwierciedlających rzeczywisty czas poświęcony na działalność badawczą i rozwojową w odniesieniu do pełnego czasu pracy przepracowanego przez daną osobę lub grupę) stanowił tak jak przed rokiem 2,1% krajowego personelu zaangażowanego w działalność B+R. Podobny udział odnotowano w przypadku personelu wewnętrznego B+R (1,9%), dla którego wartość EPC wyniosła 2,5 tys. (w tym dla kobiet – 1,0 tys. EPC). Zaangażowanie w projekty badawcze i rozwojowe osób niepozostających w stosunku pracy w podmiotach prowadzących działalność B+R kształtowało się na poziomie 0,9 tys. EPC, co stanowiło 2,9% personelu zewnętrznego B+R Polski.

Wykres 8 (11). Personel B+R (w EPC) według płci i głównych grup w województwie zachodniopomorskim
 Chart 8 (11). R&D personnel (in FTE) by sex and main groups in Zachodniopomorskie Voivodship

W województwie zachodniopomorskim w strukturze personelu zaangażowanego w projekty B+R wyrażonego w EPC według funkcji dominowali badacze (81,6%), przy czym kobiety stanowiły w tej grupie 46,0% (w kraju odsetki te wyniosły odpowiednio 72,7% oraz 35,2%).

Tablica 11 (16). Personel B+R (w EPC) według funkcji i głównych grup w 2018 r .
 Table 11 (16). R&D personnel (in FTE) by R&D functions and main groups in 2018

Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	Badacze Researchers	Pozostały personel Other personnel
a – ogółem total	b – personel wewnętrzny internal personnel	w EPC in FTE		
c – personel zewnętrzny external personnel				
Ogółem Total				
Polska Poland	a	161993,1	117788,5	44204,6
	b	131360,5	98643,9	32716,6
	c	30632,6	19144,6	11488,0
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	3381,7	2759,4	622,3
	b	2498,3	2042,3	456,0
	c	883,4	717,1	166,3
w tym kobiety of which women				
Polska Poland	a	57965,9	41466,3	16499,6
	b	45765,8	33347,4	12418,4
	c	12200,1	8118,9	4081,2
Woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	1524,6	1269,0	255,6
	b	1043,6	869,9	173,7
	c	481,0	399,1	81,9

3. System innowacji

3. Innovation system

3.1. Działalność innowacyjna przedsiębiorstw

3.1. Innovation activities of enterprises

Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie

Innovation active enterprises

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim 24,4% przedsiębiorstw przemysłowych stanowiły przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w okresie trzech ostatnich lat. Podmiotów innowacyjnych, czyli takich, które wprowadziły nowy lub ulepszony produkt lub proces biznesowy w latach 2016–2018 było 23,8%. Odsetek przedsiębiorstw realizujących przynajmniej jeden innowacyjny projekt, który był przerwany, zaniechany przed ukończeniem lub niezakończony na koniec 2018 r. wynosił 7,3%. Spośród podmiotów należących do *Przetwórstwa przemysłowego* 24,5% było aktywnych innowacyjnie, 24,0% – innowacyjnych, a 7,7% realizowało projekt innowacyjny, który został przerwany, zaniechany lub niezakończony na koniec 2018 r.

W 2018 r. w przedsiębiorstwach z sektora usług odsetek przedsiębiorstw, które były aktywne innowacyjnie w okresie trzech ostatnich lat wyniósł 16,6%, a innowacyjnych – 16,5%. Udział przedsiębiorstw realizujących przynajmniej jeden innowacyjny projekt, który był przerwany, zaniechany przed ukończeniem lub niezakończony na koniec 2018 r. wyniósł 7,7%.

W województwie zachodniopomorskim największy odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie oraz innowacyjnych w latach 2016–2018 odnotowano w grupie podmiotów, w których pracowało 250 osób i więcej. W przemyśle udział takich przedsiębiorstw wyniósł po 56,9%, w *Przetwórstwie przemysłowym* – po 58,3%, a sektorze usług – odpowiednio 40,0% oraz 36,0%.

Tablica 1 (17). Przedsiębiorstwa aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według liczby pracujących
 Table 1 (17). Innovation active enterprises in the years 2016–2018 by number of persons employed

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland			Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	ogółem total	innowacyjne innovative	realizujące projekt przerwany, zaniechany lub niezakoń- czony implement- ing any abandoned, suspended or ongoing project	ogółem total	innowacyjne innovative	realizujące projekt przerwany, zaniechany lub niezakoń- czony implement- ing any abandoned, suspended or ongoing project
Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych Share of industrial enterprises						
Ogółem Total	26,1	24,0	12,2	24,4	23,8	7,3
Liczba pracujących: Number of persons employed:						
10–49 osób persons	18,7	17,0	6,6	19,2	18,8	3,3
50–249	40,1	37,2	20,7	33,8	32,6	12,6
250 osób i więcej persons and more	65,4	62,3	51,2	56,9	56,9	43,1
Odsetek przedsiębiorstw Przetwórstwa przemysłowego Share of Manufacturing enterprises						
Ogółem Total	26,5	24,6	12,5	24,5	24,0	7,7
Liczba pracujących: Number of persons employed:						
10–49 osób persons	19,0	17,4	6,8	19,4	19,1	3,1
50–249	42,0	39,1	22,0	34,5	33,1	14,6
250 osób i więcej persons and more	66,0	63,3	51,8	58,3	58,3	45,8
Odsetek przedsiębiorstw z sektora usług Share of service sector enterprises						
Ogółem Total	21,0	19,6	8,3	16,6	16,5	7,7
Liczba pracujących: Number of employed persons:						
10–49 osób persons	17,7	16,6	6,4	13,5	13,5	6,8
50–249	32,5	30,4	13,3	32,4	32,4	11,0
250 osób i więcej persons and more	50,2	46,6	34,6	40,0	36,0	16,0

W latach 2016–2018 w przedsiębiorstwach *Przetwórstwa przemysłowego* największy odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie i innowacyjnych odnotowano wśród podmiotów należących do działów 24–28 (odpowiednio 43,6% oraz 42,9%). Odsetek przedsiębiorstw realizujących przynajmniej jeden innowacyjny projekt, który został przerwany, zaniechany przed ukończeniem lub niezakończony na koniec 2018 r., był największy w działach 29–30 (25,6%), natomiast w działach 13–15 brak było takich przedsiębiorstw.

Tablica 2 (18). Przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według działów PKD

Table 2 (18). Innovation active *Manufacturing* enterprises in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa Enterprises		
	ogółem total	innowacyjne innovative	realizujące projekt przerwany, zaniechany lub niezakończony implementing any abandoned, suspended or ongoing project
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity		
Działy 10–12: <i>Produkcja artykułów spożywczych</i> <i>Manufacture of food products</i> <i>Produkcja napojów</i> <i>Manufacture of beverages</i> <i>Produkcja wyrobów tytoniowych</i> <i>Manufacture of tobacco products</i>	18,8	18,2	3,0
Działy 13–15: <i>Produkcja wyrobów tekstylnych</i> <i>Manufacture of textiles</i> <i>Produkcja odzieży</i> <i>Manufacture of wearing apparel^h</i> <i>Produkcja skór i wyrobów skórzanych^h</i> <i>Manufacture of leather and related products</i>	7,5	7,5	-
Działy 16–18: <i>Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny^h</i> <i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker^h</i> <i>Produkcja papieru i wyrobów z papieru</i> <i>Manufacture of paper and paper products</i> <i>Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji</i> <i>Printing and reproduction of recorded media</i>	20,1	20,1	4,9
Działy 19–23: <i>Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej^h</i> <i>Manufacture of coke and refined petroleum products</i> <i>Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych</i> <i>Manufacture of chemicals and chemical products</i> <i>Produkcja wyrobów farmaceutycznych^h</i> <i>Manufacture of pharmaceutical products^h</i> <i>Produkcja gumy i tworzyw sztucznych</i> <i>Manufacture of rubber and plastic products</i> <i>Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych</i> <i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	21,5	21,1	7,2

Tablica 2 (18). Przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według działów PKD (dok.)

Table 2 (18). Innovation active *Manufacturing* enterprises in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa Enterprises		
	ogółem total	innowacyjne innovative	realizujące projekt przerwany, zaniechany lub niezakończony implementing any abandoned, suspended or ongoing project
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity		
Działy 24–28: <i>Produkcja metali</i> <i>Manufacture of basic metals</i> <i>Produkcja wyrobów z metali^A</i> <i>Manufacture of metal products^A</i> <i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i> <i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i> <i>Produkcja urządzeń elektrycznych</i> <i>Manufacture of electrical equipment</i> <i>Produkcja maszyn i urządzeń^A</i> <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c.</i>	43,6	42,9	14,5
Działy 29–30: <i>Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep^A</i> <i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semitrailers</i> <i>Produkcja pozostałego sprzętu transportowego</i> <i>Manufacture of other transport equipment</i>	39,5	32,6	25,6
Działy 31–33: <i>Produkcja mebli</i> <i>Manufacture of furniture</i> <i>Pozostała produkcja wyrobów</i> <i>Other manufacturing</i> <i>Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń</i> <i>Repair and installation of machinery and equipment</i>	12,1	12,1	3,2

W przedsiębiorstwach z sektora usług największy odsetek przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie i innowacyjnych w latach 2016–2018 zanotowano w działach 58–63 (po 50,8%). Również w tej samej grupie działów największy odsetek przedsiębiorstw (24,6%) realizował projekt przerwany, zaniechany lub niezakończony w 2018 r.

Tablica 3 (19). Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim aktywne innowacyjnie w latach 2016–2018 według działów PKD

Table 3 (19). Innovation active enterprises in the service sector in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa Enterprises		
	ogółem total	innowacyjne innovative	realizujące projekt przerwany, zaniechany lub niezakończony implementing any abandoned, suspended or ongoing project
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity		
Dział 46 <i>Handel hurtowy^Δ</i> <i>Wholesale trade^Δ</i>	14,2	14,2	9,2
Działy 49–53: <i>Transport lądowy i rurociągowy^Δ</i> <i>Land and pipeline transport^Δ</i> <i>Transport wodny</i> <i>Water transport</i> <i>Transport lotniczy</i> <i>Air transport</i> <i>Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport</i> <i>Warehousing and support activities for transportation</i> <i>Działalność pocztowa i kurierska</i> <i>Postal and courier activities</i>	12,1	12,1	0,7
Działy 58–63: <i>Działalność wydawnicza</i> <i>Publishing activities</i> <i>Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań^Δ</i> <i>Motion, sound and music publishing activities^Δ</i> <i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych</i> <i>Programming and broadcasting activities</i> <i>Telekomunikacja</i> <i>Telecommunications</i> <i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwo w zakresie informatyki^Δ</i> <i>Computer programming and consultancy activities^Δ</i> <i>Działalność usługowa w zakresie informacji</i> <i>Information service activities</i>	50,8	50,8	24,6
Działy 64–66: <i>Finansowa działalność usługowa^Δ</i> <i>Financial service activities^Δ</i> <i>Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne^Δ</i> <i>Insurance, reinsurance and pensionfunding^Δ</i> <i>Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne</i> <i>Activities auxiliary to financial services and insurance activities</i>	22,2	19,4	19,4
Działy 71–73: <i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne</i> <i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis</i> <i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i> <i>Scientific research and development</i> <i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i> <i>Advertising and market research</i>	27,3	27,3	24,2

Przedsiębiorstwa innowacyjne w zakresie innowacji produktowych i procesów biznesowych

Product and business process innovative enterprises

W województwie zachodniopomorskim wdrożenie innowacji w latach 2016–2018 wykazało 23,8% przedsiębiorstw przemysłowych, w tym 24,0% przedsiębiorstw z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* oraz 16,5% przedsiębiorstw usługowych. W przedsiębiorstwach tych większy był udział podmiotów, które wprowadziły innowacje procesów biznesowych (wyniósł on odpowiednio 19,7%, 19,6% oraz 15,6%) niż podmiotów, które wdrożyły innowacje produktowe. Taka tendencja jest również widoczna we wszystkich analizowanych klasach wielkości.

Tablica 4 (20). Przedsiębiorstwa innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i liczby pracujących

Table 4 (20). Innovative enterprises in the years 2016–2018 by innovation types and number of employed persons

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla rynku new to the market	
Odsetek przedsiębiorstw przemysłowych Share of industrial enterprises				
Ogółem Total				
Polska Poland	24,0	16,8	7,4	19,9
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	23,8	12,6	3,2	19,7
Liczba pracujących: Number of employed persons:				
10–49 osób persons				
Polska Poland	17,0	11,5	4,9	13,4
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	18,8	9,2	1,4	14,6
50–249				
Polska Poland	37,2	26,2	11,6	31,9
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	32,6	18,0	6,0	28,4
250 osób i więcej persons and more				
Polska Poland	62,3	48,0	23,9	56,9
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	56,9	39,2	17,6	52,9

Tablica 4 (20). Przedsiębiorstwa innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i liczby pracujących (cd.)

Table 4 (20). Innovative enterprises in the years 2016–2018 by innovation types and number of employed persons (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla ryнку new to the market	
Odsetek przedsiębiorstw Przetwórstwa przemysłowego Share of Manufacturing enterprises				
Ogółem Total				
Polska Poland	24,6	17,9	8,0	20,2
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	24,0	13,2	3,5	19,6
Liczba pracujących: Number of employed persons:				
10–49 osób persons				
Polska Poland	17,4	12,1	5,2	13,5
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	19,1	9,8	1,5	14,7
50–249				
Polska Poland	39,1	28,8	13,0	33,3
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	33,1	19,2	6,8	28,8
250 osób i więcej persons and more				
Polska Poland	63,3	51,3	25,7	57,6
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	58,3	39,6	18,8	54,2

Tablica 4 (20). Przedsiębiorstwa innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i liczby pracujących (dok.)

Table 4 (20). Innovative enterprises in the years 2016–2018 by innovation types and number of employed persons (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla ryнку new to the market	
Odsetek przedsiębiorstw z sektora usług Share of service sector enterprises				
Ogółem Total				
Polska Poland	19,6	9,6	4,1	17,5
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	16,5	8,9	6,4	15,6
Liczba pracujących: Number of employed persons:				
10–49 osób persons				
Polska Poland	16,6	8,1	3,5	14,5
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	13,5	7,4	6,6	12,5
50–249				
Polska Poland	30,4	14,3	5,6	28,6
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	32,4	18,4	4,4	31,6
250 osób i więcej persons and more				
Polska Poland	46,6	26,3	13,9	44,1
woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	36,0	8,0	8,0	36,0

Uwzględniając działy *Przetwórstwa przemysłowego*, największy odsetek przedsiębiorstw (21,5%), które wprowadziły innowacje produktowe w latach 2016–2018 wystąpił wśród podmiotów z działów 24–28, natomiast największy odsetek przedsiębiorstw, które wprowadziły innowacje produktowe nowe dla rynku odnotowano w działach 29–30 (9,3%). Odsetek przedsiębiorstw, które wdrożyły innowacyjny proces biznesowy najwyższy był w działach 24–28 (33,0%).

Tablica 5 (21). Przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i działów PKD
 Table 5 (21). Innovative *Manufacturing* enterprises in the years 2016–2018 by type of innovation and NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla rynku new to the market	
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity			
Działy 10–12: <i>Produkcja artykułów spożywczych</i> <i>Manufacture of food products</i> <i>Produkcja napojów</i> <i>Manufacture of beverages</i> <i>Produkcja wyrobów tytoniowych</i> <i>Manufacture of tobacco products</i>	18,2	12,7	1,2	15,8
Działy 13–15: <i>Produkcja wyrobów tekstylnych</i> <i>Manufacture of textiles</i> <i>Produkcja odzieży</i> <i>Manufacture of wearing apparel</i> <i>Produkcja skór i wyrobów skórzanych^Δ</i> <i>Manufacture of leather and related products</i>	7,5	1,1	-	7,5
Działy 16–18: <i>Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny^Δ</i> <i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker^Δ</i> <i>Produkcja papieru i wyrobów z papieru</i> <i>Manufacture of paper and paper products</i> <i>Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji</i> <i>Printing and reproduction of recorded media</i>	20,1	7,6	0,5	18,5
Działy 19–23: <i>Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej^Δ</i> <i>Manufacture of coke and refined petroleum products^Δ</i> <i>Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych</i> <i>Manufacture of chemicals and chemical products,</i> <i>Produkcja wyrobów farmaceutycznych^Δ</i> <i>Manufacture of pharmaceutical products^Δ</i> <i>Produkcja gumy i tworzyw sztucznych</i> <i>Manufacture of rubber and plastic products,</i> <i>Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych</i> <i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	21,1	15,3	5,7	18,2

Tablica 5 (21). Przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i działów PKD (dok.)

Table 5 (21). Innovative *Manufacturing* enterprises in the years 2016–2018 by type of innovation and NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla rynku new to the market	
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity			
Działy 24–28: <i>Produkcja metali</i> <i>Manufacture of basic metals</i> <i>Produkcja wyrobów z metali^Δ</i> <i>Manufacture of metal products^Δ</i> <i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i> <i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i> <i>Produkcja urządzeń elektrycznych</i> <i>Manufacture of electrical equipment,</i> <i>Produkcja maszyn i urządzeń^Δ</i> <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c.</i>	42,9	21,5	5,6	33,0
Działy 29–30: <i>Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep^Δ</i> <i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semitrailers</i> <i>Produkcja pozostałego sprzętu transportowego</i> <i>Manufacture of other transport equipment</i>	32,6	18,6	9,3	27,9
Działy 31–33: <i>Produkcja mebli</i> <i>Manufacture of furniture</i> <i>Pozostała produkcja wyrobów</i> <i>Other manufacturing</i> <i>Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń</i> <i>Repair and installation of machinery and equipment</i>	12,1	8,4	2,6	8,4

Biorąc pod uwagę rodzaj prowadzonej działalności, w sektorze usług w działach 58–63 odnotowano najwyższy odsetek przedsiębiorstw, które w latach 2016–2018 wprowadziły nowe lub ulepszone produkty (37,7%) w tym produkty nowe w skali rynku (26,2%). Nowe lub ulepszone procesy biznesowe również najczęściej wprowadzano w tej grupie działów (50,8%).

Tablica 6 (22). Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i działów PKD

Table 6 (22). Innovative service enterprises in the years 2016–2018 by type of innovation and NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla rynku new to the market	razem total
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity			
Dział 46 Handel hurtowy ^A Wholesale trade ^A	14,2	10,6	7,5	14,2
Działy 49–53: Transport lądowy i rurociągowy ^A Land and pipeline transport ^A Transport wodny Water transport Transport lotniczy Air transport Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport Warehousing and support activities for transportation Działalność pocztowa i kurierska Postal and courier activities	12,1	1,8	1,6	10,8
Działy 58–63: Działalność wydawnicza Publishing activities Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań ^A Motion, sound and music publishing activities ^A Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych Programming and broadcasting activities, Telekomunikacja Telecommunications Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwo w zakresie informatyki ^A Computer programming and consultancy activities ^A Działalność usługowa w zakresie informacji Information service activities	50,8	37,7	26,2	50,8
Działy 64–66: Finansowa działalność usługowa ^A Financial service activities ^A Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne ^A Insurance, reinsurance and pensionfunding ^A Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne Activities auxiliary to financial services and insurance activities	19,4	13,9	5,6	19,4

Tablica 6 (22). Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim innowacyjne w latach 2016–2018 według rodzaju wprowadzonych innowacji i działów PKD (dok.)

Table 6 (22). Innovative service enterprises in the years 2016–2018 by type of innovation and NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont)

Wyszczególnienie Specification	Przedsiębiorstwa, które wprowadziły innowacyjne produkty lub procesy biznesowe Enterprises which introduced product or business process innovation			
	ogółem grand total	nowe lub ulepszone produkty new or improved products		nowe lub ulepszone procesy biznesowe new or improved business process
		razem total	w tym nowe dla rynku new to the market	razem total
	w % przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total enterprises of the economic activity			
Działy 71-73: <i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne</i> <i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis</i> <i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i> <i>Scientific research and development</i> <i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i> <i>Advertising and market research</i>	27,3	16,7	16,7	24,2

Nakłady na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesów biznesowych

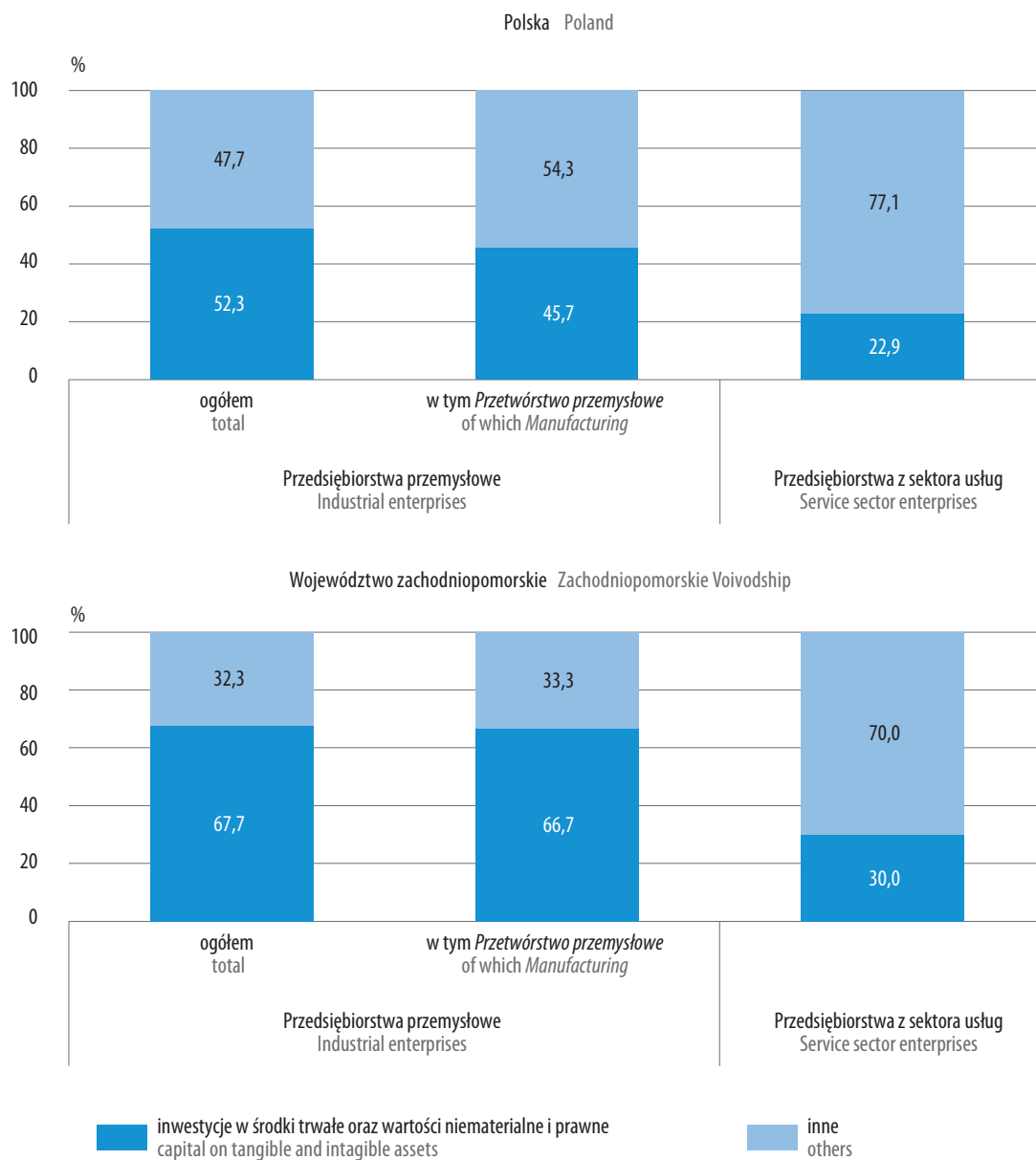
Expenditures on innovation activities for product and business process innovations

Nakłady na działalność innowacyjną są to wszelkie wydatki na innowacje produktowe i procesów biznesowych – bieżące i inwestycyjne, poniesione na prace zakończone sukcesem (wdrożeniem innowacji), niezakończone (kontynuowane) oraz przerwane lub zaniechane, niezależnie od źródeł ich finansowania.

W 2018 r. przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa zachodniopomorskiego poniosły nakłady na działalność innowacyjną w wysokości 546,2 mln zł, tj. o 14,7% mniejsze niż w roku poprzednim. Środki te stanowiły 2,3% nakładów wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych działających w Polsce. Przedsiębiorstwa z sektora usług poniosły wydatki w wysokości 59,4 mln zł (o 58,2% mniej niż przed rokiem), które stanowiły 0,5% nakładów na działalność innowacyjną wszystkich przedsiębiorstw z tego sektora w kraju.

W województwie zachodniopomorskim przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* znaczącą część nakładów związanych z działalnością innowacyjną przeznaczyły na inwestycje w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne (66,7%). W przedsiębiorstwach przemysłowych udział środków na ten rodzaj nakładów wyniósł 67,7%, natomiast w sektorze usług – 30,0%.

Wykres 1 (12). Struktura nakładów na działalność innowacyjną według rodzaju nakładów w 2018 r.
 Chart 1 (12). Structure of expenditures on innovation activity by type of expenditures in 2018

Tablica 7 (23). Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w 2018 r. według rodzaju nakładów
Table 7 (23). Expenditures on innovation activity in enterprises in 2018 by type of expenditures

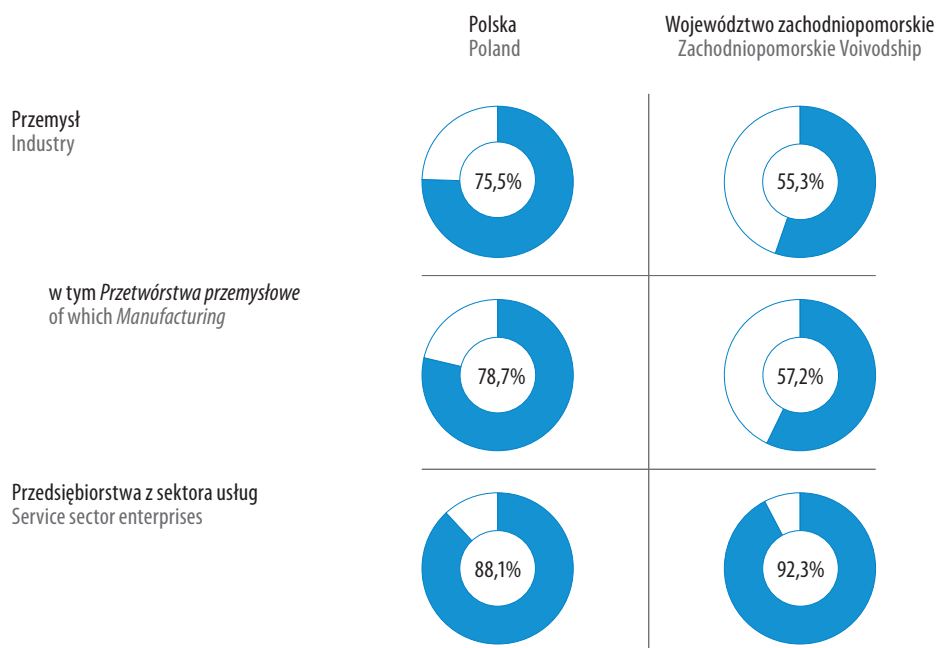
Wyszczególnienie Specification		Ogółem Total	W tym środki na Of which funds on			
			nakłady na działalność B+R R&D	własny personel pra- cujący nad innowacjami own person- nel working on innova- tion	materiały oraz usługi obce zaku- pione w celu realizacji działalności innowacyjnej services, materials and supplies purchased from other parties for innovation	inwestycje w środki trwałe oraz wartości nie- materialne i prawne w celu realizacji działalności innowacyjnej capital on tangible and intangible as- sets in order to perform innovative activities
		w tys. zł in thousand PLN				
Przedsiębior- stwa prze- mysłowe Industrial enterprises	Polska Poland	23388659	8824784	505863	701333	12225297
	woj. zachodnio- pomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	546206	125648	13970	32980	369780
w tym <i>Prze- twórstwa przemysło- wego</i> of which <i>Manufactu- ring</i>	Polska Poland	19718062	8576553	493093	612273	9007002
	woj. zachodnio- pomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	490359	125648	13970	-	326879
Przedsiębior- stwa z sekto- ra usług Service sector enterprises	Polska Poland	13094803	7552654	915377	1175179	3001274
	woj. zachodnio- pomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	59359	37237	1777	1559	17799

Nakłady na działalność innowacyjną finansowane mogą być z różnych źródeł. Wyróżnia się środki:

- własne,
- środki krajowe otrzymane od instytucji dysponujących środkami publicznymi,
- pozyskane z zagranicy (bezzwrotne),
- pochodzące z funduszy kapitału ryzyka,
- kredyty, pożyczki i inne zobowiązania finansowe od instytucji finansowych.

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim ze środków własnych finansowana była ponad połowa nakładów przeznaczonych na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych oraz w *Przetwórstwie przemysłowym*, natomiast prawie wszystkie nakłady (92,3%) – w przedsiębiorstwach z sektora usług.

Wykres 2 (13). Udział środków własnych w nakładach na działalność innowacyjną w 2018 r.
Chart 2 (13). Share of own assets in total expenditures on innovation activity in 2018

Tablica 8 (24). Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach według źródeł finansowania
 Table 8 (24). Expenditures on innovation activity in enterprises by sources of funding

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018			Ogółem Total	W tym Of which			
				środki własne own assets	otrzymane od instytucji dyspo- nujących środkami publicz- nymi from state budget	środki pozyskane z zagranicy ¹ from abro- ad ¹	kredyty, pożyczki i inne zo- bowiązania finansowe od instytucji finanso- wych credits, loans and other financial lia- bilities from financial institutions
		w tys. zł in thousand PLN					
Przedsiębiorstwa przemysłowe Industrial enter- prises	Polska Poland	a	28023497	21159405	441167	1029505	-
		b	23388659	17658242	722168	1266879	1892445
	woj. zachodnio- pomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	640376	351398	.	34434	-
		b	546206	302113	12080	18852	45910
w tym <i>Przetwórstwa przemysłowego</i> of which <i>Manu- facturing</i>	Polska Poland	a	22183065	17992410	376059	988970	-
		b	19718062	15515976	709008	1148714	1573709
	woj. zachodnio- pomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	432728	312702	17744	.	-
		b	490359	280607	12080	-	-
Przedsiębiorstwa z sektora usług Service sector enterprises	Polska Poland	a	13142242	11262035	278795	506310	-
		b	13094803	11534150	337166	661609	278168
	woj. zachodnio- pomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	a	142088	66813	10297	5822	-
		b	59359	54808	-	4084	503

1 W formie bezzwrotnej.

1 Non-refundable.

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim odsetek przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną wyniósł w przemyśle 8,9%, a w *Przetwórstwie przemysłowym* – 8,8%, tj. mniej w porównaniu z rokiem poprzednim odpowiednio o 5,5 p. proc. i 6,2 p. proc. Największy odsetek przedsiębiorstw wydatkujących środki na działalność innowacyjną odnotowano wśród podmiotów, w których liczba pracujących wynosiła 250 osób i więcej (43,1% – w przemyśle i 43,8% – w *Przetwórstwie przemysłowym*).

Tablica 9 (25). Przedsiębiorstwa, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną według liczby pracujących

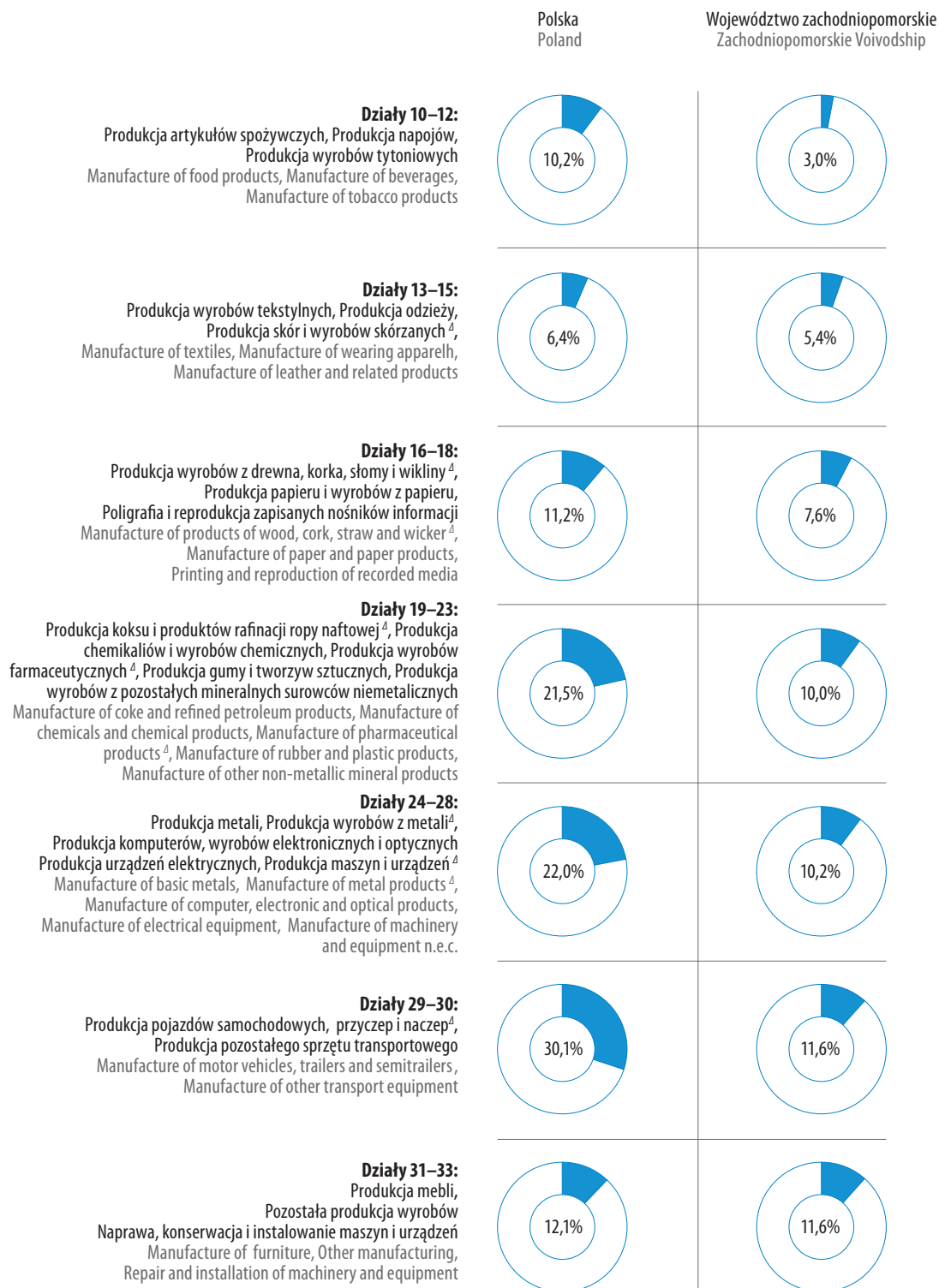
Table 9 (25). Enterprises which incurred expenditures on innovation activity by number of employed persons

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Polska Poland				Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	przedsiębiorstwa przemysłowe industrial enterprises		przedsiębiorstwa z sektora usług service sector enterprises	przedsiębiorstwa przemysłowe industrial enterprises		przedsiębiorstwa z sektora usług service sector enterprises	
	ogółem total	w tym Przetwórstwa przemysłowego of which Manufacturing		ogółem total	w tym Przetwórstwa przemysłowego of which Manufacturing		
	w % przedsiębiorstw danej grupy in % of the group enterprises						
Ogółem Total	a	14,7	14,9	8,2	14,4	15,0	4,7
	b	15,7	16,1	10,0	8,9	8,8	9,3
Liczba pracujących: Number of employed persons:							
10–49 osób persons	a	8,6	8,6	5,8	11,1	11,9	2,8
	b	9,8	10,0	7,7	3,5	3,7	6,7
50–249	a	25,4	26,5	17,1	19,6	20,0	14,1
	b	25,8	27,4	17,7	18,6	17,8	22,8
250 osób i więcej persons and more	a	53,9	54,7	34,6	46,7	46,5	18,8
	b	52,5	53,3	35,2	43,1	43,8	24,0

Nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach z sektora usług poniosło 9,3% badanych przedsiębiorstw z sekcji G–U. Tak, jak w poprzednim roku udział przedsiębiorstw, które wydatkowały środki na działalność innowacyjną największy był w podmiotach o liczbie pracujących 250 osób i więcej (24,0%).

Wykres 4 (14). Udział przedsiębiorstw Przetwórstwa przemysłowego, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w ogólnej liczbie przedsiębiorstw danego rodzaju działalności według działów PKD w 2018 r.

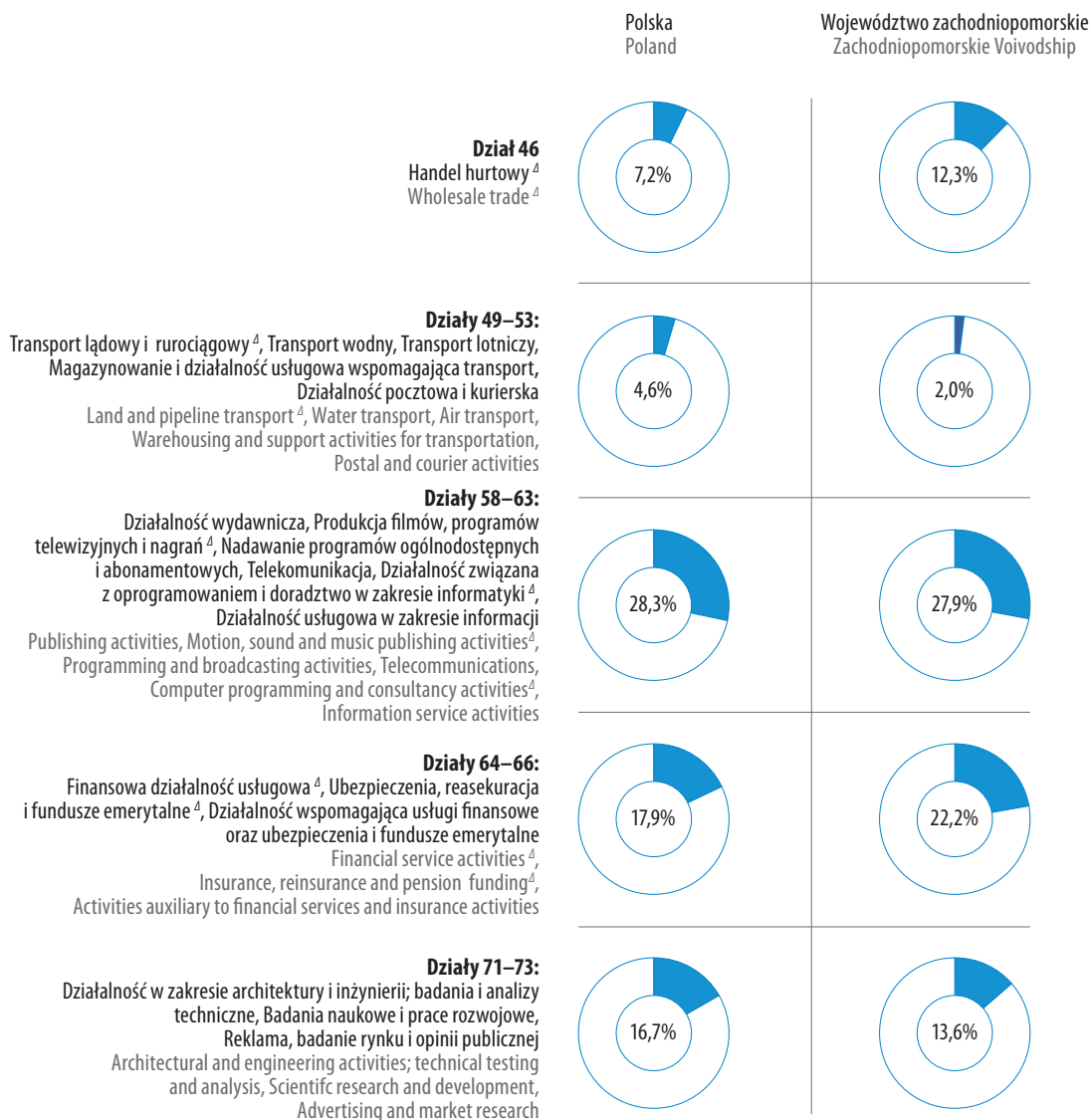
Chart 4 (14). Share of *Manufacturing* enterprises which incurred expenditures on innovation activity in total number of the activity type enterprise by NACE divisions in 2018

Uwzględniając działy *Przetwórstwa przemysłowego*, największy odsetek przedsiębiorstw, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną przypadł na podmioty z działów 29–30 i 31–33 (po 11,6%); był on o niższy w porównaniu z 2017 r. odpowiednio o 17,4 p. proc. i 6,2 p. proc.

Wykres 5 (15). Udział przedsiębiorstw z sektora usług, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną w ogólnej liczbie przedsiębiorstw danego rodzaju działalności według działów PKD w 2018 r.

Chart 5 (15). Share of service enterprises which incurred expenditures on innovation activity in total number of the activity type enterprise by NACE divisions in 2018

W przedsiębiorstwach z sektora usług w badanym zakresie, największy udział podmiotów, które wydatkowały środki na działalność innowacyjną odnotowano w działach 58–63 (27,9%), tj. o 8,4 p. proc. więcej niż w roku poprzednim; w pozostałych działach również wystąpił wzrost udziału takich przedsiębiorstw.

Przychody netto ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych

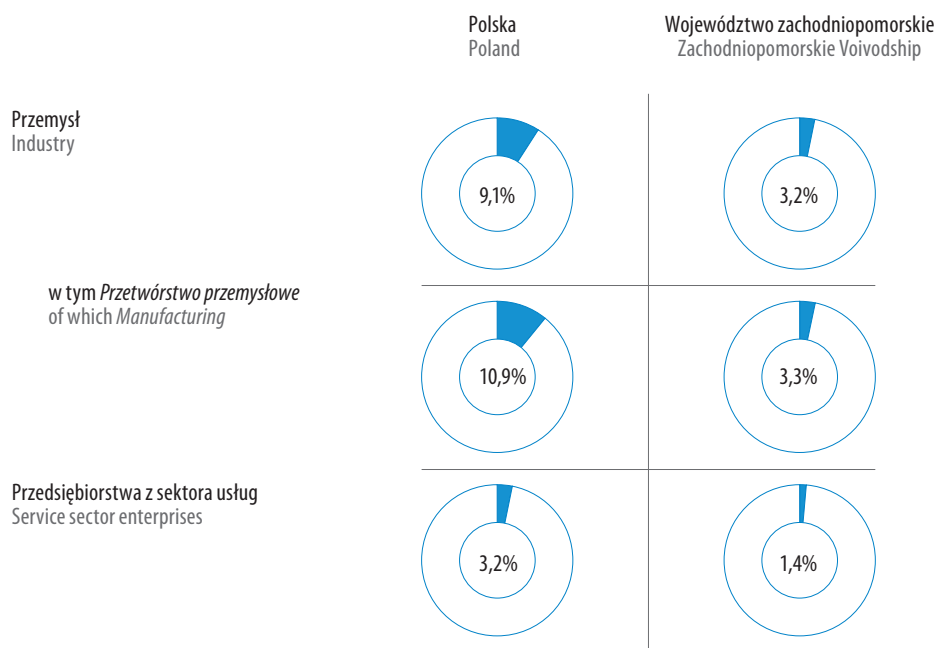
Net revenues from sales of new or improved products

Ważnym wskaźnikiem do oceny efektów działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa jest udział w badanym roku przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych, wprowadzonych na rynek w ciągu ostatnich trzech lat, w wartości przychodów ogółem. Przychody ze sprzedaży ogółem obejmują przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów.

W 2018 r., podobnie jak w poprzednich latach, przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa zachodniopomorskiego charakteryzował mniejszy udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ogółem niż wartość tego wskaźnika dla Polski. Udział przychodów ze sprzedaży innowacyjnych produktów (wprowadzonych na rynek w okresie ostatnich trzech lat) w przychodach ogółem obniżył się w stosunku do roku poprzedniego w przedsiębiorstwach przemysłowych o 2,4 p. proc., z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* – o 2,6 p. proc., natomiast w badanych przedsiębiorstwach z sektora usług wzrósł o 0,6 p. proc.

Wykres 6 (16). Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych wprowadzonych na rynek w latach 2016–2018 w sprzedaży ogółem w 2018 r.

Chart 6 (16). Net revenues from sales of new or improved products introduced to the market in years 2016–2018 as the share of total revenues from sales in 2018

Biorąc pod uwagę klasę wielkości przedsiębiorstwa, największy udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przychodach ze sprzedaży ogółem, zarówno w przemyśle i *Przetwórstwie przemysłowym*, jak i w sektorze usług odnotowano w podmiotach o liczbie pracujących 250 osób i więcej. W porównaniu z 2017 r. zmniejszył się on odpowiednio o 4,7 p. proc., 4,8 p. proc. i 0,9 p. proc.

Tablica 10 (26). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przedsiębiorstwach według liczby pracujących

Table 10 (26). Revenues from sales of new or improved products in enterprises by number of employed persons

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018	Polska Poland				Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	przedsiębiorstwa przemysłowe industrial enterprises		przedsiębiorstwa z sektora usług service sector enter- prises	przedsiębiorstwa przemysłowe industrial enterprises		przedsiębiorstwa z sektora usług service sector enter- prises	
	ogółem total	w tym Przetwórstwa przemysłowego of which Manufacturing		ogółem total	w tym Przetwórstwa przemysłowego of which Manufacturing		
	w % przychodów ze sprzedaży ogółem przedsiębiorstw danej grupy in % of total sales revenues of the group enterprises						
Ogółem Total	a	7,1	8,5	3,0	5,6	5,9	0,8
	b	9,1	10,9	3,2	3,2	3,3	1,4
Liczba pracujących: Number of employed persons:							
10–49 osób persons	a	2,0	2,1	0,7	1,3	1,3	0,2
	b	2,8	3,2	1,6	2,0	2,1	1,3
50–249	a	4,6	5,1	2,0	3,6	4,1	0,3
	b	5,4	5,9	1,8	3,0	3,2	0,4
250 osób i więcej persons and more	a	8,7	10,8	5,1	8,5	8,6	5,0
	b	11,3	13,8	5,1	3,8	3,8	4,1

Uwzględniając rodzaj prowadzonej działalności w przedsiębiorstwach *Przetwórstwa przemysłowego*, największy udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ogółem wystąpił w działach 29–30 (8,7%) i był on niższy o 0,7 p. proc. w porównaniu z poprzednim rokiem.

Tablica 11 (27). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w Przetwórstwie przemysłowym według działów PKD w województwie zachodniopomorskimTable 11 (27). Revenues from sales of new or improved products in *Manufacturing* by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	2017	2018
	w % przychodów ze sprzedaży ogółem przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total sales revenues of the division	
Działy 10–12: <i>Produkcja artykułów spożywczych</i> <i>Manufacture of food products</i> <i>Produkcja napojów</i> <i>Manufacture of beverages</i> <i>Produkcja wyrobów tytoniowych</i> <i>Manufacture of tobacco products</i>	7,6	2,1
Działy 13–15: <i>Produkcja wyrobów tekstylnych</i> <i>Manufacture of textiles</i> <i>Produkcja odzieży</i> <i>Manufacture of wearing apparel</i> <i>Produkcja skór i wyrobów skórzanych^A</i> <i>Manufacture of leather and related products</i>	-	3,0

Tablica 11 (27). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w Przetwórstwie przemysłowym według działów PKD w województwie zachodniopomorskim (dok.)

Table 11 (27). Revenues from sales of new or improved products in *Manufacturing* by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont)

Wyszczególnienie Specification	2017	2018
	w % przychodów ze sprzedaży ogółem przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total sales revenues of the division	
Działy 16–18: <i>Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny^Δ</i> <i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker^Δ</i> <i>Produkcja papieru i wyrobów z papieru</i> <i>Manufacture of paper and paper products</i> <i>Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji</i> <i>Printing and reproduction of recorded media</i>	6,4	6,6
Działy 19–23: <i>Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej^Δ</i> <i>Manufacture of coke and refined petroleum products</i> <i>Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych</i> <i>Manufacture of chemicals and chemical products</i> <i>Produkcja wyrobów farmaceutycznych^Δ</i> <i>Manufacture of pharmaceutical products^Δ</i> <i>Produkcja gumy i tworzyw sztucznych</i> <i>Manufacture of rubber and plastic products</i> <i>Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych</i> <i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	3,1	1,5
Działy 24–28: <i>Produkcja metali</i> <i>Manufacture of basic metals</i> <i>Produkcja wyrobów z metali^Δ</i> <i>Manufacture of metal products^Δ</i> <i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i> <i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i> <i>Produkcja urządzeń elektrycznych</i> <i>Manufacture of electrical equipment</i> <i>Produkcja maszyn i urządzeń^Δ</i> <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c.</i>	8,7	3,9
Działy 29–30: <i>Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep^Δ</i> <i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semitrailers</i> <i>Produkcja pozostałego sprzętu transportowego</i> <i>Manufacture of other transport equipment</i>	9,4	8,7
Działy 31–33: <i>Produkcja mebli</i> <i>Manufacture of furniture</i> <i>Pozostała produkcja wyrobów</i> <i>Other manufacturing</i> <i>Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń</i> <i>Repair and installation of machinery and equipment</i>	3,1	1,4

Biorąc pod uwagę działy PKD, w badanych przedsiębiorstwach z sektora usług w 2018 r. najwyższy udział przychodów ze sprzedaży innowacyjnych produktów w przychodach ogółem wystąpił w działach 58–63 (17,0%). We wszystkich działach wskaźnik ten zwiększył się w porównaniu z 2017 r., najbardziej w działach 64–66 (o 3,2 p. proc.).

Tablica 12 (28). Przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych w przedsiębiorstwach z sektora usług według działów PKD w województwie zachodniopomorskim

Table 12 (28). Revenues from sales of new or improved products in service sector enterprises by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	2017	2018
	w % przychodów ze sprzedaży ogółem przedsiębiorstw danych rodzajów działalności in % of total sales revenues of the division	
Dział 46 <i>Handel hurtowy^Δ</i> <i>Wholesale trade^Δ</i>	-	0,7
Działy 49–53: <i>Transport lądowy i rurociągowy^Δ</i> <i>Land and pipeline transport^Δ</i> <i>Transport wodny</i> <i>Water transport</i> <i>Transport lotniczy</i> <i>Air transport</i> <i>Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport</i> <i>Warehousing and support activities for transportation</i> <i>Działalność pocztowa i kurierska</i> <i>Postal and courier activities</i>	0,1	0,3
Działy 58–63: <i>Działalność wydawnicza</i> <i>Publishing activities</i> <i>Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań^Δ</i> <i>Motion, sound and music publishing activities^Δ,</i> <i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych</i> <i>Programming and broadcasting activities</i> <i>Telekomunikacja</i> <i>Telecommunications</i> <i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwo w zakresie informatyki^Δ</i> <i>Computerprogramming and consultancyactivities^Δ</i> <i>Działalność usługowa w zakresie informacji</i> <i>Information service activities</i>	14,6	17,0
Działy 64–66: <i>Finansowa działalność usługowa^Δ</i> <i>Financial service activities^Δ</i> <i>Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne^Δ</i> <i>Insurance, reinsurance and pensionfunding^Δ</i> <i>Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne</i> <i>Activitiesauxiliary to financial services and insurance activities</i>	1,0	4,2
Działy 71–73: <i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne</i> <i>Architectural and engineering activities; technicaltesting and analysis</i> <i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i> <i>Scientific research and development</i> <i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i> <i>Advertising and market research</i>	3,1	3,6

W przychodach ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych wyróżnić można przychody ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych dla rynku, na którym działa przedsiębiorstwo lub tylko dla przedsiębiorstwa. W województwie zachodniopomorskim w 2018 r. udział przychodów ze sprzedaży produktów innowacyjnych dla rynku w sprzedaży ogółem obniżył się w skali roku w przedsiębiorstwach przemysłowych (o 0,8 p. proc. do 0,9%), natomiast w podmiotach z sektora usług – wzrósł (o 0,6 p. proc. do 1,2%). Udział przychodów ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych tylko dla przedsiębiorstwa obniżył się w skali roku w przemyśle (o 1,7 p. proc. do 2,2%), natomiast w przedsiębiorstwach z sektora usług wzrósł (o 0,1 p. proc. do 0,2%).

3.2. Aktywność badawcza i ochrona własności przemysłowej

3.2. Research and development activity and industrial property protection

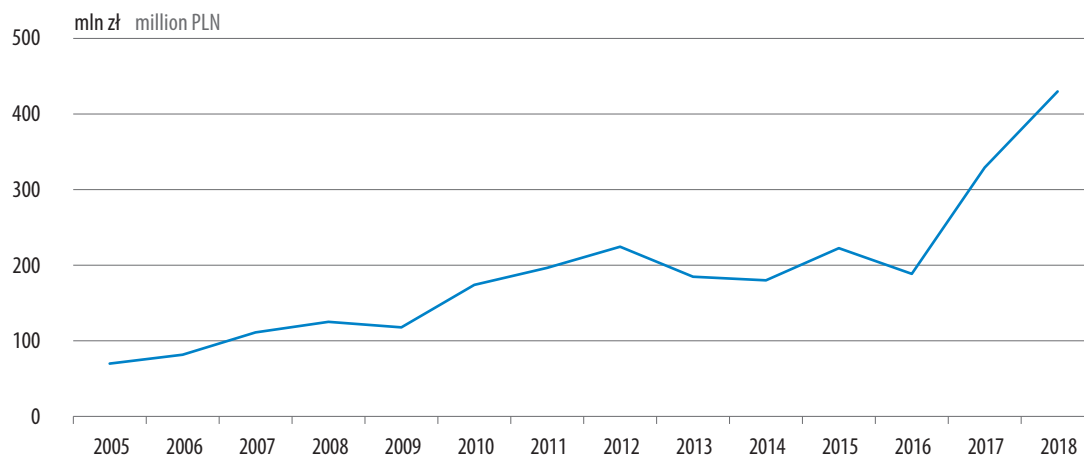
Aktywność badawcza

Research and development activity

W 2018 r. nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową (B+R) w województwie zachodniopomorskim wzrosły w skali roku o 30,6% do 429,7 mln zł, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało kwotę 252 zł (o ponad połowę niższą niż w Polsce). Nakłady poniesione przez podmioty z województwa zachodniopomorskiego stanowiły 1,7% nakładów krajowych brutto na działalność B+R (GERD).

Wykres 7 (17). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R w województwie zachodniopomorskim

Chart 7 (17). Intramural expenditures on R&D in Zachodniopomorskie Voivodship

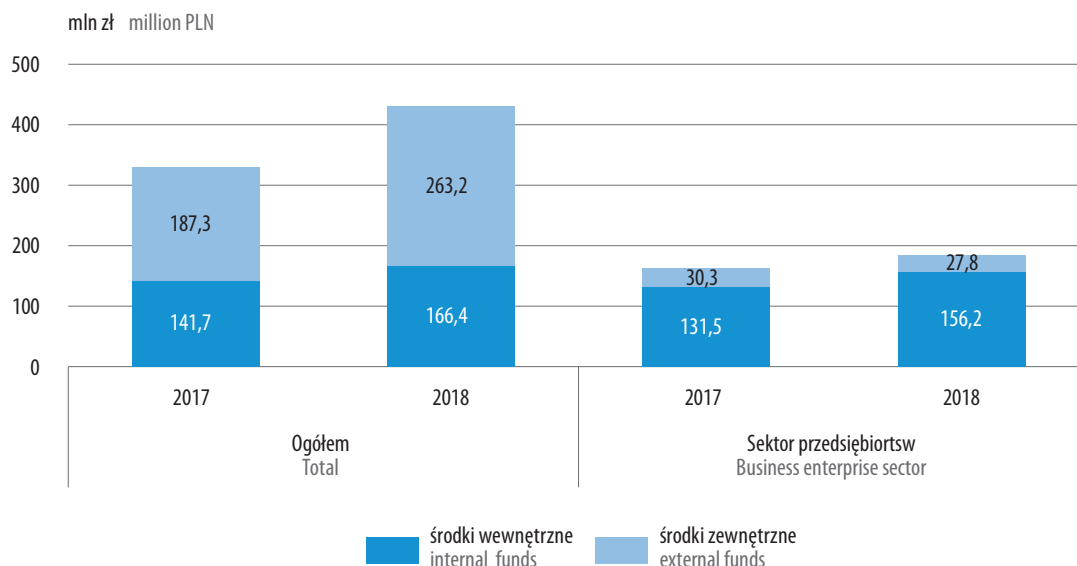

W województwie zachodniopomorskim liczba podmiotów, które prowadziły działalność B+R nie uległa zmianie w stosunku do 2017 r. i wyniosła 104 podmioty (w Polsce nastąpił wzrost o 13,3%). Podmioty zajmujące się badaniami naukowymi i pracami rozwojowymi 61,3% swoich nakładów finansowały ze środków zewnętrznych (w Polsce udział ten wyniósł 45,1%). Środki pozyskane od podmiotów krajowych sfinansowały ponad połowę kosztów działalności B+R w województwie zachodniopomorskim i stanowiły 88,2% środków zewnętrznych.

W przypadku projektów B+R realizowanych przez podmioty z sektora przedsiębiorstw udział środków własnych wyniósł 84,9%, natomiast środków zewnętrznych – 15,1% (w Polsce odpowiednio 76,3% i 23,7%).

Wykres 8 (18). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według pochodzenia środków w województwie zachodniopomorskim

Chart 8 (18). Intramural expenditures on R&D by origin of funds in Zachodniopomorskie Voivodship

W analizie źródeł finansowania według sektorów instytucjonalnych uwzględnia się: sektor przedsiębiorstw, sektor rządowy, sektor szkolnictwa wyższego, sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych oraz zagranicę. W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim największy udział w finansowaniu nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe realizowane wewnątrz jednostki odnotowano w przypadku środków z sektora rządowego 51,9% oraz z sektora przedsiębiorstw – 38,5% (w Polsce udziały te wyniosły odpowiednio 35,4% oraz 53,2%).

Tablica 13 (29). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według sektorów finansujących

Table 13 (29). Intramural expenditures on R&D by funding sectors

Sektory finansujące Funding sectors	Polska Poland		Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	
	2017	2018	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total	20578,5	25647,8	329,0	429,7
Przedsiębiorstw Business enterprise	10812,2	13642,9	137,5	165,3
Rządowy Government	7877,7	9083,7	162,3	223,0
Szkolnictwa wyższego Higher education	609,3	1055,0	.	10,0
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	54,1	61,6	.	0,3
Zagranica Rest of the world	1225,1	1804,5	19,6	31,1

Tablica 13 (29). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według sektorów finansujących (dok.)
 Table 13 (29). Intramural expenditures on R&D by funding sectors (cont.)

Sektory finansujące Funding sectors	Polska Poland		Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	
	2017	2018	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
w tym w sektorze przedsiębiorstw of which business enterprise sector				
Ogółem Total	13271,9	16950,8	161,8	184,0
Przedsiębiorstw Business enterprise	10546,5	13305,1	133,7	156,8
Rządowy Government	1846,2	2290,6	.	10,7
Szkolnictwa wyższego Higher education	11,0	7,0	-	.
Prywatnych instytucji niekomercyjnych Private non-profit	4,1	3,5	-	-
Zagranica Rest of the world	864,0	1344,7	.	.

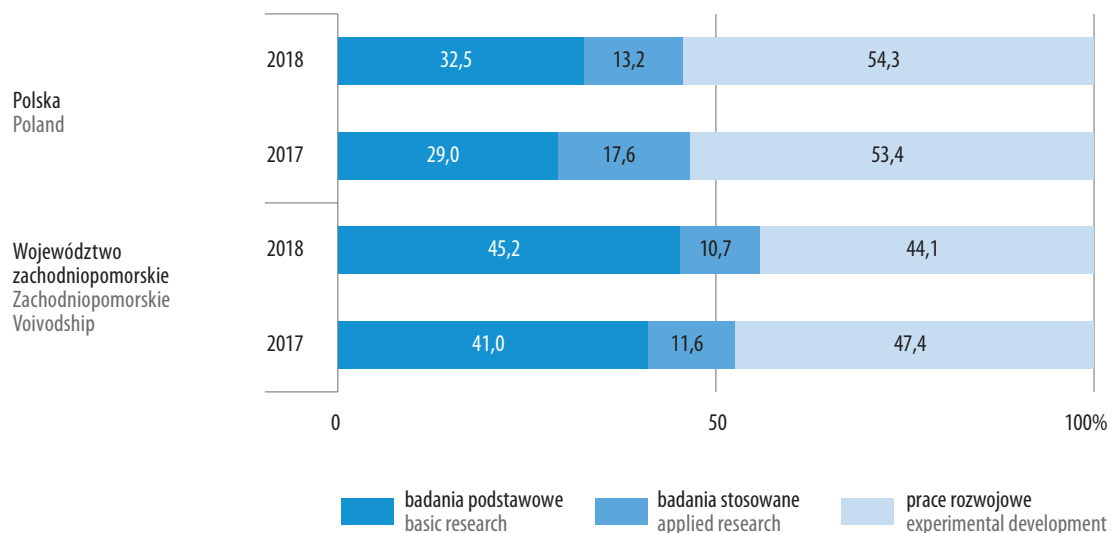
W 2018 r. w strukturze nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe według rodzaju kosztów dominujący udział zarówno w Polsce, jak i w województwie zachodniopomorskim przypadł na nakłady bieżące, które stanowiły odpowiednio 79,5% oraz 76,7% nakładów wewnętrznych na projekty B+R. W sektorze przedsiębiorstw nakłady osobowe w województwie zachodniopomorskim wzrosły w skali roku o 23,0% do 56,3 mln zł (wobec wzrostu w Polsce o 20,6%).

Tablica 14 (30). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według rodzajów kosztów
 Table 14 (30). Intramural expenditures on R&D by types of costs

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland		Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	
	2017	2018	2017	2018
	w mln zł in million PLN			
Ogółem Total				
Ogółem Total	20578,5	25647,8	329,0	429,7
nakłady bieżące current expenditures	16542,1	20390,7	259,8	329,7
w tym osobowe of which labour costs	9632,9	11786,9	135,1	222,0
nakłady inwestycyjne capital expenditures	4036,3	5257,0	69,2	99,9
w tym w sektorze przedsiębiorstw of which in business enterprise sector				
Ogółem Total	13271,9	16950,8	161,8	184,0
nakłady bieżące current expenditures	9991,2	12577,1	104,5	99,1
w tym osobowe of which labour costs	6035,1	7280,4	45,8	56,3
nakłady inwestycyjne capital expenditures	3280,7	4373,8	57,3	84,9

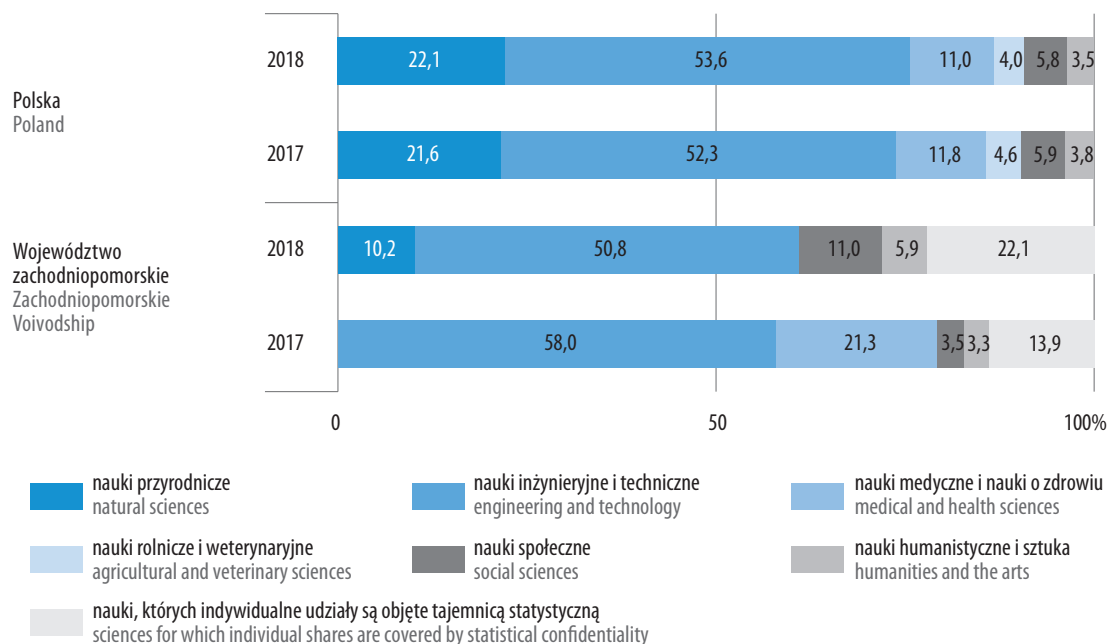
W statystykach B+R wyróżnia się następujące rodzaje działalności B+R: badania podstawowe, badania stosowane (aplikacyjne) oraz prace rozwojowe. W województwie zachodniopomorskim w 2018 r. nakłady na prowadzenie badań podstawowych i prac rozwojowych były na podobnym poziomie i stanowiły łącznie 89,3% wszystkich nakładów wewnętrznych na działalność B+R (w Polsce udział ten wyniósł 86,8%); w porównaniu z 2017 r. odnotowano wzrost nakładów na tego typu rodzaje działalności zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i w skali kraju (o ponad 30,0%).

Wykres 9 (19). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według rodzajów działalności B+R
Chart 9 (19). Intramural expenditure on R&D by types of R&D

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim największe nakłady wewnętrzne na działalność badawczą i rozwojową przypadły na projekty B+R związane z naukami inżynierskimi i technicznymi (218,4 mln zł). Ich udział w strukturze nakładów na badania naukowe i prace rozwojowe wyniósł 50,8% (w Polsce – 53,6%). W porównaniu z 2017 r. ta dziedzina B+R charakteryzowała się dodatkowo największym spadkiem udziału w strukturze nakładów wewnętrznych na działalność B+R (o 7,2 p. proc.), natomiast największy wzrost zaobserwowano w dziedzinie nauk społecznych (o 7,5 p. proc.) na którą przypadło 11,0% środków wydatkowanych na realizowane projekty B+R.

Wykres 10 (20). Nakłady wewnętrzne na działalność B+R według dziedzin B+R
 Chart 10 (20). Intramural R&D expenditure by fields of R&D

Ochrona własności przemysłowej

Industrial property protection

W 2019 r. podmioty z województwa zachodniopomorskiego zgłosiły do ochrony w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej 154 wynalazki oraz 32 wzory użytkowe, co stanowiło 4,0% zgłoszeń polskich wynalazków i 3,7% wzorów użytkowych w kraju. Przyznano 185 patentów (6,3% wszystkich udzielonych patentów dla wynalazków krajowych) i 29 praw ochronnych dla wzorów użytkowych (4,8% nadanych praw ochronnych w Polsce).

Tablica 15 (31). Ochrona wynalazków i wzorów użytkowych
 Table 15 (31). Protection of inventions and utility models

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland		Województwo zachodniopomorskie ^a Zachodniopomorskie Voivodship ^a	
	2018	2019	2018	2019
Wynalazki Inventions				
zgłoszenia applications	4207	3887	199	154
udzielone patenty granted patents	2906	2947	141	185
Wzory użytkowe Utility models				
zgłoszenia applications	943	855	52	32
udzielone prawa ochronne granted rights of protection	769	603	29	29

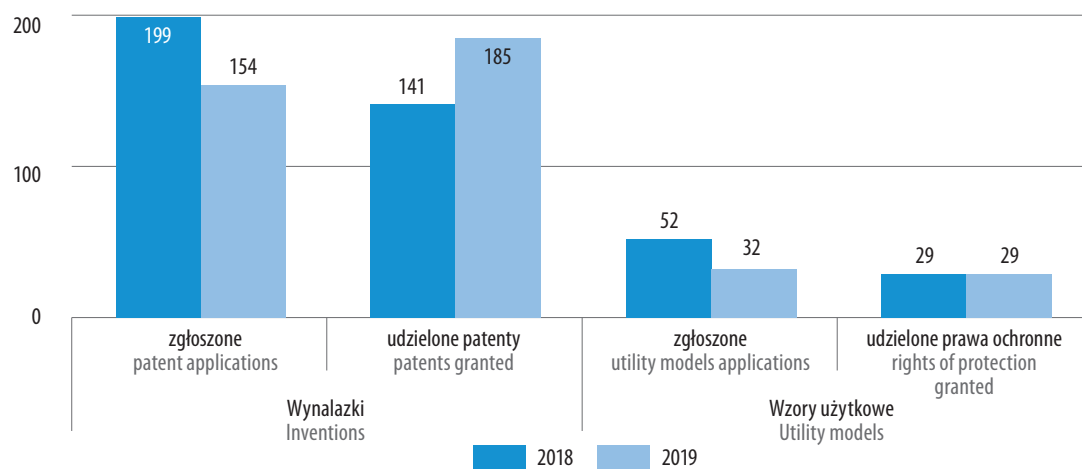
^a Według siedziby pierwszego zgłaszającego/uzyskującego patent w przypadku wynalazków zgłaszanych wspólnie przez wielu autorów.
 Źródło: Dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

^a According to the seat of the first applicant/ who receives a patent for inventions submitted jointly by a number of authors.
 Source: Data of the Patent Office of the Republic of Poland.

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim zgłoszono o 22,6% mniej wynalazków niż przed rokiem (w Polsce – o 7,6%), przyznano natomiast o 31,2% więcej patentów (w kraju – o 1,4%). Liczba zgłoszeń wzorów użytkowych zmniejszyła się w skali roku o 38,5% (w kraju – o 9,3%), a liczba udzielonych praw ochronnych pozostała niezmienna (w kraju zmniejszyła się o 21,6%).

Spośród 154 zgłoszeń wynalazków w województwie zachodniopomorskim – 92 dokonały podmioty z powiatu m. Szczecin (59,7%). Były to głównie wynalazki zgłoszone przez jednostki naukowe – 75 (81,5%). Również większość patentów została udzielona podmiotom z m. Szczecin – 153 (82,7% patentów w województwie). Ponad połowę (59,4%) wzorów użytkowych zgłoszono w powiecie kołobrzeskim.

Wykres 11 (21). Ochrona własności przemysłowej w województwie zachodniopomorskim^a
Chart 11 (21). Protection of industrial property rights in Zachodniopomorskie Voivodship^a

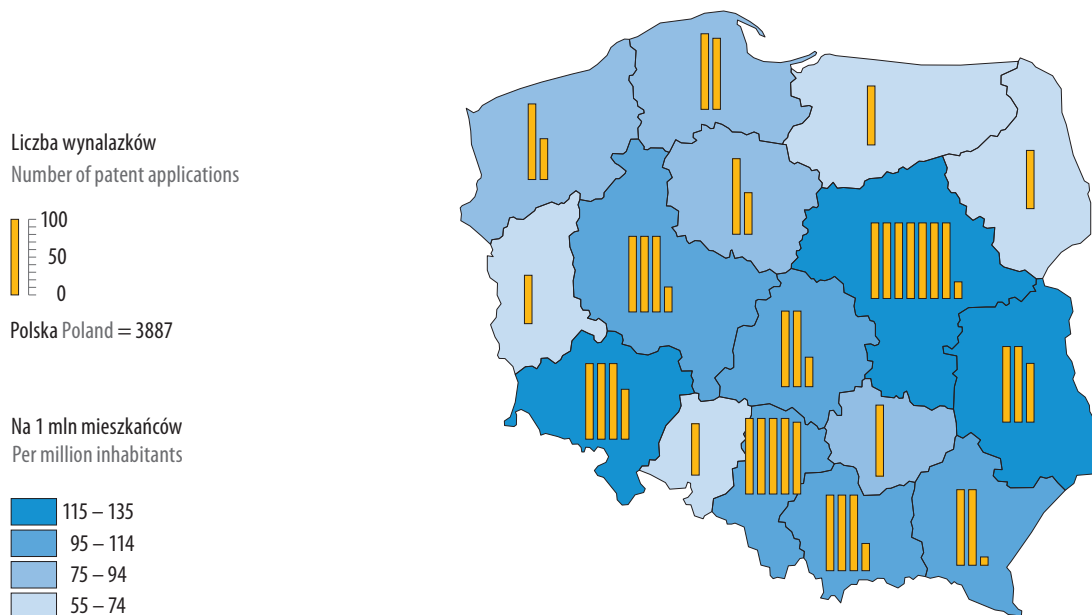
a Według siedziby pierwszego zgłaszającego/uzyskującego patent w przypadku wynalazków zgłaszanych wspólnie przez wielu autorów.
Źródło: Dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.

a According to the seat of the first applicant/ who receives a patent for inventions submitted jointly by a number of authors.
Source: Data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Województwo zachodniopomorskie w 2019 r. zajmowało 11. miejsce w kraju pod względem liczby zgłoszeń do ochrony wynalazków oraz 8. miejsce pod względem liczby otrzymanych patentów.

Mapa 1.
Map 1.

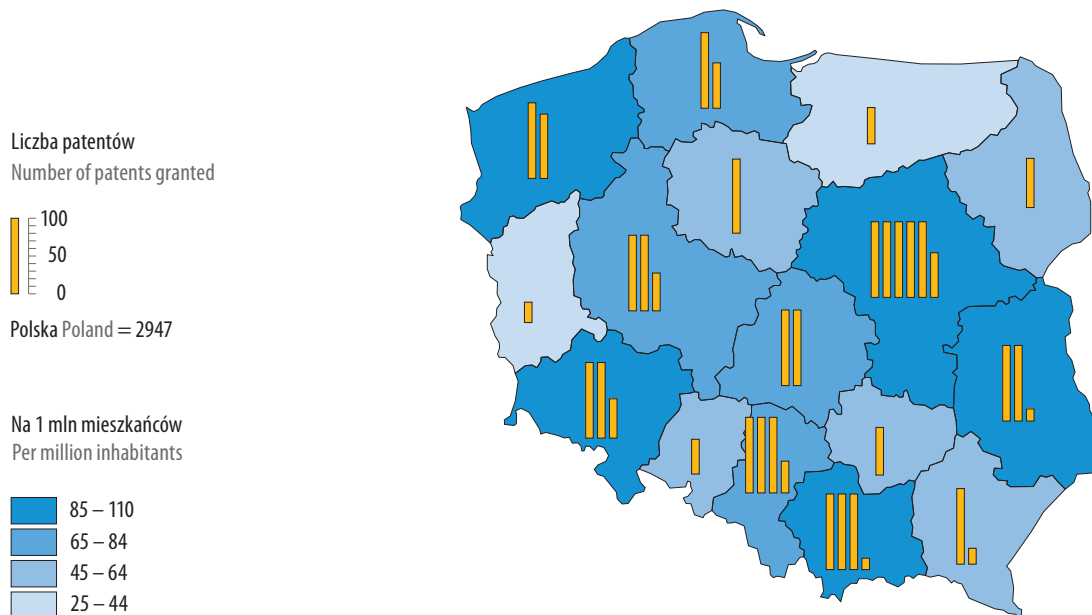
Zgłoszenia wynalazków dokonane w Urzędzie Patentowym RP w 2019 r. według województw^a
Patent applications filed with the Patent Office of the Republic of Poland in 2019 by voivodships^a

^a Według siedziby pierwszego zgłaszającego/uzyskującego patent w przypadku wynalazków zgłaszanych wspólnie przez wielu autorów.
Źródło: Dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
^a According to the seat of the first applicant/ who receives a patent for inventions submitted jointly by a number of authors.
Source: Data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Mapa 2.
Map 2.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy RP w 2019 r. według województw^a
Patents granted by the Patent Office of the Republic of Poland in 2019 by voivodships^a

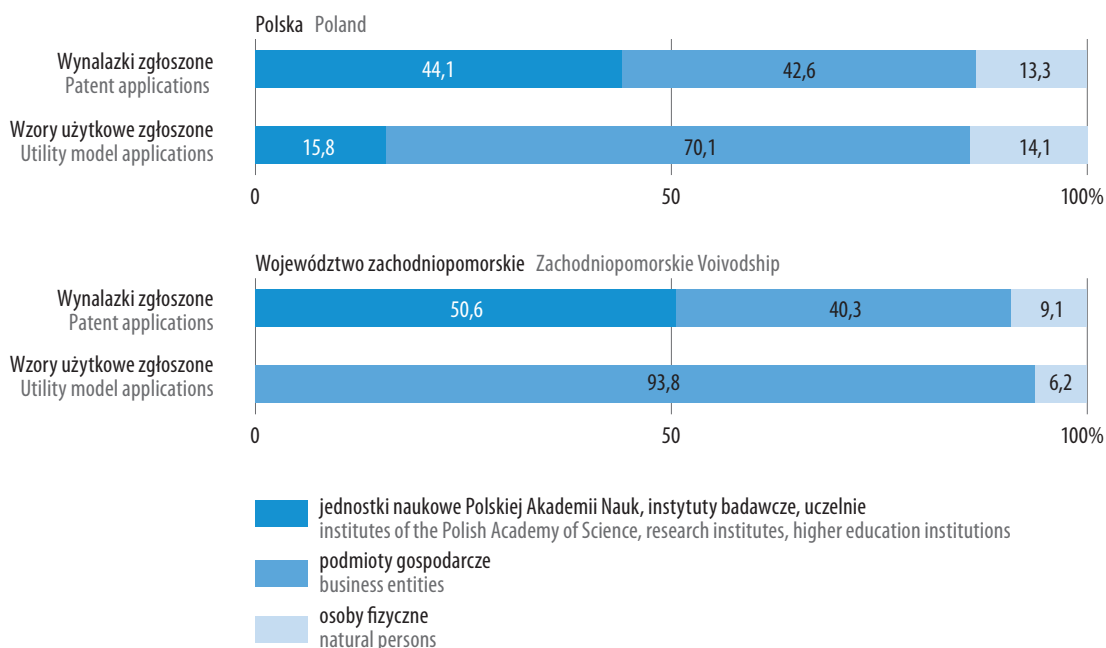

^a Według siedziby pierwszego zgłaszającego/uzyskującego patent w przypadku wynalazków zgłaszanych wspólnie przez wielu autorów.
Źródło: Dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
^a According to the seat of the first applicant/ who receives a patent for inventions submitted jointly by a number of authors.
Source: Data of the Patent Office of the Republic of Poland.

Wśród zgłoszeń wynalazków, zarówno w kraju (44,1%), jak i województwie zachodniopomorskim (50,6%) dominowały zgłoszenia dokonane przez jednostki naukowe, wzory użytkowe natomiast najczęściej zgłaszały podmioty gospodarcze (odpowiednio 70,1% i 93,8%).

Wykres 12 (22). Struktura zgłoszonych wynalazków oraz wzorów użytkowych krajowych według głównego wnioskodawcy w 2019 r.

Chart 12 (22). Structure of the patent and domestic utility models by the main applicant in 2019

Źródło: Dane Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej.
Source: Data of the Patent Office of the Republic of Poland.

3.3. Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej

3.3. Innovation activities co-operation

Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej oznacza aktywny udział we wspólnych projektach dotyczących działalności innowacyjnej z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami niekomercyjnymi. Współpraca taka może mieć charakter perspektywiczny, długofalowy i nie musi pociągać od razu za sobą bezpośrednich, wymiernych korzyści ekonomicznych dla uczestniczących w niej partnerów.

W latach 2016–2018 w województwie zachodniopomorskim w zakresie działalności innowacyjnej współpracowało 3,9% przedsiębiorstw przemysłowych (o 1,0 p. proc. mniej niż w latach 2015–2017) oraz 4,0% podmiotów z *Przetwórstwa przemysłowego* (o 1,1 p. proc. mniej). W badanych przedsiębiorstwach z sektora usług odsetek współpracujących jednostek wyniósł 2,5% i wzrósł o 2,2 p. proc. w stosunku do poprzedniego okresu. Udział przedsiębiorstw, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej był niższy niż wartość tego wskaźnika dla całego kraju.

Udział podmiotów w województwie zachodniopomorskim, które w latach 2016–2018 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ogólnej liczbie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie wyniósł w przemyśle 15,8%, w *Przetwórstwie przemysłowym* – 16,5%, a w sektorze usług – 15,3%.

Największy udział przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej odnotowano w przedsiębiorstwach przemysłowych zatrudniających 250 osób i więcej. W tej klasie wielkości prowadziło ją co piąte przedsiębiorstwo przemysłowe oraz z sekcji *Przetwórstwo przemysłowe* i co ósme przedsiębiorstwo usługowe.

Tablica 16 (32). Przedsiębiorstwa, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej według liczby pracujących

Table 16 (32). Enterprises which participated in innovation activities co-operation by number of employed persons

Wyszczególnienie Specification a – 2015-2017 b – 2016-2018	Polska Poland		Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship		
	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises	w % ogółu przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie in % of total innovation active enterprises	w % ogółu przedsiębiorstw in % of total enterprises	w % ogółu przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie in % of total innovation active enterprises	
Przedsiębiorstwa przemysłowe Industrial enterprises					
Ogółem Total	a	5,8	-	4,9	-
	b	6,6	25,4	3,9	15,8
Liczba pracujących: Number of employed persons:					
10–49 osób persons	a	2,5	-	3,1	-
	b	3,6	19,2	1,9	9,7
50–249	a	10,7	-	7,6	-
	b	10,6	26,4	6,6	19,5
250 osób i więcej persons and more	a	30,5	-	24,4	-
	b	30,3	46,3	21,6	37,9
<i>w tym Przetwórstwa przemysłowego</i> <i>of which Manufacturing</i>					
Ogółem Total	a	5,9	-	5,1	-
	b	6,6	24,9	4,0	16,5
Liczba pracujących: Number of employed persons:					
10–49 osób persons	a	2,6	-	3,2	-
	b	3,5	18,6	2,0	10,2
50–249	a	11,3	-	8,4	-
	b	11,2	26,5	7,1	20,6
250 osób i więcej persons and more	a	29,7	-	25,6	-
	b	29,6	44,8	22,9	39,3
Przedsiębiorstwa z sektora usług Service sector enterprises					
Ogółem Total	a	2,8	-	0,3	-
	b	3,6	17,4	2,5	15,3
Liczba pracujących: Number of employed persons:					
10–49 osób persons	a	1,6	-	0,3	-
	b	2,8	16,0	2,7	19,8
50–249	a	7,4	-	-	-
	b	5,5	17,0	-	-
250 osób i więcej persons and more	a	17,1	-	-	-
	b	15,7	31,3	12,0	30,0

W Przetwórstwie przemysłowym w latach 2016–2018 współpracę w ramach działalności innowacyjnej prowadziło ponad trzy czwarte podmiotów z działów 31–33. W działach 13–15 nie odnotowano przedsiębiorstw współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018.

Tablica 17 (33). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 według działów PKD

Table 17 (33). Innovation active *Manufacturing* enterprises which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	W % aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw danych rodzajów działalności In % of innovation active enterprises of the division
Działy 10–12: <i>Produkcja artykułów spożywczych</i> <i>Manufacture of food products</i> <i>Produkcja napojów</i> <i>Manufacture of beverages</i> <i>Produkcja wyrobów tytoniowych</i> <i>Manufacture of tobacco products</i>	3,2
Działy 13–15: <i>Produkcja wyrobów tekstylnych</i> <i>Manufacture of textiles</i> <i>Produkcja odzieży</i> <i>Manufacture of wearing apparelh</i> <i>Produkcja skór i wyrobów skórzanych^Δ</i> <i>Manufacture of leather and related products</i>	-
Działy 16–18: <i>Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny^Δ</i> <i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker^Δ</i> <i>Produkcja papieru i wyrobów z papieru</i> <i>Manufacture of paper and paper products</i> <i>Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji</i> <i>Printing and reproduction of recorded media</i>	10,8
Działy 19–23: <i>Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej^Δ</i> <i>Manufacture of coke and refined petroleum products</i> <i>Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych</i> <i>Manufacture of chemicals and chemical products</i> <i>Produkcja wyrobów farmaceutycznych^Δ</i> <i>Manufacture of pharmaceutical products^Δ</i> <i>Produkcja gumy i tworzyw sztucznych</i> <i>Manufacture of rubber and plastic products</i> <i>Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych</i> <i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	22,2
Działy 24–28: <i>Produkcja metali</i> <i>Manufacture of basic metals</i> <i>Produkcja wyrobów z metali^Δ</i> <i>Manufacture of metal products^Δ</i> <i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i> <i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i> <i>Produkcja urządzeń elektrycznych</i> <i>Manufacture of electrical equipment</i> <i>Produkcjamaszyniurządzeń^Δ</i> <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c.</i>	9,1
Działy 29–30: <i>Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep^Δ</i> <i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semitrailers</i> <i>Produkcja pozostałego sprzętu transportowego</i> <i>Manufacture of other transport equipment</i>	11,8

Tablica 17 (33). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 według działów PKD (dok.)

Table 17 (33). Innovation active *Manufacturing* enterprises which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont)

Wyszczególnienie Specification	W % aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw danych rodzajów działalności In % of innovation active enterprises of the division
Działy 31–33: <i>Produkcja mebli</i> <i>Manufacture of furniture</i> <i>Pozostała produkcja wyrobów</i> <i>Other manufacturing</i> <i>Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń</i> <i>Repair and installation of machinery and equipment</i>	78,3

Wśród badanych przedsiębiorstw z sektora usług najczęściej współpracę w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 wykazywały podmioty z działów 71–73 (ponad trzy czwarte z nich).

Tablica 18 (34). Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 według działów PKD

Table 18 (34). Service enterprises which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	W % aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw danych rodzajów działalności In % of innovation active enterprises of the division
Dział 46: <i>Handel hurtowy^A</i> <i>Wholesale trade^A</i>	-
Działy 49–53: <i>Transport lądowy i rurociągowy^A</i> <i>Land and pipeline transport^A</i> <i>Transport wodny</i> <i>Water transport</i> <i>Transport lotniczy</i> <i>Air transport</i> <i>Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport</i> <i>Warehousing and support activities for transportation</i> <i>Działalność pocztowa i kurierska</i> <i>Postal and courier activities</i>	1,9
Działy 58–63: <i>Działalność wydawnicza</i> <i>Publishing activities</i> <i>Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań^A</i> <i>Motion, sound and music publishing activities^A</i> <i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych</i> <i>Programming and broadcasting activities</i> <i>Telekomunikacja</i> <i>Telecommunications</i> <i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwo w zakresie informatyki^A</i> <i>Computer programming and consultancy activities^A</i> <i>Działalność usługowa w zakresie informacji</i> <i>Information service activities</i>	32,3

Tablica 18 (34). Przedsiębiorstwa z sektora usług w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 według działów PKD (dok.)

Table 18 (34). Service enterprises which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	W % aktywnych innowacyjnie przedsiębiorstw danych rodzajów działalności In % of innovation active enterprises of the division
Działy 64–66: <i>Finansowa działalność usługowa^Δ</i> <i>Financial service activities^Δ</i> <i>Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne^Δ</i> <i>Insurance, reinsurance and pensionfunding^Δ</i> <i>Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne</i> <i>Activities auxiliary to financial services and insurance activities</i>	12,5
Działy 71–73: <i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne</i> <i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis</i> <i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i> <i>Scientific research and development</i> <i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i> <i>Advertising and market research</i>	77,8

W przedsiębiorstwach przemysłowych głównym partnerem do współpracy w zakresie działalności innowacyjnej były uczelnie. Podmioty na ogół chętniej współdziałały z instytucjami partnerskimi z Polski niż z zagranicy. Spośród partnerów zagranicznych najczęściej nawiązywano współpracę z firmami pochodzącymi z krajów należących bądź kandydujących do Unii Europejskiej oraz krajów członkowskich Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu.

W przedsiębiorstwach usługowych głównym partnerem, z którym współpracowały przedsiębiorstwa, były przedsiębiorstwa należące do grupy przedsiębiorstw. Podobnie jak w przedsiębiorstwach przemysłowych, jednostki z sektora usług na ogół chętniej współdziałały z instytucjami partnerskimi z Polski niż z zagranicy.

Tablica 19 (35). Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 z innymi podmiotami według rodzajów instytucji partnerskich i ich siedziby

Table 19 (35). Enterprises of Zachodniopomorskie Voivodship which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 with other entities by type of partners institution and their seat

Rodzaje instytucji partnerskich Types of partners institution	Siedziba instytucji partnerskiej Seat of the partner institution		
	Polska Poland	państwa UE, EFTA EU or EFTA countries	pozostałe kraje all other countries
w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie in % of innovation active enterprises			
Przedsiębiorstwa przemysłowe Industrial enterprises			
Przedsiębiorstwa należące do grupy przedsiębiorstw Enterprises within enterprise group	7,9	2,8	0,3
Firmy konsultingowe (konsultanci), laboratoria komercyjne, prywatne instytuty badawcze i uczelnie Consulting companies (consultants), commercial labs, private research institutes, private universities or other higher education institutions	7,3	0,6	-

Tablica 19 (35). Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 z innymi podmiotami według rodzajów instytucji partnerskich i ich siedziby (cd.)

Table 19 (35). Enterprises of Zachodniopomorskie Voivodship which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 with other entities by type of partners institution and their seat (cont)

Rodzaje instytucji partnerskich Types of partners institution	Siedziba instytucji partnerskiej Seat of the partner institution		
	Polska Poland	państwa UE, EFTA EU or EFTA countries	pozostałe kraje all other countries
	w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie in % of innovation active enterprises		
Przedsiębiorstwa przemysłowe (dok.) Industrial enterprises (cont.)			
Dostawcy wyposażenia, materiałów, komponentów lub oprogramowania Suppliers of equipment, materials, components or software	5,0	2,2	0,3
Klienci Clients or customers	6,0	2,8	-
Konkurenci Competitors	3,8	0,3	-
Inne przedsiębiorstwa Other enterprises	6,6	0,6	-
Uczelnie Universities or other higher education institutions	9,8	-	-
Publiczne instytuty badawcze (w tym instytuty naukowe PAN) Government or public research institutes (including: scientific institutes of the Polish Academy of Sciences)	4,7	-	-
Jednostki z sektora publicznego Public sector units (clients or customers from the public sector)	3,5	-	-
Organizacje non-profit Non-profit organisations	3,2	-	-
Przedsiębiorstwa z sektora usług Service sector enterprises			
Przedsiębiorstwa należące do grupy przedsiębiorstw Enterprises within enterprise group	12,9	4,1	-
Firmy konsultingowe (konsultanci), laboratoria komercyjne, prywatne instytuty badawcze i uczelnie Consulting companies (consultants), commercial labs, private research institutes, private universities or other higher education institutions	5,3	-	0,6
Dostawcy wyposażenia, materiałów, komponentów lub oprogramowania Suppliers of equipment, materials, components or software	8,2	3,5	0,6
Klienci Clients or customers	7,1	0,6	-
Konkurenci Competitors	4,1	-	-

Tablica 19 (35). Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim, które współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w latach 2016–2018 z innymi podmiotami według rodzajów instytucji partnerskich i ich siedziby (dok.)

Table 19 (35). Enterprises of Zachodniopomorskie Voivodship which participated in innovation activities co-operation in years 2016–2018 with other entities by type of partners institution and their seat (cont.)

Rodzaje instytucji partnerskich Types of partners institution	Siedziba instytucji partnerskiej Seat of the partner institution		
	Polska Poland	państwa UE, EFTA EU or EFTA countries	pozostałe kraje all other countries
	w % przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie in % of innovation active enterprises		
Przedsiębiorstwa z sektora usług (dok.) Service sector enterprises (cont.)			
Inne przedsiębiorstwa Other enterprises	7,1	2,9	-
Uczelnie Universities or other higher education institutions	4,7	-	-
Publiczne instytuty badawcze (w tym instytuty naukowe PAN) Government or public research institutes (including: scientific institutes of the Polish Academy of Sciences)	4,1	-	-
Jednostki z sektora publicznego Public sector units (clients or customers from the public sector)	4,1	-	-
Organizacje non-profit Non-profit organisations	5,9	-	-

W województwie zachodniopomorskim w latach 2016–2018 na podjęcie współpracy w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej zdecydował się 3,6% przedsiębiorstw przemysłowych, a odsetek przedsiębiorstw współpracujących z przedsiębiorstwami lub instytucjami w ramach innej niż klastrowa sformalizowanej współpracy wyniósł 3,3%. Najczęściej w klastrach współpracowały podmioty o liczbie pracujących powyżej 249 osób (11,8%). Wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie jedna piąta podmiotów w klasach wielkości 50–249 i powyżej 250 osób działała w ramach inicjatywy klastrowej.

W latach 2016–2018 współpracę w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej podjęło 1,7% przedsiębiorstw z sektora usług. Najwyższy udział przedsiębiorstw współpracujących w ramach klastrów odnotowano wśród przedsiębiorstw o liczbie pracujących od 50 do 249 osób (8,8% liczby podmiotów ogółem).

Tablica 20 (36). Przedsiębiorstwa, które w latach 2016–2018 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej według liczby pracujących

Table 20 (36). Enterprises which participated in innovation activities cluster co-operation in the years 2016–2018 by number of employed persons

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland		Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	
	w % przedsiębiorstw in % of enterprises			
	ogółem total	aktywnych innowacyjnie innovation active	ogółem total	aktywnych innowacyjnie innovation active
Przedsiębiorstwa przemysłowe Industrial enterprises				
Ogółem Total	3,5	13,4	3,6	14,8
Liczba pracujących: Number of employed persons:				
10–49 osób persons	2,3	12,4	2,1	10,9
50–249	5,7	14,2	6,6	19,5
250 osób i więcej persons and more	10,1	15,5	11,8	20,7
<i>w tym Przetwórstwa przemysłowego</i> <i>of which Manufacturing</i>				
Ogółem Total	3,0	11,5	3,7	15,1
Liczba pracujących: Number of employed persons:				
10–49 osób persons	1,9	10,0	2,1	10,8
50–249	5,2	12,3	7,1	20,6
250 osób i więcej persons and more	9,8	14,9	12,5	21,4
Przedsiębiorstwa z sektora usług Service sector enterprises				
Ogółem Total	2,5	12,0	1,7	10,0
Liczba pracujących: Number of employed persons:				
10–49 osób persons	1,9	10,7	0,5	3,4
50–249	4,7	14,5	8,8	27,3
250 osób i więcej persons and more	8,2	16,3	4,0	10,0

Spośród przedsiębiorstw *Przetwórstwa przemysłowego* współpracę w ramach inicjatywy klastrowej najczęściej podejmowały podmioty z działów 29–30 (11,6%). W grupie przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie udział podmiotów deklarujących tego rodzaju współdziałanie najwyższy był w działach 31–33 (47,8%).

W sektorze usług przedsiębiorstwa z działów 64–66 były najczęściej zaangażowane we współpracę w ramach inicjatywy klastrowej – odsetek tych podmiotów wyniósł 11,1%. W działach tych co drugie przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie deklarowało taką współpracę.

Tablica 21 (37). Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim, które w latach 2016–2018 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej według działów PKD

Table 21 (37). Enterprises which participated in innovation activities cluster co-operation in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship

Wyszczególnienie Specification	W % przedsiębiorstw In % of enterprises	
	ogółem total	aktywnych innowacyjnie innovation active
Przedsiębiorstwa przemysłowe Industrial enterprises		
Działy 16–18: <i>Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny^Δ</i> <i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker^Δ</i> <i>Produkcja papieru i wyrobów z papieru</i> <i>Manufacture of paper and paper products</i> <i>Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji</i> <i>Printing and reproduction of recorded media</i>	1,6	8,1
Działy 19–23: <i>Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej^Δ</i> <i>Manufacture of coke and refined petroleum products</i> <i>Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych</i> <i>Manufacture of chemicals and chemical products</i> <i>Produkcja wyrobów farmaceutycznych^Δ</i> <i>Manufacture of pharmaceutical products^Δ</i> <i>Produkcja gumy i tworzyw sztucznych</i> <i>Manufacture of rubber and plastic products</i> <i>Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych</i> <i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	2,9	13,3
Działy 24–28: <i>Produkcja metali</i> <i>Manufacture of basic metals</i> <i>Produkcja wyrobów z metali^Δ</i> <i>Manufacture of metal products^Δ</i> <i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i> <i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i> <i>Produkcja urządzeń elektrycznych</i> <i>Manufacture of electrical equipment</i> <i>Produkcja maszyn i urządzeń^Δ</i> <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c.</i>	6,3	14,4
Działy 29–30: <i>Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep^Δ</i> <i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semitrailers</i> <i>Produkcja pozostałego sprzętu transportowego</i> <i>Manufacture of other transport equipment</i>	11,6	29,4
Działy 31–33: <i>Produkcja mebli</i> <i>Manufacture of furniture</i> <i>Pozostała produkcja wyrobów</i> <i>Other manufacturing</i> <i>Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń</i> <i>Repair and installation of machinery and equipment</i>	5,8	47,8

Tablica 21 (37). Przedsiębiorstwa w województwie zachodniopomorskim, które w latach 2016–2018 współpracowały w zakresie działalności innowacyjnej w ramach inicjatywy klastrowej według działów PKD (dok.)

Table 21 (37). Enterprises which participated in innovation activities cluster co-operation in the years 2016–2018 by NACE divisions in Zachodniopomorskie Voivodship (cont.)

Wyszczególnienie Specification	W % przedsiębiorstw In % of enterprises	
	ogółem total	aktywnych innowacyjnie innovation active
Przedsiębiorstwa z sektora usług Service sector enterprises		
Dział 46: <i>Handel hurtowy^A</i> <i>Wholesale trade^A</i>	1,7	11,9
Działy 49–53: <i>Transport lądowy i rurociągowy^A</i> <i>Land and pipeline transport^A</i> <i>Transport wodny</i> <i>Water transport</i> <i>Transport lotniczy</i> <i>Air transport</i> <i>Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport</i> <i>Warehousing and support activities for transportation</i> <i>Działalność pocztowa i kurierska</i> <i>Postal and courier activities</i>	0,4	3,7
Działy 58–63: <i>Działalność wydawnicza</i> <i>Publishing activities</i> <i>Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań^A</i> <i>Motion, sound and music publishing activities^A</i> <i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych</i> <i>Programming and broadcasting activities</i> <i>Telekomunikacja</i> <i>Telecommunications</i> <i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwo w zakresie informatyki^A</i> <i>Computer programming and consultancy activities^A</i> <i>Działalność usługowa w zakresie informacji</i> <i>Information service activities</i>	4,9	9,7
Działy 64–66: <i>Finansowa działalność usługowa^A</i> <i>Financial service activities^A</i> <i>Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne^A</i> <i>Insurance, reinsurance and pensionfunding^A</i> <i>Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne</i> <i>Activities auxiliary to financial services and insurance activities</i>	11,1	50,0
Działy 71–73: <i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne</i> <i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis</i> <i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i> <i>Scientific research and development</i> <i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i> <i>Advertising and market research</i>	1,5	5,6

4. Społeczeństwo informacyjne

4. Information society

4.1. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach *Przetwórstwa przemysłowego*

4.1. Usage of ICT in *Manufacturing* enterprises

Rozwój przedsiębiorstw nierozwalnie związany jest z wykorzystaniem osiągnięć technologii informacyjno-komunikacyjnych. Zastosowanie nowoczesnych systemów przekazywania informacji oraz urządzeń, które zwiększają prędkość ich przepływu, umożliwiają przedsiębiorstwom dotarcie do szerszego grona klientów w krótkim czasie. Inwestowanie w tego rodzaju ulepszenia zwiększa konkurencyjność i wzmacnia pozycję przedsiębiorstw na rynku.

Tablica 1 (38). Przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* wykorzystujące komputery według liczby pracujących

Table 1 (38). *Manufacturing* enterprises using computers by number of employees

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Polska Poland	Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
		w % przedsiębiorstw danej grupy in % of enterprises in group	
Ogółem Total	a	96,5	98,6
	b	96,8	98,5
Liczba pracujących: Number of employed persons:			
10–49 osób persons	a	95,4	98,1
	b	95,7	97,9
50–249	a	99,6	100,0
	b	99,5	100,0
250 osób i więcej persons and more	a	99,9	100,0
	b	100,0	100,0

W 2019 r. wskaźnik wykorzystania komputerów w przedsiębiorstwach *Przetwórstwa przemysłowego* na terenie województwa zachodniopomorskiego był o 1,7 p. proc. wyższy niż w przedsiębiorstwach z tej sekcji na terenie kraju. Wszystkie badane podmioty o liczbie pracujących 50 osób i więcej wykazały wykorzystywanie komputerów w swojej działalności.

Urządzenia przenośne umożliwiające mobilny dostęp do Internetu

Mobile devices allowing a mobile connection to the Internet

Korzyści w postaci braku ograniczeń czasowych i przestrzennych w mobilnym dostępie do Internetu powodują, że przedsiębiorstwa chętnie wyposażają swoich pracowników w urządzenia przenośne.

Tablica 2 (39). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego wyposażające swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu według liczby pracujących
Table 2 (39). Manufacturing enterprises providing mobile devices with internet access for employees by number of employees

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Polska Poland	Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
		w % przedsiębiorstw danej grupy in % of enterprises in group	
Ogółem Total	a	66,3	65,6
	b	75,6	73,8
Liczba pracujących: Number of employed persons:			
10–49 osób persons	a	59,4	59,2
	b	69,7	67,7
50–249	a	81,8	81,7
	b	89,2	87,4
250 osób i więcej persons and more	a	98,4	100,0
	b	99,1	100,0

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim zwiększył się w skali roku (o 8,2 p. proc.) odsetek przedsiębiorstw *Przetwórstwa przemysłowego* wyposażających swoich pracowników w urządzenia przenośne pozwalające na mobilny dostęp do Internetu. W kraju najwyższy wzrost wskaźnika (o 10,3 p. proc.) odnotowano w podmiotach zatrudniających 10–49 osób.

Szerokopasmowy dostęp do Internetu

Broadband connection to the Internet

W dobie szybkiego przepływu informacji odpowiednie łącze dostępne przyczynia się do wzrostu konkurencyjności i efektywności przedsiębiorstwa, wpływając na prędkość i jakość przekazywanych danych. Obecnie możliwości techniczne urządzeń pozwalają łączyć się z Internetem nie tylko za pomocą tradycyjnego komputera PC, ale również za pomocą komputera przenośnego lub telefonu komórkowego (smartfona), które dzięki wyposażeniu w szereg aplikacji biznesowych skutecznie umożliwiają zarówno zdalny dostęp do zasobów przedsiębiorstwa, jak i utrzymanie kontaktu z partnerami biznesowymi.

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim odsetek przedsiębiorstw *Przetwórstwa przemysłowego* posiadających dostęp do Internetu poprzez łącze szerokopasmowe zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,5 p. proc. Wszystkie badane podmioty o liczbie pracujących 50 osób i więcej korzystały z szerokopasmowego dostępu do Internetu.

Tablica 3 (40). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego posiadające łącze szerokopasmowe według liczby pracującychTable 3 (40). *Manufacturing enterprises with broadband internet connection by number of employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Polska Poland	Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
		w % przedsiębiorstw danej grupy in % of enterprises in group	
Ogółem Total	a	95,3	98,1
	b	96,2	97,6
Liczba pracujących: Number of employed persons:			
10–49 osób persons	a	93,8	98,1
	b	95,0	96,7
50–249	a	99,1	98,2
	b	99,5	100,0
250 osób i więcej persons and more	a	99,9	100,0
	b	100,0	100,0

Strona internetowa

Website

Dla większości firm strony internetowe stają się coraz bardziej zaawansowanym technologicznie kanałem przepływu i wymiany informacji z klientem, który może nie tylko zapoznać się z ofertą handlową przedsiębiorstwa, ale również złożyć zamówienie lub sprawdzić stan jego realizacji.

Tablica 4 (41). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego posiadające stronę internetową według liczby pracującychTable 4 (41). *Manufacturing enterprises having websites by number of employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Polska Poland	Województwo zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
		w % przedsiębiorstw danej grupy in % of enterprises in group	
Ogółem Total	a	73,6	73,5
	b	76,4	73,5
Liczba pracujących: Number of employed persons:			
10–49 osób persons	a	68,5	70,1
	b	71,2	67,0
50–249	a	86,5	82,4
	b	89,2	90,3
250 osób i więcej persons and more	a	91,2	91,8
	b	93,4	92,7

W 2019 r. blisko trzy czwarte przedsiębiorstw *Przetwórstwa przemysłowego* w województwie zachodniopomorskim posiadało stronę internetową. W porównaniu z rokiem poprzednim najwyższy wzrost wskaźnika odnotowano wśród podmiotów średnich (o 7,9 p. proc.).

Tablica 5 (42). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego według funkcjonalności posiadanej strony internetowej i liczby pracującychTable 5 (42). *Manufacturing enterprises by website functionality and number of employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Odsetek przedsiębiorstw, których strona internetowa spełniała następującą funkcję Percentage of enterprises whose website fulfills the following function					
		prezentacja katalogów wyrobów lub cenników presentation of products or price lists		zamawianie lub rezerwacja on-line online ordering or reserva- tion		informacja o wolnych stanowiskach pracy i przysyłanie dokumentów aplikacyjnych on-line information about free vacancies and sending ap- plication on-line	
		Polska Poland	woj. zachod- niopomor- skie Zachodnio- pomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachod- niopomor- skie Zachodnio- pomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachod- niopomor- skie Zachodnio- pomorskie Voivodship
Ogółem Total	a	69,7	68,0	12,6	9,1	18,9	20,3
	b	72,9	67,1	12,5	11,1	19,2	21,9
Liczba pracujących: Number of employed persons:							
10–49 osób persons	a	65,0	66,7	11,4	9,1	11,6	14,8
	b	68,0	59,6	10,5	8,5	11,3	12,9
50–249	a	81,7	69,7	15,1	8,5	31,3	30,6
	b	85,1	86,6	17,4	18,1	32,5	40,1
250 osób i więcej persons and more	a	85,2	85,7	18,9	12,2	66,7	69,4
	b	89,6	89,1	19,5	18,2	70,0	72,7

W województwie zachodniopomorskim podobnie jak w kraju, przedsiębiorstwa *Przetwórstwa przemysłowego* najczęściej wykorzystują swoją stronę internetową do prezentacji katalogów wyrobów lub cenników. W porównaniu z 2018 r. wzrósł odsetek przedsiębiorstw których strona internetowa pozwala na zamawianie lub dokonywanie rezerwacji on-line oraz zamieszczających informacje o wolnych stanowiskach pracy i umożliwiających przysyłanie dokumentów aplikacyjnych on-line (odpowiednio o 2,0 p. proc. i 1,6 p. proc.). Zmniejszył się natomiast odsetek przedsiębiorstw prezentujących katalogi wyrobów lub usług (o 0,9 p. proc.), pomimo tego wśród podmiotów o liczbie pracujących 50–249 osób w przypadku wykorzystania tej właśnie funkcjonalności własnej strony internetowej odnotowano największy wzrost wskaźnika w skali roku (o 16,9 p. proc.).

Media społecznościowe

Social media

Popularność mediów społecznościowych oraz wykorzystanie ich jako miejsce marketingu i promocji firmy sprawiają, że coraz więcej przedsiębiorstw decyduje się na stosowanie tych narzędzi. Do najczęściej używanych przez podmioty należą: serwisy społecznościowe, portale umożliwiające udostępnianie multimediów, blogi lub mikroblogi prowadzone przez przedsiębiorstwo oraz narzędzia Wiki.

Tablica 6 (43). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego wykorzystujące wybrane media społecznościowe według liczby pracujących

Table 6 (43). *Manufacturing enterprises using social media by number of employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących media społecznościowe Percentage of enterprises using social media					
		ogółem total		serwisy społecznościowe social media		multimedia multimedia	
		Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
Ogółem Total	a	26,6	27,5	24,8	27,1	9,4	10,3
	b	34,8	28,0	33,3	24,7	13,5	11,7
Liczba pracujących: Number of employed persons:							
10–49 osób persons	a	21,2	22,7	20,0	22,3	5,6	7,8
	b	29,3	18,2	28,2	14,8	8,9	6,8
50–249	a	36,0	38,0	32,8	37,3	15,0	16,2
	b	44,3	48,7	42,3	45,1	20,5	23,8
250 osób i więcej persons and more	a	60,8	63,3	57,0	63,3	36,6	26,5
	b	68,9	78,2	65,8	78,2	45,4	29,1

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim z możliwości jakie oferują media społecznościowe najczęściej korzystały przedsiębiorstwa duże – ponad trzy czwarte podmiotów deklarowało aktywność w serwisach społecznościowych.

Chmura obliczeniowa

Cloud computing

Pojęcie chmury obliczeniowej odnosi się do ogółu procesów dostarczania usług informatycznych przez Internet, dzięki którym np. przechowywanie danych, plików oraz aplikacji ma miejsce na serwerach rozmieszczonych na całym świecie, poza lokalną siecią firmową. Główne korzyści jakie może osiągnąć przedsiębiorca poprzez wykorzystanie usług chmury obliczeniowej to: oszczędność środków finansowych, mniejsze potrzeby w zakresie powierzchni biurowej i ograniczenie liczby osób zajmujących się obsługą informatyczną w firmie.

Tablica 7 (44). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego korzystające z płatnych usług w chmurze obliczeniowej według liczby pracującychTable 7 (44). *Manufacturing enterprises using cloud computing paid services by number of employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Odsetek przedsiębiorstw korzystających z płatnych usług w chmurze obliczeniowej Percentage of enterprises using cloud computing paid services					
		ogółem total		rodzaje usług zakupywanych przez przedsiębiorstwo w chmurze obliczeniowej types of services in the cloud			
				e-mail e-mail		przechowywanie plików files storage	
		Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
Ogółem Total	a	10,4	13,2	6,9	10,4	5,7	8,4
	b	16,6	17,8	12,0	12,4	8,7	7,1
Liczba pracujących: Number of employed persons:							
10–49 osób persons	a	6,2	9,0	3,7	7,0	3,2	6,0
	b	11,3	13,1	7,5	8,5	5,5	5,0
50–249	a	17,1	22,9	11,4	16,5	9,0	13,4
	b	25,4	25,3	19,7	16,2	12,7	8,7
250 osób i więcej persons and more	a	40,9	40,8	31,5	40,8	26,5	26,5
	b	51,2	56,4	40,6	54,5	33,6	32,7

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim odsetek przedsiębiorstw *Przetwórstwa przemysłowego* korzystających z płatnych usług w chmurze obliczeniowej wzrósł w porównaniu z rokiem poprzednim o 4,6 p. proc. Spośród wielu oferowanych tego rodzaju usług największą popularnością cieszyły się te, związane z udostępnianiem poczty e-mail i przechowywaniem plików. Prawie wszystkie duże podmioty, które zakupiły usługi w chmurze komputerowej, deklarowały jej wykorzystanie w celu komunikacji z klientami, czy kontrahentami.

Elektroniczna administracja publiczna

E-government

Usługi publiczne świadczone drogą elektroniczną w krótkim czasie stały się bardzo popularne i zyskały wielu zwolenników, przede wszystkim ze względu na oszczędność czasu oraz uproszczone procedury załatwiania formalności. Korzystanie z elektronicznej administracji umożliwia szybszy przepływ dokumentów pomiędzy urzędami, co przekłada się na usprawnienie obsługi przedsiębiorców.

W 2018 r. w województwie zachodniopomorskim 97,6% przedsiębiorstw wykorzystywało Internet do kontaktów z administracją publiczną, wysyłając wypełnione formularze w wersji elektronicznej. Tę formę komunikacji wybierały wszystkie badane przedsiębiorstwa o liczbie pracujących powyżej 50 osób.

Tablica 8 (45). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego według celów korzystania z e-administracji i liczby pracującychTable 8 (45). *Manufacturing enterprises by objectives of use of public administration and number of employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2017 b – 2018		Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną w celu Percentage of enterprises using the Internet in contacts with the public administration to			
		składania wypełnionych formularzy w formie elektronicznej submitting completed forms in electronic form		obsługi procedur administracyjnych całkowicie drogą elektroniczną handling administrative procedures completely electronically	
		Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
Ogółem Total	a	95,6	98,1	64,4	69,1
	b	95,8	97,6	69,2	69,3
Liczba pracujących: Number of employed persons:					
10–49 osób persons	a	94,3	98,1	58,9	64,6
	b	94,5	96,7	64,3	61,9
50–249	a	99,1	98,2	75,7	79,9
	b	99,2	100,0	79,3	89,2
250 osób i więcej persons and more	a	99,9	100,0	93,4	95,9
	b	100,0	100,0	94,6	87,3

Wykorzystanie robotów przemysłowych i usługowych

Usage of industrial and service robots

Roboty znalazły szerokie zastosowanie w wielu sektorach gospodarki. Przyczyniają się do optymalizacji zatrudnienia, wykonują zadania niebezpieczne i trudne dla człowieka. Są wykorzystywane wszędzie tam, gdzie niezbędna szybkość i precyzja przewyższają możliwości pracowników.

Tablica 9 (46). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego wykorzystujące roboty przemysłowe i usługowe według liczby pracującychTable 9 (46). *Manufacturing enterprises using industrial and service robots number employees*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019		Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących roboty Percentage of enterprises usage robots					
		ogółem total		roboty przemysłowe industrial robots		roboty usługowe service robots	
		Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship
Ogółem Total	a	11,4	13,3	10,7	12,6	1,8	2,3
	b	14,7	10,8	13,6	9,1	2,8	3,2

Tablica 9 (46). Przedsiębiorstwa Przetwórstwa przemysłowego wykorzystujące roboty przemysłowe i usługowe według liczby pracujących (dok.)Table 9 (46). *Manufacturing enterprises using industrial and service robots number employees (cont.)*

Wyszczególnienie Specification a – 2018 b – 2019	Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących roboty Percentage of enterprises usage robots						
	ogółem total		roboty przemysłowe industrial robots		roboty usługowe service robots		
	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	Polska Poland	woj. zachodniopomorskie Zachodniopomorskie Voivodship	
Liczba pracujących: Number of employed persons:							
10–49 osób persons	a	7,0	12,6	6,4	11,7	1,2	2,8
	b	9,6	8,1	8,6	6,0	2,0	2,9
50–249	a	19,4	13,0	18,6	13,0	2,3	.
	b	23,1	14,4	21,7	14,4	3,6	.
250 osób i więcej persons and more	a	38,1	30,6	36,0	28,6	6,9	6,1
	b	48,3	34,5	46,0	32,7	10,7	10,9

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim odsetek przedsiębiorstw *Przetwórstwa przemysłowego* wykorzystujących roboty wyniósł 10,8%, w tym roboty przemysłowe – 9,1%, a roboty usługowe – 3,2%. Uwzględniając wielkość przedsiębiorstwa, robotów najchętniej używano w dużych firmach, przy czym częściej – robotów przemysłowych.

4.2. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych¹

4.2. ICT usage in households¹

W 2019 r. w Polsce 83,1% gospodarstw domowych posiadało komputer dowolnego typu, tj. stacjonarny, laptop, netbook lub tablet; w województwie zachodniopomorskim wskaźnik ten wyniósł 77,3%.

Dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych

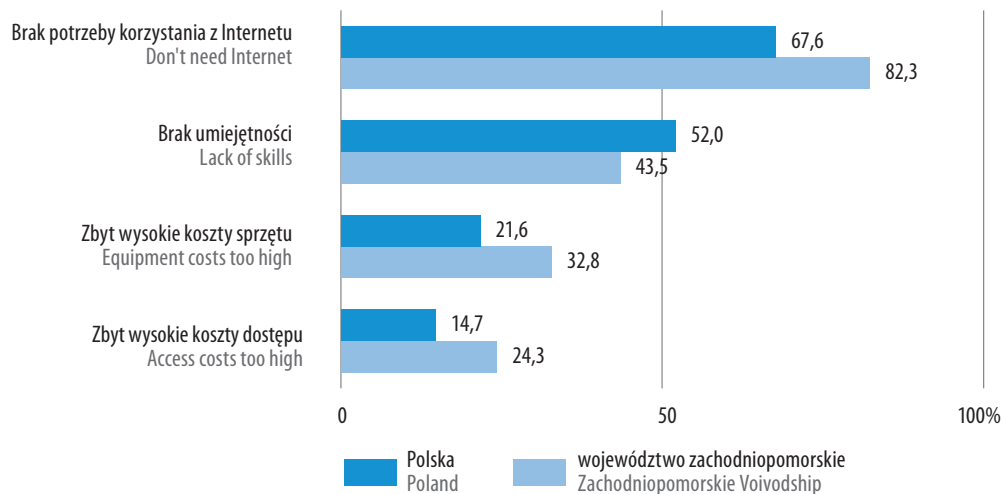
Access to the Internet in households

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim 83,0% gospodarstw domowych posiadało dostęp do Internetu, a w kraju – 86,7%.

Zarówno w województwie, jak i w całej Polsce, w 2019 r. jako najczęstszą przyczynę nieposiadania dostępu do Internetu w domu gospodarstwa domowe podawały brak potrzeby korzystania z niego (odpowiednio 82,3% i 67,6%). Kolejne powody często wymieniane przez respondentów to brak umiejętności (43,5% gospodarstw domowych w województwie zachodniopomorskim, w Polsce – 52,0%) oraz zbyt wysokie koszty sprzętu (odpowiednio 32,8% i 21,6%).

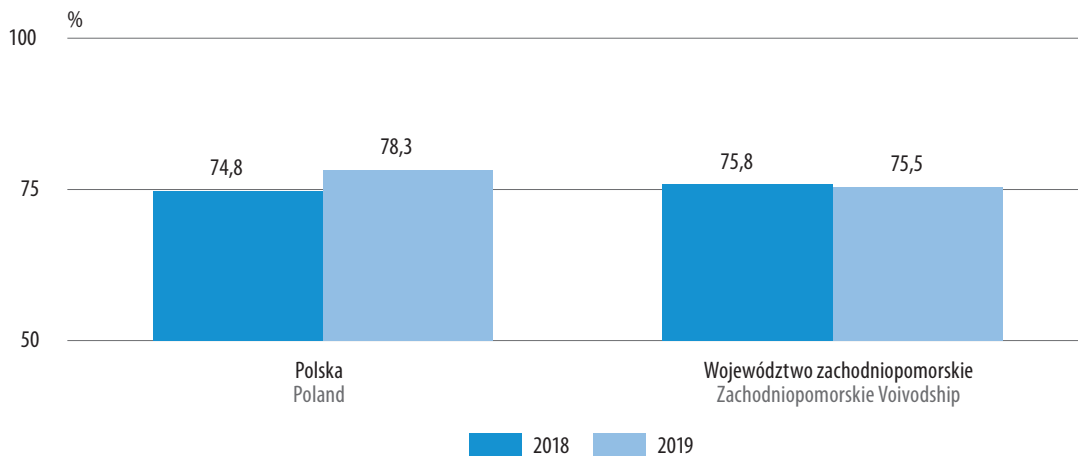
¹ Prezentowane dane dotyczą gospodarstw domowych z przynajmniej jedną osobą w wieku 16-74 lata.
¹ Data concern households with at least one person aged 16-74.

Wykres 1 (23). Powody braku dostępu do Internetu w domu (w % gospodarstw bez dostępu do tej sieci) w 2019 r.
 Chart 1 (23). Reasons for not having access to the Internet at home (in % of households without access to the Internet at home) in 2019

W 2019 r. odsetek osób w wieku 16–74 lata regularnie korzystających z Internetu (co najmniej raz w tygodniu) wyniósł w województwie zachodniopomorskim 75,5%, a w Polsce – 78,3%. W porównaniu z rokiem poprzednim wskaźnik ten wzrósł w kraju o 3,5 p. proc, natomiast w województwie zachodniopomorskim spadł o 0,3 p. proc.

Wykres 2 (24). Osoby w wieku 16–74 lata regularnie (co najmniej raz w tygodniu) korzystające z Internetu
 Chart 2 (24). Regular Internet users (at least once a week) aged 16–74

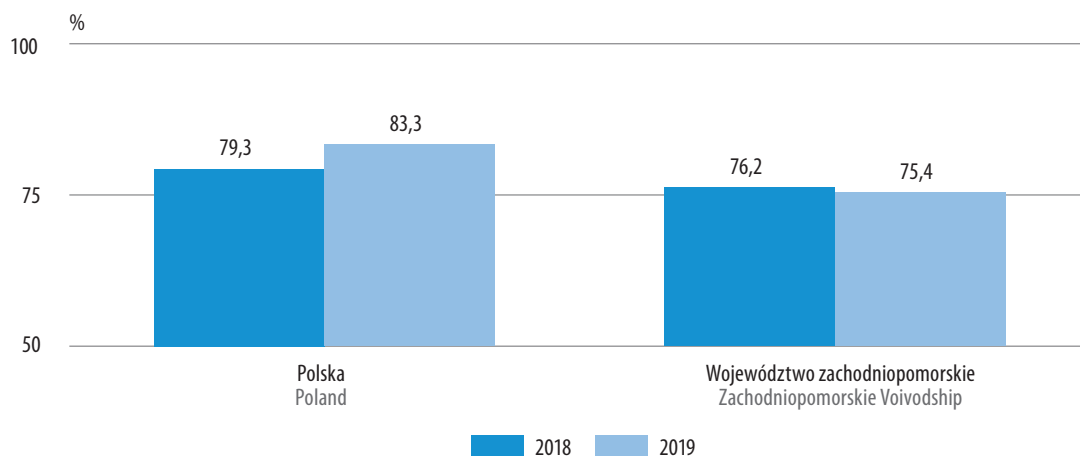

Szerokopasmowy dostęp do Internetu

Broadband access to the Internet

W 2019 r. odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu poprzez połączenia szerokopasmowe w województwie zachodniopomorskim zmniejszył się w porównaniu z rokiem poprzednim o 0,8 p. proc. do 75,4%. W Polsce wskaźnik ten wzrósł o 4,0 p. proc. i wyniósł 83,3%.

Wykres 3 (25). Gospodarstwa domowe posiadające szerokopasmowy dostęp do Internetu w domu
Chart 3 (25). Households with broadband access to the Internet at home

Cele korzystania z Internetu

Using the Internet

Głównym powodem łączenia się z Internetem w sprawach prywatnych w okresie ostatnich 3 miesięcy w województwie zachodniopomorskim było wysyłanie i odbieranie poczty elektronicznej. Dużą popularnością cieszyło się również wyszukiwanie informacji o towarach lub usługach, korzystanie z serwisów społecznościowych oraz wykonywanie rozmów głosowych lub wideo przez Internet. Z roku na rok obserwuje się systematyczny wzrost odsetka osób korzystających z usług bankowych za pośrednictwem Internetu. W województwie zachodniopomorskim w 2019 r. wskaźnik ten wyniósł 48,3% (wzrost w skali roku o 4,1 p. proc.), w kraju – 47,3% (wzrost o 3,3 p. proc.).

Tablica 10 (47). Osoby korzystające z Internetu w sprawach prywatnych w ciągu ostatnich 3 miesięcy
 Table 10 (47). Individuals using the Internet for private purposes in the last 3 months

Wyszczególnienie Specification	2018		2019	
	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship
	w % osób w wieku 16–74 lata in % of individuals aged 16–74			
Osoby korzystające z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy Individuals using the Internet in the last 3 months	77,5	77,6	80,4	78,1
w celu: in order to:				
wysyłania, odbierania poczty elektronicznej sending and/or receiving e-mail	60,7	63,4	64,8	65,4
wykonywanie rozmów głosowych lub wideo przez Internet making calls (including video calls) over the internet	34,1	38,3	48,6	50,1
korzystania z serwisów społecznościowych using social networking sites	49,9	54,0	53,0	50,2
wyszukiwania informacji o towarach lub usługach finding information about goods and services	64,0	60,2	62,2	62,6
korzystania z serwisów dotyczących usług związanych z podróżowaniem i zakwaterowaniem using services related to travel and accommodation	17,9	12,7	14,4	16,4
pobierania programów komputerowych downloading software	12,8	11,0	13,7	15,7
grania w gry komputerowe, pobierania plików z grami playing video games, downloading video games	17,7	24,2	17,9	23,0
korzystania z usług bankowych Internet banking	44,0	44,2	47,3	48,3
sprzedaży towarów lub usług selling goods or services	14,2	10,7	13,7	16,9

Miejsce korzystania z Internetu

Place of using the Internet

W 2019 r. podobnie jak w latach poprzednich najwięcej osób korzystało z Internetu w domu. W województwie zachodniopomorskim było to 75,9% badanej populacji (o 0,7 p. proc. mniej niż przed rokiem). Ponad połowa respondentów deklarowała korzystanie z Internetu w innych miejscach publicznych; w porównaniu z rokiem poprzednim odsetek tych osób wzrósł o 20,9 p. proc. (w Polsce – o 8,4 p. proc.). Najmniej osób w województwie zachodniopomorskim korzystało z Internetu w miejscu pobierania nauki – 4,6% (spadek o 2,3 p. proc.).

Tablica 11 (48). Osoby korzystające z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy według miejsca korzystania
Table 11 (48). Individuals using the Internet in the last 3 months by place of use

Wyszczególnienie Specification	2018		2019	
	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship
	w % osób w wieku 16–74 lata in % of individuals aged 16–74			
Osoby korzystające z Internetu w ciągu ostat- nich 3 miesięcy Individuals using the Inter- net in the last 3 months	77,5	77,6	80,4	78,1
w domu at home	76,4	76,6	79,2	75,9
w miejscu pracy (innym niż dom) in the workplace (other than home)	30,9	30,5	35,6	41,3
w miejscu pobierania nauki at the place of learning	8,3	6,9	8,1	4,6
w mieszkaniach innych osób in another person's home	23,4	22,9	31,0	21,1
w innych miejscach publicznych in other public places	39,7	33,2	48,1	54,1

Łączenie się z Internetem poza domem lub miejscem pracy poprzez urządzenia przenośne

Accessing the Internet outside home or workplace via mobile devices

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim 59,0% osób w wieku 16–74 lata korzystało z urządzeń przenośnych do łączenia się z Internetem poza domem lub miejscem pracy (w kraju – 58,7%). Do tego celu najczęściej używano telefonów komórkowych lub smartfonów. W porównaniu z 2018 r. w województwie podobnie jak w kraju zmniejszył się odsetek osób niekorzystających z urządzeń przenośnych do łączenia się z Internetem (odpowiednio o 17,2 p. proc. i 7,2 p. proc.).

Tablica 12 (49). Osoby łączące się z Internetem poprzez urządzenia przenośne poza domem lub miejscem pracy
 Table 12 (49). Individuals accessing the Internet via mobile devices away from home or work

Wyszczególnienie Specification	2018		2019	
	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship
	w % osób w wieku 16–74 lata in % of individuals aged 16–74			
Osoby korzystające z urządzeń przenośnych do łączenia się z Internetem Individuals using mobile devices to access the Internet	48,6	41,3	58,7	59,0
Osoby łączące się z Internetem poprzez: Individuals accessing the Internet via:				
komputery przenośne (np. laptopy lub netbooki) portable computers (e.g. laptops and netbooks)	16,4	18,0	30,1	36,9
tablety tablets	7,7	8,6	11,5	13,8
smartfony lub telefony komórkowe smartphones or mobile phones	47,4	38,9	57,8	57,8
inne urządzenia other devices	2,8	4,8	5,2	7,3
Osoby niekorzystające z urządzeń przenośnych do łączenia się z Internetem Individuals not using mobile devices to access the Internet	28,9	36,3	21,7	19,1

E-administracja

E-government

W 2019 r. ponad 40% badanej populacji zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i w kraju deklarowała korzystanie z usług administracji publicznej za pomocą Internetu. Pojęcie korzystania z usług e-administracji obejmuje m.in. korzystanie ze stron internetowych dotyczących obowiązków obywatelskich (np. deklaracji podatkowych, zmiany miejsca zameldowania), praw (np. pomocy społecznej), oficjalnych dokumentów (np. dowodów osobistych, aktów urodzenia), publicznych usług edukacyjnych (np. bibliotek, informacji i rekrutacji do szkół), publicznych usług zdrowotnych (np. szpitali). W porównaniu z 2018 r. w województwie zachodniopomorskim odnotowano wzrost odsetka osób korzystających z usług administracji publicznej za pomocą Internetu o 7,8 p. proc., natomiast w kraju – o 4,9 p. proc. Najpopularniejszą formą korzystania z e-administracji było wysyłanie wypełnionych formularzy urzędowych – 34,0% (w kraju – 31,4%).

Tablica 13 (50). Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy według celu

Table 13 (50). Individuals using e-government services in the last 12 months by purposes

Wyszczególnienie Specification	2018		2019	
	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship
	w % osób w wieku 16–74 lata in % of individuals aged 16–74			
Osoby korzystające z usług administracji publicznej za pomocą Internetu w ciągu ostatnich 12 miesięcy Individuals using e-government services in the last 12 months	35,5	33,7	40,4	41,5
w celu: in order to:				
wyszukiwania informacji na stronach administracji publicznej obtain information from websites of public authorities	24,4	21,6	24,9	25,4
pobierania formularzy urzędowych download official forms	22,1	22,5	24,6	27,8
wysyłania wypełnionych formularzy submit completed forms	24,6	23,6	31,4	34,0

E-handel

E-commerce

W 2019 r. osoby zamawiające przez Internet towary lub usługi w ciągu ostatnich 12 miesięcy stanowiły 47,9% badanej populacji województwa zachodniopomorskiego i 53,9% – kraju. W porównaniu z 2018 r. odnotowano wzrost odsetka osób korzystających z tej formy zakupów (w województwie zachodniopomorskim o 3,0 p. proc., a w Polsce – o 6,1 p. proc.).

Blisko 30% osób zamieszkujących województwo zachodniopomorskie kupowało przez Internet odzież i sprzęt sportowy. Co piąta osoba zamawiała meble, pojazdy, artykuły AGD, narzędzia, zabawki oraz biżuterię, a co szósta – wczasy, wycieczki, zakwaterowanie i bilety komunikacyjne.

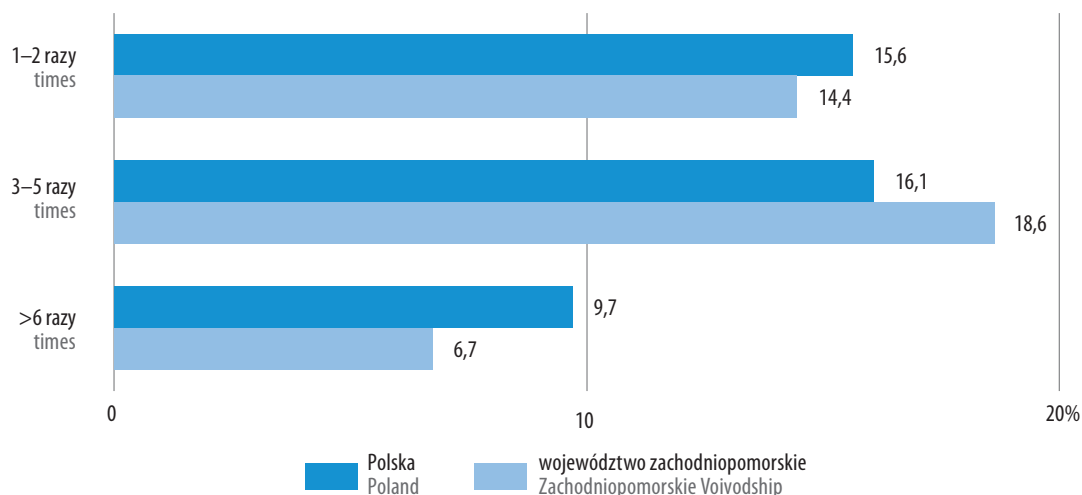
Tablica 14 (51). Osoby zamawiające lub kupujące przez Internet towary lub usługi do użytku prywatnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy według rodzaju zamawianych towarów i usług

Table 14 (51). Individuals ordering or purchasing goods or services over the Internet for private use in the last 12 months by categories

Wyszczególnienie Specification	2018		2019	
	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship	Polska Poland	województwo zachodniopomor- skie Zachodniopomor- skie Voivodship
	w % osób w wieku 16–74 lata in % of individuals aged 16–74			
Ogółem Total	47,8	44,9	53,9	47,9
Ubrania i sprzęt sportowy Clothes, sports goods	31,6	31,8	37,1	29,7
Meble, pojazdy, artykuły AGD, ogrodowe, hobbistyczne, narzędzia, zabawki, biżuteria i dzieła sztuki Furniture, vehicles, household appliances, garden goods, hobby goods, tools, toys, jewellery and works of art	19,4	20,7	20,8	22,1
Książki, czasopisma, gazety Books, magazines, newspapers	9,9	10,7	10,6	12,5
Sprzęt elektroniczny bez komputerowego Electronic equipment (excl. computer hardware)	9,0	7,2	10,4	6,6
Artykuły spożywcze i kosmetyki Foods and cosmetics	11,5	13,7	14,3	15,7
Bilety na imprezy sportowe lub kulturalne Tickets for events	8,2	8,1	10,5	11,7
Oprogramowanie (w tym gry) Video games software, other computer software and software upgrades	3,8	5,2	5,1	7,6
Wczasy, wycieczki, zakwaterowanie i bilety komunikacyjne (lotnicze, kolejowe itp.) Holiday accommodation and other travel arrangements (e.g. transport tickets)	10,5	10,3	10,9	16,2

Obserwując częstotliwość korzystania z zakupów przez Internet w ciągu ostatnich 3 miesięcy, zauważyć można, że zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i w Polsce największy odsetek osób dokonywał zakupów 3–5 razy (18,6% i 16,1%) lub 1–2 razy (odpowiednio 14,4% i 15,6%). Powyżej 6 razy w ciągu ostatnich 3 miesięcy zakupy robiło 6,7% osób z województwa zachodniopomorskiego i 9,7% osób w Polsce.

Wykres 4 (26). Częstotliwość korzystania z zakupów przez Internet w ciągu ostatnich 3 miesięcy w 2019 r.
Chart 4 (26). Frequency of using e-commerce in the last 3 months in 2019

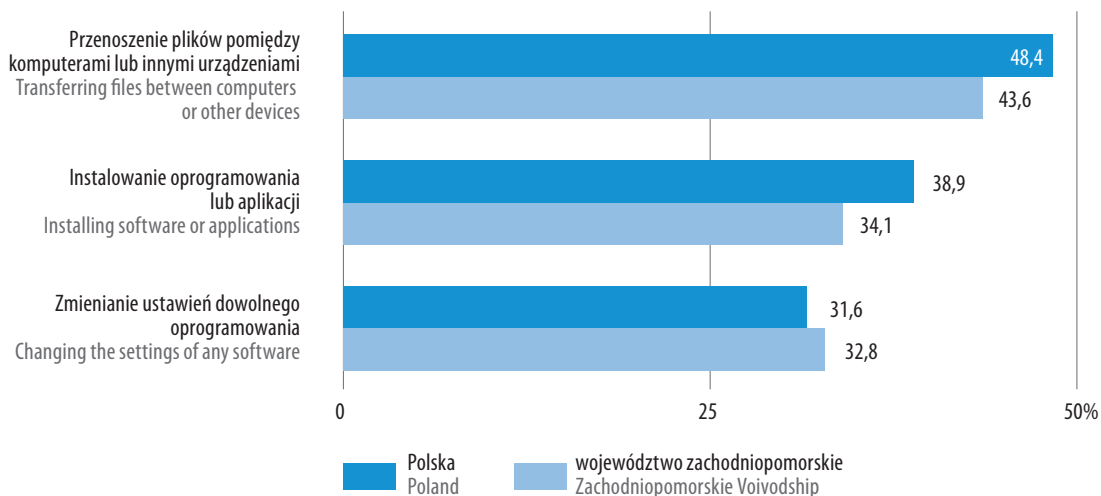

Umiejętności cyfrowe

Digital skills

Spośród czynności wykonywanych podczas korzystania z komputera lub urządzenia przenośnego najczęściej deklarowano kopiowanie i przenoszenie plików między komputerami lub innymi urządzeniami. Tego typu czynności w ciągu ostatniego roku wykonywało w województwie zachodniopomorskim 43,6% osób w wieku 16–74 lata (w Polsce – 48,4%). Zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i w kraju w ciągu ostatnich 12 miesięcy ponad jedna trzecia osób instalowała oprogramowanie lub aplikacje, a prawie jedna trzecia zmieniała ustawienia dowolnego oprogramowania.

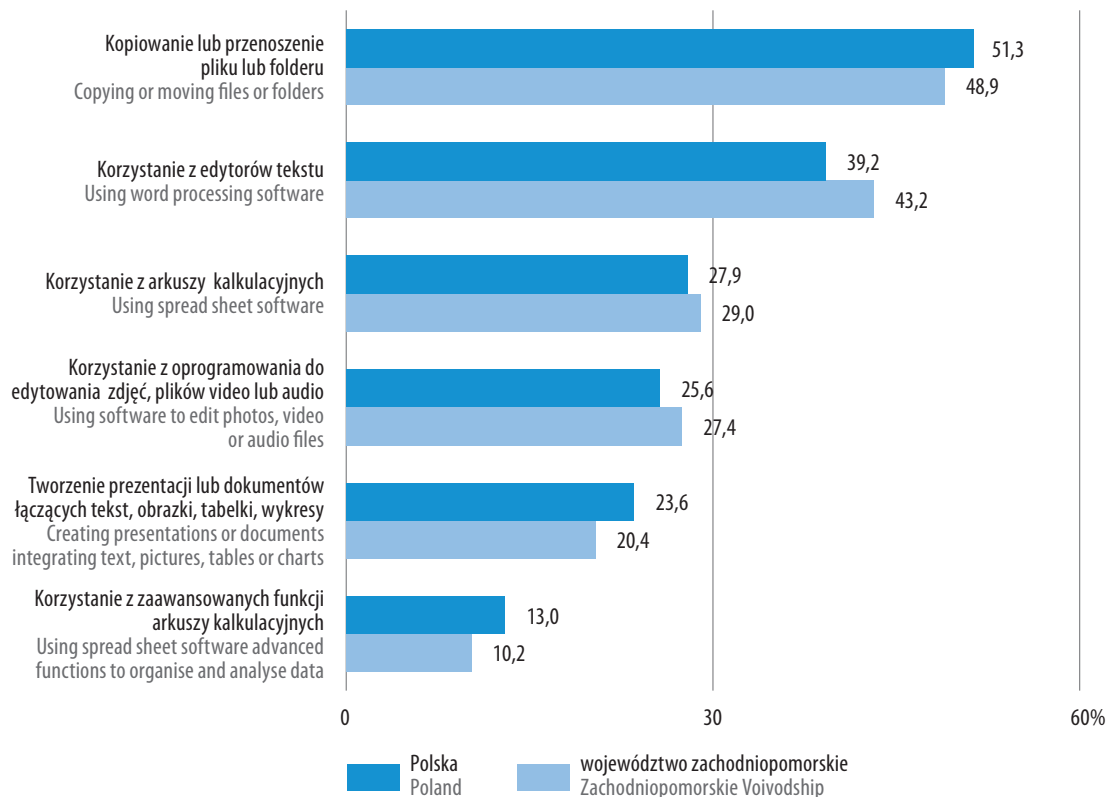
Wykres 5 (27). Osoby, które wykonywały wybrane czynności korzystając z komputera lub urządzenia przenośnego w ciągu ostatnich 12 miesięcy
Chart 5 (27). Individuals carrying out computer or mobile device related activities in the last 12 months

Spośród czynności związanych z oprogramowaniem najwięcej osób w wieku 16–74 lata kopiowało lub przenosiło pliki lub foldery. W województwie zachodniopomorskim prawie co druga osoba deklarowała wykonywanie tych czynności, a w kraju – ponad połowa badanej populacji. Odsetek osób, które korzystały z edytorów tekstu był wyższy w województwie zachodniopomorskim niż w Polsce (43,2% wobec 39,2%).

Wykres 6 (28). Osoby, które wykonywały wybrane czynności związane z oprogramowaniem w ciągu ostatnich 12 miesięcy

Chart 6 (28). Individuals carrying out software related activities in the last 12 months

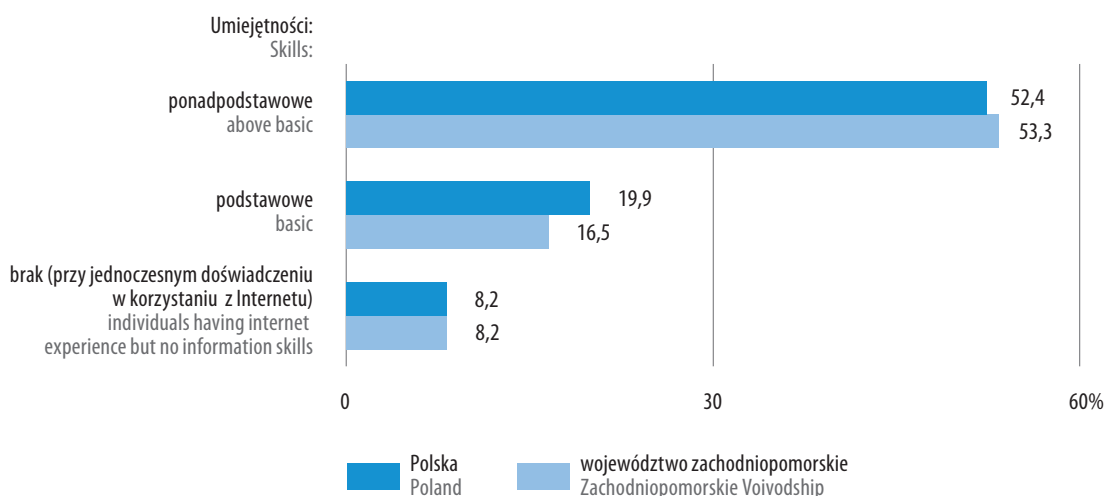
Osoby posiadające doświadczenie w korzystaniu z Internetu, ale **nieposiadające żadnych umiejętności informacyjnych** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku, ale nie wykonywały żadnej z następujących czynności: kopiowania lub przenoszenia pliku lub folderu; korzystania z przestrzeni dyskowej w Internecie do zapisywania dokumentów, obrazów, plików muzycznych, plików wideo lub innych plików; korzystania z Internetu do kontaktów z jednostkami administracji publicznej poprzez wyszukiwanie informacji na stronach internetowych tych jednostek; wyszukiwania w Internecie informacji o towarach lub usługach; wyszukiwania w Internecie informacji związanych ze zdrowiem (np. o urazach, chorobach, odżywianiu, poprawie zdrowia itp.).

Osoby posiadające **podstawowe umiejętności informacyjne** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku i wykonywały tylko jedną z wymienionych powyżej czynności.

Osoby posiadające **ponadpodstawowe umiejętności informacyjne** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku i wykonywały kilka z wymienionych powyżej czynności.

Biorąc pod uwagę cyfrowe umiejętności informacyjne użytkowników Internetu w wieku 16–74 lata, zauważyć można, że największą grupę stanowiły osoby posiadające takie umiejętności na poziomie ponadpodstawowym. W województwie zachodniopomorskim ich udział wyniósł 53,3% i był o 0,9 p. proc. wyższy niż w Polsce. Odsetek osób, które mimo posiadanego doświadczenia w korzystaniu z Internetu nie posiadały żadnych umiejętności informacyjnych wyniósł 8,2% (zarówno w województwie zachodniopomorskim, jak i w kraju).

Wykres 7 (29). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności informacyjne w 2019 r.
Chart 7 (29). Individuals having digital information skills in 2019

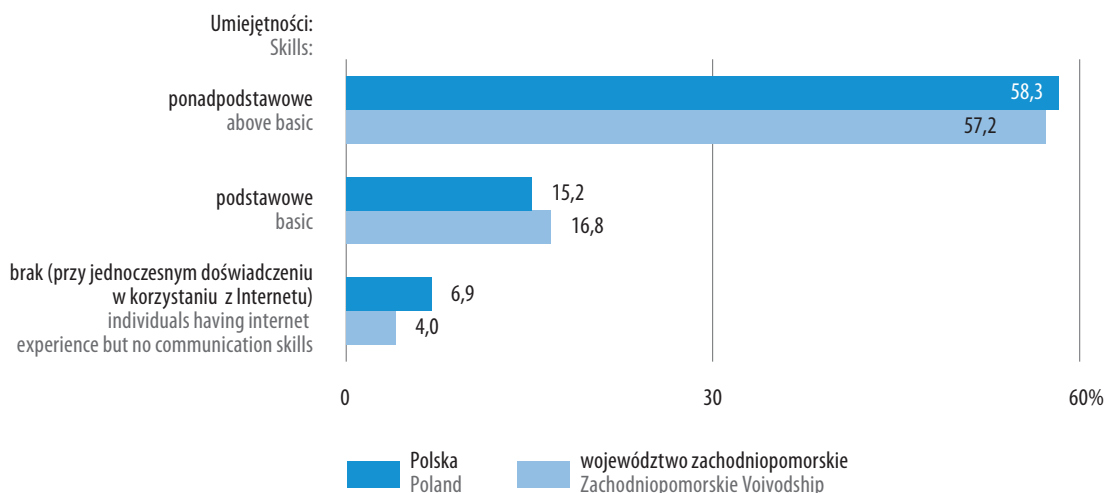
Osoby posiadające doświadczenie w korzystaniu z Internetu, ale **nieposiadające żadnych umiejętności komunikacyjnych** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy, ale nie wykonywały żadnej z następujących czynności: wysyłania, odbierania poczty elektronicznej; korzystania z serwisów społecznościowych (tworzenie profilu użytkownika, wysyłania wiadomości do znajomych lub inne formy uczestnictwa w takich serwisach, jak np.: Facebook, Twitter, Instagram itp.; telefonowania przez Internet i/lub korzystania z kamery internetowej do wideorozmów przez Internet (np. poprzez Skype, Messenger lub WhatsApp); umieszczania na stronie internetowej stworzonych przez siebie tekstów, zdjęć, muzyki, filmów, oprogramowania itp.

Osoby posiadające **podstawowe umiejętności komunikacyjne** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy i wykonywały tylko jedną z wymienionych powyżej czynności.

Osoby posiadające **ponadpodstawowe umiejętności komunikacyjne** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy i wykonywały kilka z wymienionych powyżej czynności.

Również w przypadku umiejętności związanych z komunikowaniem się przez Internet, w populacji osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu największą grupę stanowiły osoby posiadające ponadpodstawowe cyfrowe umiejętności komunikacyjne. W województwie zachodniopomorskim ich udział wyniósł 57,2% i był o 1,1 p. proc. niższy niż w Polsce. Odsetek osób, które mimo posiadanego doświadczenia w korzystaniu z Internetu nie posiadały żadnych umiejętności komunikacyjnych wyniósł 4,0% (w kraju – 6,9%).

Wykres 8 (30). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności komunikacyjne w 2019 r.
Chart 8 (30). Individuals having digital communication skills in 2019

Osoby posiadające doświadczenie w korzystaniu z Internetu, **ale nie posiadające żadnych umiejętności rozwiązywania problemów** – osoby, które korzystały w Internetu w ciągu ostatniego roku, ale nie wykonywały żadnej czynności z listy A i żadnej z listy B.

Lista A: przenoszenie plików pomiędzy komputerami lub innymi urządzeniami (np. aparatem fotograficznym, kamerą, telefonem komórkowym lub odtwarzaczem mp3/mp4); instalowanie oprogramowania lub aplikacji; zmienianie ustawień (opcji/preferencji w menu „narzędzia”) dowolnego oprogramowania, programu operacyjnego lub programów zapewniających bezpieczeństwo urządzenia (np. antywirusowych).

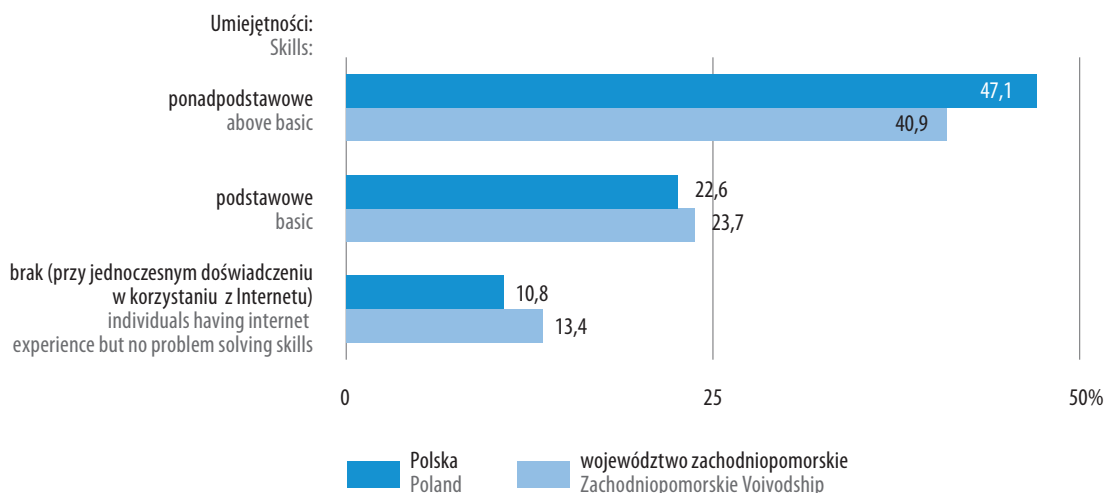
Lista B: kupowanie przez Internet towarów lub usług przeznaczonych do użytku prywatnego w ciągu ostatniego roku; sprzedawanie towarów lub usług przez Internet, np. przez aukcje internetowe (np. Allegro, e-Bay); uczestniczenie w kursie on-line lub korzystanie przez Internet z materiałów szkoleniowych innych niż pełny kurs on-line (np. materiały audiowizualne, oprogramowanie do nauki przez Internet, podręczniki elektroniczne) lub kontaktowanie się z instruktorem/nauczycielem lub innymi osobami uczącymi się poprzez strony/portale edukacyjne; korzystanie z bankowości internetowej.

Osoby posiadające **podstawowe umiejętności rozwiązywania problemów** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku i wykonywały co najmniej jedną z czynności z listy A lub B, ale nie z obu list jednocześnie.

Osoby posiadające **ponadpodstawowe umiejętności rozwiązywania problemów** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku i wykonywały co najmniej jedną z czynności z listy A i co najmniej jedną z listy B.

W przypadku cyfrowych umiejętności rozwiązywania problemów, w populacji osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu największą grupę stanowiły osoby charakteryzujące się najwyższym poziomem tych umiejętności – 40,9% (w kraju – 47,1%). Udział osób, które mimo posiadanego doświadczenia w korzystaniu z Internetu nie miały żadnych umiejętności rozwiązywania problemów wyniósł w województwie zachodniopomorskim 13,4% (w kraju – 10,8%).

Wykres 9 (31). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności rozwiązywania problemów w 2019 r.
 Chart 9 (31). Individuals having digital problem solving skills in 2019

Osoby posiadające doświadczenie w korzystaniu z Internetu, ale **nieposiadające żadnych umiejętności związanych z oprogramowaniem** – osoby, które korzystały w Internetu w ciągu ostatniego roku, ale nie wykonywały żadnej czynności z listy A i żadnej z listy B.

Lista A: korzystanie z edytorów tekstu (np. Word, Writer, Word Perfect); korzystanie z arkuszy kalkulacyjnych (np. Excel); korzystanie z oprogramowania do edytowania zdjęć, plików wideo lub audio.

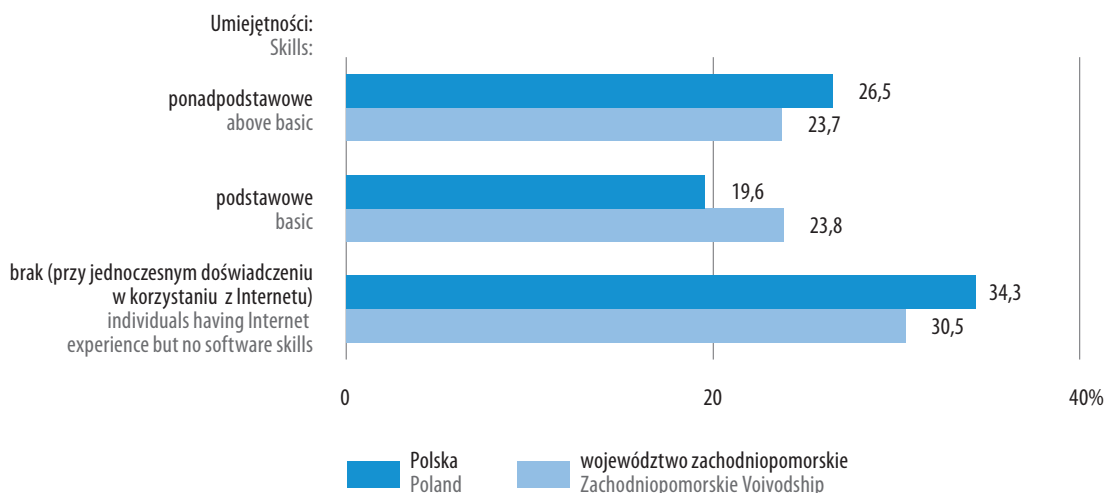
Lista B: tworzenie prezentacji lub dokumentów łączących tekst, obrazki, tabelki lub wykresy; tworzenie kodu w języku programowania; korzystanie z zaawansowanych funkcji arkusza kalkulacyjnego w celu organizacji i analizy danych, jak np. sortowanie, filtrowanie, wykorzystywanie formuł, tworzenie wykresów.

Osoby posiadające **podstawowe umiejętności związane z oprogramowaniem** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku i wykonywały co najmniej jedną czynność z listy A i żadnej z listy B.

Osoby posiadające **ponadpodstawowe umiejętności związane z oprogramowaniem** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatniego roku i wykonywały co najmniej jedną czynność z listy B.

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim blisko jedna czwarta osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu posiadała podstawowe umiejętności związane z oprogramowaniem, podobna grupa osób miała umiejętności ponadpodstawowe, a ponad 30% – mimo posiadanego doświadczenia w korzystaniu z Internetu – nie wykazywało takich umiejętności.

Wykres 10 (32). Osoby posiadające cyfrowe umiejętności związane z oprogramowaniem w 2019 r.
 Chart 10 (32). Individuals having digital software skills in 2019

Osoby **nieposiadające żadnych umiejętności cyfrowych** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy i nie posiadały żadnych umiejętności informacyjnych, komunikacyjnych, rozwiązywania problemów i związanych z oprogramowaniem.

Osoby posiadające **niskie umiejętności cyfrowe** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy i nie posiadały od 1 do 3 z umiejętności informacyjnych, komunikacyjnych, rozwiązywania problemów lub związanych z oprogramowaniem.

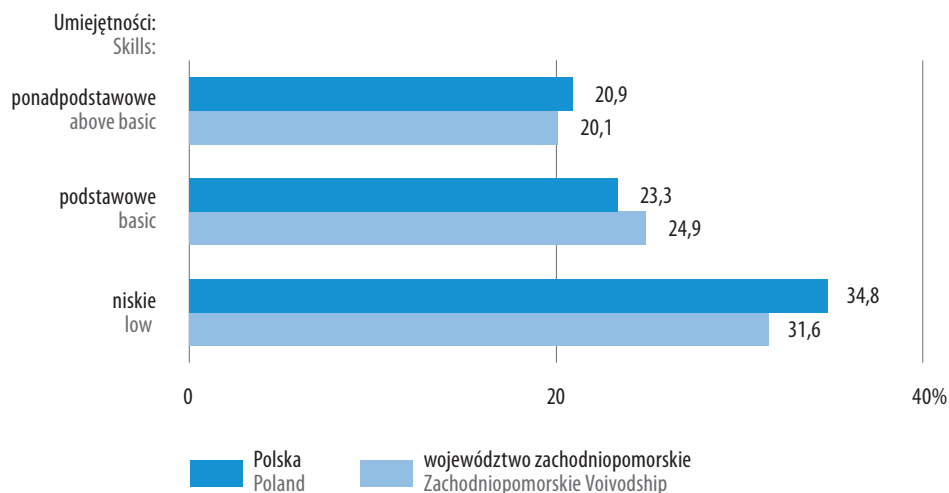
Osoby posiadające **podstawowe umiejętności cyfrowe** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy i posiadały każdy rodzaj umiejętności z umiejętności informacyjnych, komunikacyjnych, rozwiązywania problemów lub związanych z oprogramowaniem, ale co najmniej jeden rodzaj na poziomie podstawowym.

Osoby posiadające **ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe** – osoby, które korzystały z Internetu w ciągu ostatnich 3 miesięcy i posiadały każdy rodzaj umiejętności z umiejętności informacyjnych, komunikacyjnych, rozwiązywania problemów lub związanych z oprogramowaniem na poziomie ponadpodstawowym.

W przypadku ogólnych umiejętności cyfrowych, w 2019 r. w województwie zachodniopomorskim prawie jedna trzecia populacji osób w wieku 16–74 lata korzystających z Internetu posiadała niski poziom takich umiejętności. Odsetek osób posiadających ponadpodstawowe umiejętności cyfrowe wyniósł 20,1% (w Polsce – 20,9%).

Wykres 11 (33). Osoby posiadające ogólne umiejętności cyfrowe w 2019 r.

Chart 11 (33). Individuals having overall digital skills in 2019

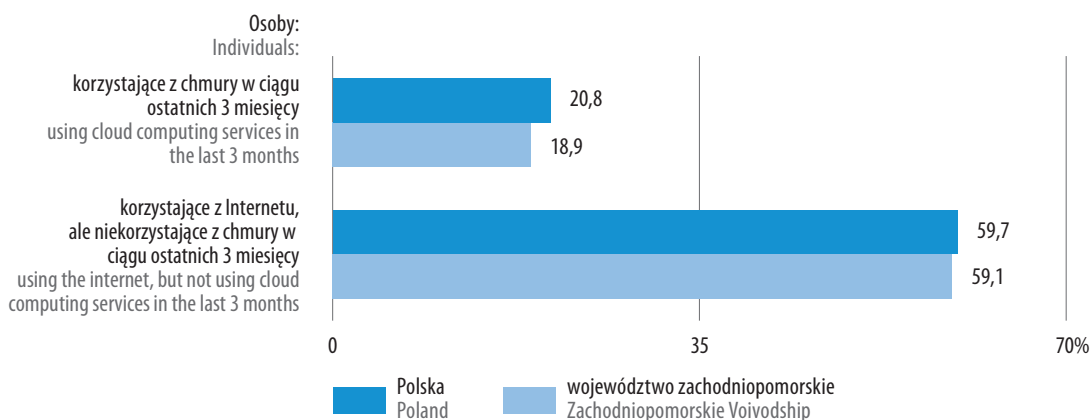
Korzystanie z usług przetwarzania w chmurze (przestrzeni dyskowej)

Use of cloud computing services (storage space)

W 2019 r. 18,9% osób w wieku 16–74 lata w województwie zachodniopomorskim korzystało z przestrzeni dyskowej w Internecie do zapisywania plików (w Polsce – 20,8%). Prawie 60% populacji województwa zachodniopomorskiego i Polski nie korzystało z usług przetwarzania w chmurze pomimo korzystania z Internetu.

Wykres 12 (34). Korzystanie z usług przetwarzania w chmurze (przestrzeni dyskowej) do zapisywania plików w 2019 r.

Chart 12 (34). Individuals using cloud computing services to store files in 2019

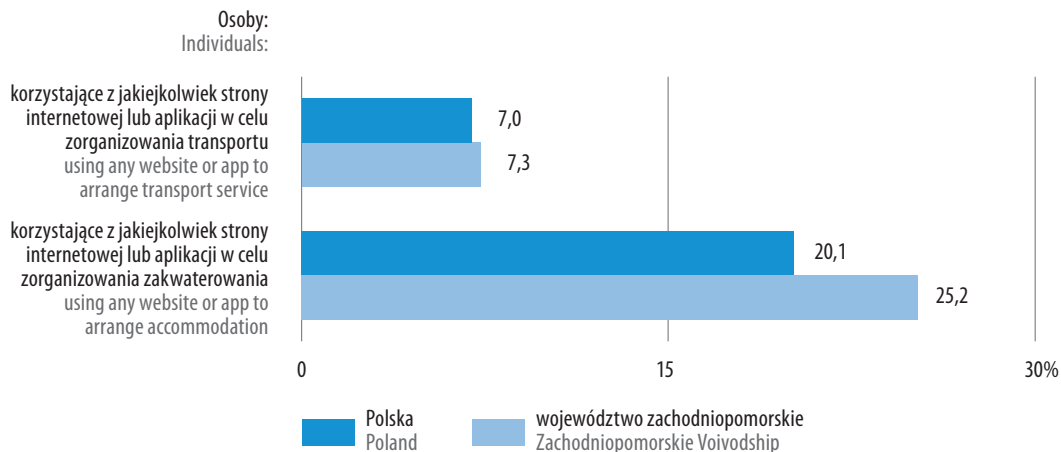
Korzystanie z ekonomii współdzielenia

Use of sharing economy

W 2019 r. co czwarta osoba w wieku 16–74 lata w województwie zachodniopomorskim, a co piąta – w Polsce korzystała ze stron lub aplikacji w celu zorganizowania zakwaterowania w ramach ekonomii współdzielenia. Jedynie 7% osób w województwie zachodniopomorskim oraz w Polsce korzystało ze stron lub aplikacji w celu zorganizowania transportu.

Wykres 13 (35). Osoby korzystające ze stron internetowych lub aplikacji w ramach ekonomii współdzielenia w 2019 r.

Chart 13 (35). Individuals using website or app as sharing economy in 2019

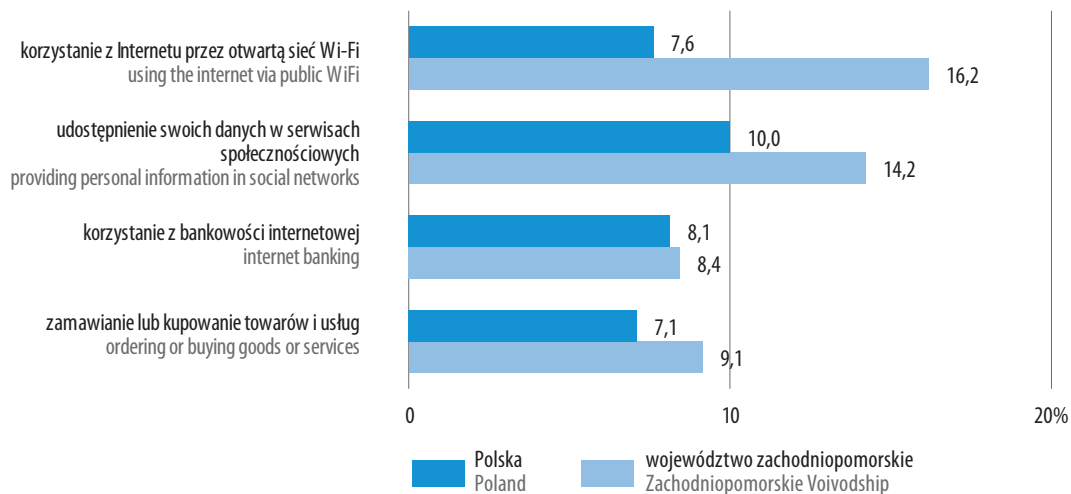
Obawy związane z bezpieczeństwem

Security concerns

W 2019 r. w województwie zachodniopomorskim 16,2% osób w wieku 16–74 lata ze względów bezpieczeństwa ograniczyło się lub powstrzymało od korzystania z Internetu przez otwartą sieć Wi-Fi (w Polsce – 7,6%). Najbardziej obawy związane z bezpieczeństwem dotyczyły korzystania z bankowości internetowej i zamawiania lub kupowania towarów i usług; w przypadku tych czynności ograniczyło się lub powstrzymało od wykonania odpowiednio 8,4% i 9,1% osób.

Wykres 14 (36). Osoby, które ze względu na obawy dotyczące bezpieczeństwa ograniczyły się lub powstrzymały od wykonywania następujących czynności w 2019 r.

Chart 14 (36). Individuals, who due security concerns have limited or prevented from doing the following activities in 2019

Uwagi metodologiczne

System badań statystycznych GUS z zakresu nauki, techniki, innowacji i społeczeństwa informacyjnego dostosowywany jest do zaleceń metodologicznych stosowanych w krajach OECD i Unii Europejskiej. Pomiar strumieni i zasobów w wymienionych zakresach tematycznych realizowane są zgodnie z metodologią opisaną w serii podręczników OECD i Eurostatu zwanych *Frascati Family* oraz wytycznymi Eurostatu, dotyczącymi poszczególnych badań.

Pojęcie gospodarki opartej na wiedzy (*knowledge-based economy*) zostało w niniejszej publikacji wpisane w koncepcję endogenicznego wzrostu, w którym postęp organizacyjno-technologiczny nie jest niezależny od polityki gospodarczej, zgodnie z definicją OECD, rozpropagowaną w latach 90-tych. Charakterystyka czynników gospodarki opartej na tworzeniu (produkcji¹), a także dalszym przekazywaniu oraz praktycznym wykorzystaniu wiedzy i informacji zawiera opis:

- kapitału produkcyjnego zaangażowanego w wytwarzanie dóbr i usług o różnym stopniu zaangażowania wiedzy i techniki,
- kapitału ludzkiego dla nauki i techniki, w tym efektywności jego wykorzystania,
- systemu innowacji, w którym wykorzystywane są zasoby wiedzy i który jest czynnikiem determinującym konkurencyjność przedsiębiorstw,
- procesu dyfuzji wiedzy,
- szybkiej komunikacji i przekazywania informacji, w tym inwestycji w technologie komunikacyjne.

Przedstawione w publikacji dane statystyczne obejmują te edycje badań, których wyniki dostępne były w 2019 r.; w miarę możliwości prezentowano je na tle wyników z poprzedniej edycji badań. Dane o uzyskanych przychodach, poniesionych nakładach lub wartości wyrobów, usług itp. wyrażono w cenach bieżących.

Ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

Stosowane klasyfikacje podmiotów według rodzaju prowadzonej działalności

Dane zostały przygotowane w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności – PKD 2007, opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – *Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2*. Polska Klasyfikacja PKD 2007 wprowadzona została z dniem 1 I 2008 r. rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 XII 2007 r. (Dz. U. Nr 251, poz. 1885).

W ramach PKD 2007 wyodrębniono w publikacji, jako dodatkowe grupowania – „przemysł” i „usługi”.

Oznaczenia sekcji/działów	Opis	Stosowane skróty
Przemysł		
A	<i>Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo</i>	-
B	<i>Górnictwo i wydobywanie</i>	-
C	<i>Przetwórstwo przemysłowe</i>	-
10–12	<i>Produkcja artykułów spożywczych (10)</i> <i>Produkcja napojów (11)</i> <i>Produkcja wyrobów tytoniowych (12)</i>	- - -
13–15	<i>Produkcja wyrobów tekstylnych (13)</i> <i>Produkcja odzieży (14)</i> <i>Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych (15)</i>	- - <i>Produkcja skór i wyrobów skórzanych⁴</i>

¹ Wiedza tworzona, przyswajana, przekazywana i wykorzystywana jest określonym produktem, który przyspiesza rozwój gospodarki i społeczeństwa.

Oznaczenia sekcji/działów	Opis	Stosowane skróty
16–18	Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania (16) Produkcja papieru i wyrobów z papieru (17) Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (18)	Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny ^Δ - -
19–23	Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej (19) Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych (20) Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (21) Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych (22) Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (23)	Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej ^Δ - Produkcja wyrobów farmaceutycznych ^Δ - -
24–28	Produkcja metali (24) Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń (25) Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych (26) Produkcja urządzeń elektrycznych (27) Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana (28)	- Produkcja wyrobów z metali ^Δ - - Produkcja maszyn i urządzeń ^Δ
29–30	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli (29), Produkcja pozostałego sprzętu transportowego (30)	Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep ^Δ -
31–33	Produkcja mebli (31) Pozostała produkcja wyrobów (32) Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń (33)	- - -
D	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę ^Δ
E	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacją ^Δ
F	Budownictwo	-
Usługi (sektor usług)		
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	Handel i naprawa pojazdów samochodowych ^Δ
46	Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	Handel hurtowy ^Δ
H	Transport i gospodarka magazynowa	-
49–53	Transport lądowy oraz transport rurociągowy (49) Transport wodny (50) Transport lotniczy (51) Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport (52) Działalność pocztowa i kurierska (53)	Transport lądowy i rurociągowy ^Δ - - - -
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	Zakwaterowanie i gastronomia ^Δ

Oznaczenia sekcji/działów	Opis	Stosowane skróty
J	<i>Informacja i komunikacja</i>	-
58–63	<i>Działalność wydawnicza (58)</i> <i>Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych (59)</i> <i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych (60)</i> <i>Telekomunikacja (61)</i> <i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana (62)</i> <i>Działalność usługowa w zakresie informacji (63)</i>	- <i>Produkcja filmów, programów telewizyjnych i nagrań^Δ</i> - <i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwo w zakresie informatyki^Δ</i> -
K	<i>Działalność finansowa i ubezpieczeniowa</i>	-
64–66	<i>Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszów emerytalnych (64)</i> <i>Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego (65)</i> <i>Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne (66)</i>	<i>Finansowa działalność usługowa^Δ</i> <i>Ubezpieczenia, reasekuracja i fundusze emerytalne^Δ</i> -
L	<i>Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości</i>	<i>Obsługa rynku nieruchomości^Δ</i>
M	<i>Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</i>	-
71–73	<i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne (71)</i> <i>Badania naukowe i prace rozwojowe (72)</i> <i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej (73)</i>	- - -
N	<i>Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca</i>	-
O	<i>Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne</i>	-
P	<i>Edukacja</i>	-
Q	<i>Opieka zdrowotna i pomoc społeczna</i>	-
R	<i>Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją</i>	-
S	<i>Pozostała działalność usługowa</i>	-
T	<i>Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby</i>	<i>Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników oraz wytwarzające produkty na własne potrzeby^Δ</i>
U	<i>Organizacje i zespoły eksterytorialne</i>	-

Prezentowane informacje przedstawione zostały stosownie do zakresu prowadzonych badań, uwzględniających podmioty klasyfikowane według kryterium liczby pracujących i obejmują podmioty o liczbie pracujących:

- od 10 do 49 osób,
- od 50 do 249 osób,
- 250 i więcej osób.

Stopień zaawansowania techniki

Metoda wyróżniania stopnia zaawansowania techniki w *Przetwórstwie przemysłowym* (sekcja C) według dziedzin działalności gospodarczych pozwala na klasyfikację dziedzin (działów i grup) sekcji C, obejmującą następujące cztery kategorie: wysoką technikę, średnio-wysoką technikę, średnio-niską technikę oraz niską technikę. Przez wysoką technikę rozumiane są dziedziny działalności gospodarczej odznaczające się wysoką intensywnością prac badawczych i rozwojowych (B+R). Jako mierniki intensywności prac B+R zastosowano w pracach metodologicznych następujące wskaźniki:

- relację nakładów bezpośrednich na działalność B+R do wartości dodanej,
- relację nakładów bezpośrednich na działalność B+R do wartości produkcji (sprzedaży),
- relację nakładów bezpośrednich na działalność B+R powiększonych o nakłady pośrednie wliczone w dobra inwestycyjne i półwyroby do wartości produkcji (sprzedaży).

Obecnie przyjmuje się na podstawie badań T. Hatzichronoglou z 1997 r. oraz ich rewizji przeprowadzonych we Wspólnotowym Centrum Badawczym Komisji Europejskiej (Joint Research Centre, JRC) za 2000 r., że intensywność prac B+R w poszczególnych dziedzinach przyporządkowanych do stopnia zaawansowania techniki jest następująca:

Stopień zaawansowania techniki	Nakłady na działalność B+R w wartości sprzedaży
Wysoka technika	ponad 7%
Średnio-wysoka technika	2,5% do 7%
Średnio-niska technika	1% do 2,5%
Niska technika	1% lub mniej

Wyróżnienie czterech kategorii zaawansowania techniki poprzez analizę bezpośredniej i pośredniej wartości B+R przygotowane zostało przez OECD na podstawie danych z następujących krajów: Stanów Zjednoczonych, Japonii, Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Kanady, Włoch, Holandii, Australii i Danii. Powstałe w ten sposób przyporządkowanie podmiotu do stopnia zaawansowania techniki na podstawie podstawowego rodzaju działalności podmiotu gospodarczego przedstawia Tablica 1.

Tablica 1. Klasyfikacja Przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) według stopnia zaawansowania techniki

Stopień zaawansowania techniki	Przetwórstwo przemysłowe	Działy i grupy PKD 2007
Wysoka technika	<i>Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych</i>	21
	<i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i>	26
	<i>Produkcja statków powietrznych, statków kosmicznych i podobnych maszyn</i>	30.3
Średnio-wysoka technika	<i>Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych</i>	20
	<i>Produkcja broni i amunicji</i>	25.4
	<i>Produkcja urządzeń elektrycznych</i>	27
	<i>Produkcja maszyn i urządzeń, gdzie indziej niesklasyfikowana</i>	28
	<i>Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli</i>	29
	<i>Produkcja lokomotyw kolejowych oraz taboru szynowego</i>	30.2
	<i>Produkcja wojskowych pojazdów bojowych</i>	30.4
	<i>Produkcja sprzętu transportowego, gdzie indziej niesklasyfikowana</i>	30.9
	<i>Produkcja urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włączając dentystyczne</i>	32.5

Tablica 1. Klasyfikacja Przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) według stopnia zaawansowania techniki (dok.)

Stopień zaawansowania techniki	Przetwórstwo przemysłowe	Działy i grupy PKD 2007
Średnio-niska technika	<i>Reprodukcja zapisanych nośników informacji</i>	18.2
	<i>Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej</i>	19
	<i>Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych</i>	22
	<i>Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych</i>	23
	<i>Produkcja metali</i>	24
	<i>Produkcja metalowych wyrobów gotowych z wyłączeniem maszyn i urządzeń oraz z wyłączeniem produkcji broni i amunicji</i>	25 (bez 25.4)
	<i>Produkcja statków i łodzi</i>	30.1
	<i>Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń</i>	33
Niska technika	<i>Produkcja artykułów spożywczych</i>	10
	<i>Produkcja napojów</i>	11
	<i>Produkcja wyrobów tytoniowych</i>	12
	<i>Produkcja wyrobów tekstylnych</i>	13
	<i>Produkcja odzieży</i>	14
	<i>Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych</i>	15
	<i>Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz korka z wyłączeniem mebli, produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania</i>	16
	<i>Produkcja papieru i wyrobów z papieru</i>	17
	<i>Poligrafia</i>	18 (bez 18.2)
	<i>Produkcja mebli</i>	31
	<i>Pozostała produkcja wyrobów z wyłączeniem produkcji urządzeń, instrumentów oraz wyrobów medycznych, włącznie z dentystycznymi</i>	32 bez 32.5

Źródło: Eurostat, Working Group Meeting on Statistics on Science, Technology and Innovation, Luxembourg 27–28 November 2008. doc. Eurostat/F4/STI/2008/12.

Stopień zaangażowania wiedzy w usługach

Metoda wyróżniania stopnia zaawansowania techniki w *Przetwórstwie przemysłowym* według dziedzin działalności gospodarczych została również wykorzystana do wyróżnienia usług opartych na wiedzy (wiedzechłonnych) wśród działów PKD sekcji G–U, zgodnie z zaleceniami EUROSTATU (EUROSTAT, *Working Group Meeting on Statistics on Science, Technology and Innovation*, Luxembourg 27–28 November 2008. doc. Eurostat/F4/STI/2008/12). Pozwala ona na przyporządkowanie podmiotu gospodarczego z sekcji G–U do dziedzin według stopnia zaangażowania wiedzy na podstawie podstawowego rodzaju działalności podmiotu gospodarczego. Usługi wiedzechłonne odznaczają się wysokim odsetkiem pracujących z wymaganym wykształceniem wyższym bądź specjalistyczną wiedzą. Sektor usług został podzielony na usługi oparte na wiedzy (KIS – knowledge-intensive services) i usługi mniej wiedzechłonne (LKIS – less knowledge-intensive services). W ramach każdej z klas stopnia zaawansowania wiedzy wyróżniono również klasy dodatkowe.

Tablica 2. Klasyfikacja sekcji G–U (usługi) według stopnia zaangażowania wiedzy

Stopień zaangażowania wiedzy		Działy z sektora usług	Oznaczenia działów
Usługi oparte na wiedzy	Usługi wysokiej techniki	<i>Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych</i>	59
		<i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych</i>	60
		<i>Telekomunikacja</i>	61
		<i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana</i>	62
		<i>Działalność usługowa w zakresie informacji</i>	63
		<i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i>	72
	Usługi finansowe	<i>Działalność finansowa i ubezpieczeniowa</i>	64-66
	Usługi rynkowe (bez finansowych i usług wysokiej techniki)	<i>Transport wodny</i>	50
		<i>Transport lotniczy</i>	51
		<i>Działalność prawnicza, rachunkowo-księgowa i doradztwo podatkowe</i>	69
		<i>Działalność firm centralnych (head offices), doradztwo związane z zarządzaniem</i>	70
		<i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii, badania i analizy techniczne</i>	71
		<i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i>	73
		<i>Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</i>	74
		<i>Działalność związana z zatrudnieniem</i>	78
	Inne	<i>Działalność wydawnicza</i>	58
		<i>Działalność weterynaryjna</i>	75
		<i>Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne</i>	84
		<i>Edukacja</i>	85
		<i>Opieka zdrowotna i pomoc społeczna</i>	86-88
		<i>Działalność związana z kulturą, rekreacją i sportem</i>	90-93

Tablica 2. Klasyfikacja sekcji G–U (usługi) według stopnia zaangażowania wiedzy (dok.)

Stopień zaangażowania wiedzy		Działy z sektora usług	Oznaczenia działów
Usługi mniej wiedzochłonne	Usługi rynkowe	<i>Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle</i>	45-47
		<i>Transport lądowy oraz transport rurociągowy</i>	49
		<i>Magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport</i>	52
		<i>Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi</i>	55-56
		<i>Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości</i>	68
		<i>Wynajem i dzierżawa</i>	77
		<i>Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane</i>	79
		<i>Działalność usługowa związana z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni</i>	81
		<i>Działalność związana z administracyjną obsługą biura i pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej</i>	82
		<i>Naprawa i konserwacja komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego</i>	95
	Inne	<i>Działalność pocztowa i kurierska</i>	53
		<i>Działalność organizacji członkowskich</i>	94
		<i>Pozostała indywidualna działalność usługowa</i>	96
		<i>Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby</i>	97-98
		<i>Organizacje i zespoły eksterytorialne</i>	99

Źródło: Eurostat, Working Group Meeting on Statistics on Science, Technology and Innovation, Luxembourg 27–28 November 2008. doc. Eurostat/F4/STI/2008/12.

Wiedzochłonne dziedziny działalności

Klasyfikacja wiedzochłonnych rodzajów działalności obejmuje rodzaje działalności na poziomie działów według PKD charakteryzujących się udziałem pracowników o wykształceniu wyższym (poziom 5–8 klasyfikacji ISCED 2011) powyżej 33% ogółu pracujących w danym rodzaju działalności. Szacunki udziału pracowników o wykształceniu wyższym dla poszczególnych działów PKD (NACE) dokonywane są w Eurostatie na bazie danych *Labour Force Survey*² przekazywanych przez kraje członkowskie. Szczegółowa lista działalności zaliczonych do dziedzin wiedzochłonnych znajduje się poniżej.

Tablica 3. Wiedzochłonne dziedziny działalności

Działy PKD	Oznaczenia działów
<i>Działalność usługowa wspomagająca górnictwo i wydobywanie</i>	09
<i>Wytwarzanie i przetwarzanie koksu i produktów rafinacji ropy naftowej</i>	19
<i>Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych</i>	21
<i>Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych</i>	26
<i>Transport lotniczy</i>	51
<i>Działalność wydawnicza</i>	58

² Badanie LFS w Polsce prowadzone jest pod nazwą Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL).

Tablica 3. Wiedzochlone dziedziny dzialalnosci (dok.)

Działy PKD	Oznaczenia działów
<i>Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych</i>	59
<i>Nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych</i>	60
<i>Telekomunikacja</i>	61
<i>Działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana</i>	62
<i>Działalność usługowa w zakresie informacji</i>	63
<i>Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych</i>	64
<i>Ubezpieczenia, reasekuracja oraz fundusze emerytalne, z wyłączeniem obowiązkowego ubezpieczenia społecznego</i>	65
<i>Działalność wspomagająca usługi finansowe oraz ubezpieczenia i fundusze emerytalne</i>	66
<i>Działalność prawnicza, rachunkowo-księgowa i doradztwo podatkowe</i>	69
<i>Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem</i>	70
<i>Działalność w zakresie architektury i inżynierii; badania i analizy techniczne</i>	71
<i>Badania naukowe i prace rozwojowe</i>	72
<i>Reklama, badanie rynku i opinii publicznej</i>	73
<i>Pozostała działalność profesjonalna, naukowa i techniczna</i>	74
<i>Działalność weterynaryjna</i>	75
<i>Działalność związana z zatrudnieniem</i>	78
<i>Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane</i>	79
<i>Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne</i>	84
<i>Edukacja</i>	85
<i>Opieka zdrowotna</i>	86
<i>Działalność twórcza związana z kulturą i rozrywką</i>	90
<i>Działalność bibliotek, archiwów, muzeów oraz pozostała działalność związana z kulturą</i>	91
<i>Działalność organizacji członkowskich</i>	94
<i>Organizacje i zespoły eksterytorialne</i>	99

Źródło: http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/htec_esms_an8.pdf (dostęp: 21.07.2015 r.).

Sektory instytucjonalne w działalności B+R według Podręcznika Frascati 2015

Na potrzeby statystyki B+R wyróżnia się następujące sektory instytucjonalne: przedsiębiorstw, rządowy, szkolnictwa wyższego, prywatnych instytucji niekomercyjnych. Podstawowym kryterium podziału jednostek na sektorowy jest jednorodność tych jednostek pod względem celów ekonomicznych i podstawowych funkcji.

Sektor przedsiębiorstw (BES – The business enterprise sector)

- obejmuje:
 - wszystkie przedsiębiorstwa mające status rezydenta, w tym przedsiębiorstwa posiadające osobowość prawną, bez względu na siedzibę ich akcjonariuszy/udziałowców. Grupa ta obejmuje również wszystkie inne rodzaje jednostek typu przedsiębiorstwo, tj. jednostki zdolne do generowania zysku lub innych korzyści finansowych dla swoich właścicieli, uznawane przez prawo za podmioty prawne odrębne od swoich właścicieli i działające w celu prowadzenia produkcji rynkowej po cenach mających znaczenie ekonomiczne;

- nieposiadające osobowości prawnej oddziały przedsiębiorstw nie mających statusu rezydenta w danym kraju, które uznaje się za rezydentów ze względu na to, że prowadzą długofalową produkcję na danym terytorium gospodarczym;
- wszystkie krajowe instytucje niekomercyjne, które są rynkowymi producentami wyrobów lub usług, lub prowadzą działalność usługową na rzecz przedsiębiorstw.

Do sektora tego zalicza się zarówno przedsiębiorstwa prywatne, jak i przedsiębiorstwa sektora publicznego.

Sektor rządowy (GOV – The government sector)

Na sektor ten składają się następujące grupy krajowych jednostek instytucjonalnych:

- wszystkie jednostki administracji publicznej szczebla centralnego (federalnego), regionalnego (stanowego) lub lokalnego (gminnego), w tym zakłady ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem jednostek świadczących usługi z zakresu szkolnictwa wyższego lub jednostek odpowiadających opisowi instytucji szkolnictwa wyższego przedstawionemu w Podręczniku Frascati 2015;
- wszystkie nierynkowe instytucje niekomercyjne, które są kontrolowane przez jednostki sektora rządowego i nie należą do sektora szkolnictwa wyższego.

Sektor ten nie obejmuje przedsiębiorstw sektora publicznego, nawet jeśli całość kapitału tych przedsiębiorstw znajduje się w rękach jednostek sektora rządowego. Przedsiębiorstwa sektora publicznego zalicza się do sektora przedsiębiorstw.

Sektor szkolnictwa wyższego (HES – The higher education sector)

Do tego sektora zalicza się wszystkie uniwersytety, uczelnie techniczne i inne instytucje prowadzące formalne programy kształcenia na poziomie wyższym, bez względu na ich źródło finansowania i status prawny, jak również wszystkie instytuty badawcze, ośrodki, stacje doświadczalne i kliniki, które prowadzą działalność B+R pod bezpośrednią kontrolą lub zarządem instytucji szkolnictwa wyższego.

Sektor prywatnych instytucji niekomercyjnych (PNP – The private non-profit sector)

obejmuje wszystkie instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych, zgodnie z definicją zawartą w SNA z 2008 r., z wyjątkiem instytucji zaliczonych do sektora szkolnictwa wyższego. W celu uzyskania kompletności sektor ten obejmuje również gospodarstwa domowe i osoby fizyczne prowadzące działalność rynkową lub nie prowadzące takiej działalności.

Zestawienie źródeł danych

Kategorie	Źródła i zakres danych
1. Zaawansowanie techniki w Przetwórstwie przemysłowym oraz zaangażowanie wiedzy w usługach	
Pracujący	<p>Dane uzyskane z badania: <i>Produkcja, zatrudnienie i handel zagraniczny w zakresie wysokiej techniki, wykorzystujące wtórnie wyniki badania Pracujący w gospodarce narodowej.</i></p> <p>Zakres badania: podmioty prowadzące działalność gospodarczą: – zaliczone do sektora przedsiębiorstw – o liczbie pracujących 10 osób i więcej – badanie pełne, o liczbie pracujących do 9 osób – objęte badaniem reprezentacyjnym, – pozostałe jednostki prowadzące działalność gospodarczą – badanie pełne, – jednostki sfery budżetowej państwowej i samorządowej – badanie pełne.</p> <p>Zakres prezentowany: w klasyfikacjach zaawansowania techniki oraz zaangażowania wiedzy dane prezentowane są dla sekcji C oraz dla sekcji G–U. W klasyfikacji wiodzących rodzajów działalności (KIA) prezentowane są wszystkie sekcje PKD.</p>

Zestawienie źródeł danych

Kategorie	Źródła i zakres danych
Liczba podmiotów Produkcja sprzedana Produkcja sprzedana na eksport	Dane uzyskane z badania: <i>Produkcja, zatrudnienie i handel zagraniczny w zakresie wysokiej techniki, wykorzystujące wtórnie wyniki badania Roczne badanie działalności gospodarczej przedsiębiorstw.</i> Zakres badania: jednostki zorganizowane w formie: spółek handlowych (osobowych i kapitałowych), spółek cywilnych, przedsiębiorstw państwowych, spółdzielni, oddziałów przedsiębiorców zagranicznych, osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, państwowych jednostek organizacyjnych oraz instytucji kultury mających osobowość prawną. Badanie obejmuje sekcje: A (z wyłączeniem osób fizycznych prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne), B, C, D, E, F, G, H, I, J, K (z wyłączeniem banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, instytucji ubezpieczeniowych, biur i domów maklerskich, towarzystw i funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw i funduszy emerytalnych), L, M, N, P (z wyłączeniem szkolnictwa wyższego), Q (z wyłączeniem samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej), R, S. Zakres prezentowany: w klasyfikacjach zaawansowania techniki oraz zaangażowania wiedzy dane prezentowane są dla sekcji C oraz dla sekcji G–U.
2. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki	
Studenci, absolwenci szkół wyższych	Dane uzyskane z badania: <i>Szkoły wyższe i ich finanse.</i> Zakres badania: publiczne i niepubliczne szkoły wyższe.
Słuchacze, absolwenci kolegów	Dane uzyskane z badania: <i>Szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne.</i> Zakres badania: kolegia publiczne i niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych – na podstawie Systemu Informacji Oświatowej (SIO).
Uczestnicy studiów doktoranckich Słuchacze, absolwenci studiów podyplomowych	Dane uzyskane z badania: <i>Szkoły wyższe i ich finanse.</i> Zakres badania: publiczne i niepubliczne szkoły wyższe, jednostki prowadzące studia podyplomowe (instytuty naukowe – w tym instytuty Polskiej Akademii Nauk – i badawcze łącznie z Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego i Krajową Szkołą Administracji Publicznej).
Stopnie naukowe nadane	Dane uzyskane z badań: <i>Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST).</i> Zakres badania: osoby, którym przyznano stopień naukowy doktora lub doktora habilitowanego w roku badanym – na podstawie informacji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
Tytuły profesora nadane	Dane uzyskane z badań: <i>Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST).</i> Zakres badania: osoby, którym przyznano tytuł naukowy profesora w roku badanym – na podstawie informacji Kancelarii Prezydenta RP.
Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST)	Dane uzyskane z badań: <i>Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST), wykorzystujące wtórnie wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności.</i> Zakres badania: osoby w wieku 15 lat i więcej, będące członkami gospodarstw domowych – próba losowa.
Personel B+R	Dane uzyskane z badania: <i>Działalność badawcza i rozwojowa (B+R).</i> Zakres badania: podmioty prowadzące działalność badawczą i rozwojową w sposób ciągły lub doraźny oraz finansujące wykonanie prac badawczych i rozwojowych przez inny podmiot. Zakres prezentowany: podmioty prowadzące działalność badawczą i rozwojową w sposób ciągły lub doraźny (w roku badanym).

Zestawienie źródeł danych

Kategorie	Źródła i zakres danych
3. System innowacji	
Aktywność innowacyjna przedsiębiorstw Nakłady na innowacje Sprzedaż produktów – nowych lub ulepszonych będących nowością dla rynku oraz będących nowością tylko dla przedsiębiorstwa Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej	Dane uzyskane z badań: <i>Innowacje w przemyśle, Innowacje w sektorze usług.</i> Zakres badania <i>Innowacje w przemyśle:</i> podmioty prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD do sekcji B, C, D, E, w których liczba pracujących wynosi 50 osób i więcej – badanie pełne oraz próba reprezentacyjna jednostek o liczbie pracujących od 10 do 49 osób. Zakres badania <i>Innowacje w sektorze usług:</i> podmioty prowadzące działalność gospodarczą zaklasyfikowaną według PKD do: działu 46, sekcji H, sekcji J, sekcji K, działów 71, 72 i 73, w których liczba pracujących wynosiła 10 osób i więcej – próba reprezentacyjna. Zakres prezentowany: dla przemysłu – zakres pełny, dla sektora usług – dane prezentowane są wyłącznie dla działu 46, sekcji H, sekcji J, sekcji K, działów 71, 72, 73.
Nakłady wewnętrzne na działalność B+R	Dane uzyskane z badania: <i>Działalność badawcza i rozwojowa (B+R).</i> Zakres badania: podmioty prowadzące działalność badawczą i rozwojową w sposób ciągły lub doraźny lub finansujące wykonanie prac badawczych i rozwojowych przez inny podmiot. Zakres prezentowany: podmioty prowadzące działalność badawczą i rozwojową w sposób ciągły lub doraźny (w roku badanym).
Wynalazki, wzory użytkowe	Dane uzyskane z badania: <i>Ochrona własności przemysłowej w Polsce.</i> Zakres badania: zgłaszający przedmioty własności przemysłowej do ochrony prawnej w Urzędzie Patentowym Rzeczypospolitej Polskiej w trybie krajowym i międzynarodowym oraz uzyskujący ochronę na terytorium RP – na podstawie baz danych Urzędu Patentowego RP. Zakres prezentowany: główni (pierwsi) zgłaszający przedmioty własności przemysłowej oraz główni wnioskodawcy uzyskujący ochronę.
4. Społeczeństwo informacyjne	
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w przedsiębiorstwach	Dane uzyskane z badania: <i>Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego.</i> Zakres badania: osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, w których liczba pracujących wynosi 10 osób i więcej, a działalność została zaklasyfikowana według PKD do sekcji: C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M (bez działu 75 – <i>weterynaria</i>), N oraz z sekcji S grupa 95.1 – <i>naprawa i konserwacja komputerów i sprzętu komunikacyjnego</i> – próba losowa. Zakres prezentowany: tylko podmioty gospodarcze zaklasyfikowane do sekcji C.
Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarstwach domowych	Dane uzyskane z badania: <i>Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego.</i> Zakres badania: gospodarstwa domowe z przynajmniej jedną osobą w wieku od 16 do 74 lat i ich członkowie w tym wieku – próba losowa.

Definicje stosowanych pojęć

1. Zaawansowanie techniki w Przetwórstwie przemysłowym oraz zaangażowanie wiedzy w usługach

Pracujący

- osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, dla których jednostka sprawozdawcza jest głównym miejscem pracy, w szczególności:
 1. osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy (tj. umowy o pracę, powołania, wyboru lub mianowania) łącznie z pracownikami sezonowymi i zatrudnionymi dorywczo;
 2. pracodawcy i pracujący na własny rachunek;
 - a. właściciele i współwłaściciele (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin) jednostek prowadzących działalność gospodarczą,
 - b. osoby pracujące na własny rachunek;
 3. agenci pracujący na podstawie umów agencyjnych i umów na warunkach zlecenia (łącznie z pomagającymi członkami ich rodzin oraz osobami zatrudnionymi przez agentów);
 4. osoby wykonujące pracę nakładczą;
 5. członkowie spółdzielni produkcji rolniczej, tj. członkowie RSP oraz powstałych na ich bazie spółdzielni o innym profilu produkcyjnym, w odniesieniu do których funkcjonuje prawo spółdzielcze, a także członkowie spółdzielni kółek rolniczych.

2. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki

Międzynarodowe zalecenia metodologiczne dotyczące pomiaru zasobów ludzkich dla nauki i techniki oraz metod analizy struktury i zmian w niej zachodzących zostały ujęte w Podręczniku Canberra³. Zasoby ludzkie dla nauki i techniki tworzą osoby aktualnie zajmujące się lub potencjalnie mogące zająć się pracami związanymi z tworzeniem, rozwojem, rozpowszechnianiem i zastosowaniem wiedzy naukowo-technicznej. Pomiar i analiza zasobów ludzkich dla nauki i techniki (HRST) prowadzona jest według trzech międzynarodowych klasyfikacji:

- Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Edukacji (*International Standard Classification of Education – ISCED*⁴), która określa formalny poziom edukacji,
- Międzynarodowego Standardu Klasyfikacji Zawodów (*International Standard Classification of Occupation – ISCO*⁵), który określa grupy zawodów,
- Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kierunków Kształcenia (*International Standard Classification of Education – ISCED-F 2013*), która określa grupy kierunków kształcenia na podstawie programów edukacyjnych i powiązanych z nimi kwalifikacjami.

Do zasobów ludzkich dla nauki i techniki zalicza się osoby, które spełniają przynajmniej jeden z dwóch warunków:

- posiadają wykształcenie wyższe w dziedzinach nauki i techniki, tzn. wykształcenie na poziomie 5–8 ISCED 2011,
- nie posiadają formalnego wykształcenia, ale pracują w zawodach nauki i techniki, gdzie takie wykształcenie jest zazwyczaj wymagane, tzn. pracują w zawodach klasyfikowanych do wielkich grup 2 i 3 ISCO-08.

³ The Measurement of Scientific and Technological Activities. Manual on the Measurement of Human Resources Devoted to S&T – Canberra Manual, Paris 1995 [OECD/EC/Eurostat, OECD/GD(95)77].

⁴ Według ISCED 2011.

⁵ Według klasyfikacji zawodów – ISCO-08.

Informacje zamieszczone w niniejszej publikacji prezentowane są w dwóch aspektach: zasobów i strumieni (przepływów). Zasób ludzki dla nauki i techniki oznacza mierzoną w danym momencie liczbę osób z wymaganym wykształceniem lub pracujących w zawodach N+T, strumień zaś oznacza liczbę osób z wymaganym wykształceniem lub pracujących w zawodach N+T mierzoną w jednostce czasu (najczęściej roku). Zasób stanowi akumulację strumieni, które napływają do zasobu lub odpływają z zasobu kształtują jego wielkość.

Napływ do zasobów ludzkich dla nauki i techniki w ciągu roku stanowią:

- osoby, które ukończyły z sukcesem edukację na poziomie 5-8 według klasyfikacji ISCED 2011,
- osoby bez formalnych kwalifikacji, które zostały zatrudnione w zawodach sfery N+T (według klasyfikacji ISCO-08 grupy zawodów 2 lub 3),
- imigranci – wykwalifikowani obcokrajowcy przybywający do kraju i obywatele powracający z emigracji.

Odpływ z zasobów ludzkich dla nauki i techniki w ciągu roku stanowią:

- osoby bez kwalifikacji, które odchodzą z zawodów sfery N+T (grupy zawodów 2 lub 3),
- emigranci – wykwalifikowani cudzoziemcy i obywatele opuszczający kraj,
- zgony osób z wykształceniem co najmniej na poziomie 5–8 i/lub zatrudnionych w zawodach sfery N+T (grupy zawodów 2 lub 3).

W publikacji analizowane są kategorie opisujące napływ do zasobów ludzkich dla nauki i techniki związany z edukacją na poziomie co najmniej 5–8 według klasyfikacji ISCED 2011. W publikacji ujęto wszystkie szkoły, których ukończenie może prowadzić do uzyskania kwalifikacji na poziomach edukacji 5–8. Prowadzone analizy opisywane są przez statystyki dotyczące uzyskanych kwalifikacji niekoniecznie podwyższających stopień edukacji według klasyfikacji ISCED 2011.

Uczelnie

- szkoły działające w oparciu o ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 30 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2018, poz. 1668, z późniejszymi zmianami). Publikacja zawiera dane dotyczące uczelni zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego wraz z ich jednostkami zamiejscowymi. System szkolnictwa wyższego obejmuje studia:
 - pierwszego stopnia
 - forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji pierwszego stopnia;
 - drugiego stopnia
 - forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający co najmniej kwalifikacje pierwszego stopnia, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia;
 - jednolite magisterskie
 - forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji drugiego stopnia;
 - trzeciego stopnia (studia doktoranckie)
 - studia prowadzone przez uprawnioną jednostkę organizacyjną uczelni, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy lub międzynarodowy instytut naukowy działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej utworzony na podstawie odrębnych przepisów, na które są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje drugiego stopnia, kończące się uzyskaniem kwalifikacji trzeciego stopnia;
 - podyplomowe
 - forma kształcenia, na którą są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje co najmniej pierwszego stopnia, prowadzone m.in. w szkole wyższej, instytucie naukowym Polskiej Akademii Nauk, kończąca się uzyskaniem kwalifikacji podyplomowych.

Studenci uczelni

- osoby wpisane do ewidencji studentów w szkołach wyższych włącznie ze studentami po ostatnim roku studiów bez egzaminu dyplomowego oraz korzystającymi z urlopów dziekańskich. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranci tworzą odrębne zbiorowości. Studentów wykazano tyle razy, na ilu kierunkach studiowali w danej szkole wyższej, według stanu w dniu 31 grudnia.

Absolwenci uczelni

- osoby, które uzyskały dyplomy stwierdzające ukończenie studiów wyższych. Absolwent studiów magisterskich (jednolitych i II stopnia) uzyskuje tytuł (w zależności od kierunku studiów): magistra ekonomii, magistra filologii itd., lekarza medycyny, lekarza stomatologa, lekarza weterynarii. Absolwent studiów I stopnia uzyskuje (w zależności od kierunków studiów) tytuł zawodowy inżyniera lub licencjata. Jeżeli absolwent w roku akademickim ukończył dwa i więcej kierunków studiów, to również został wykazany wielokrotnie (w danej szkole wyższej).

Słuchacze studiów podyplomowych

- osoby wpisane do ewidencji słuchaczy studiów podyplomowych prezentowani są w podziale na podgrupy kierunków studiów, którym odpowiadają określone obszary kształcenia, m.in.: pedagogika – w podgrupie pedagogicznej, czy fizyka, chemia, nauki o Ziemi – w podgrupie fizycznej. Słuchaczy wykazano według stanu w dniu 31 grudnia.

Uczestnicy studiów doktoranckich

- osoby wpisane do ewidencji studentów studiów trzeciego stopnia w szkołach wyższych oraz innych jednostkach uprawnionych do prowadzenia takich studiów. Są przedstawieni w podziale na dziedziny nauki i techniki zgodne z Klasyfikacją Dziedzin Nauki i Techniki OECD; wyodrębnia się sześć podstawowych dziedzin nauki i techniki: nauki przyrodnicze, inżynieryjne i techniczne, medyczne i o zdrowiu, rolnicze, społeczne oraz humanistyczne. Uczestników studiów doktoranckich wykazano według stanu w dniu 31 grudnia.

Kolegia

- funkcjonujące w systemie oświaty szkoły policealne, których warunkiem koniecznym do utworzenia, a następnie działania jest zapewnienie opieki naukowo-dydaktycznej szkoły wyższej. Nauka w kolegium kończy się dyplomem ukończenia. Na mocy porozumień zawartych przez organy prowadzące kolegia z uczelniami możliwe jest po zdaniu egzaminu dyplomowego ubieganie się przez słuchacza kolegium o dopuszczenie do egzaminu w uczelni oraz uzyskanie dyplomu i tytułu zawodowego licencjata.

Kolegia nauczycielskie

- mają na celu teoretyczne i praktyczne przygotowanie słuchaczy do wykonywania zadań nauczycieli przedszkoli, szkół podstawowych oraz innych placówek oświatowo-wychowawczych i opiekuńczo-wychowawczych. Kolegia organizowane są jako placówki prowadzone przez samorządy województw, organizacje społeczne, osoby fizyczne itp. lub w ramach organizacyjnych szkoły wyższej.

Nauczycielskie kolegia języków obcych

- kształcą słuchaczy do zawodu nauczyciela, a ich absolwent uzyskuje kwalifikacje do nauczania języka obcego w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Kolegia pracowników służb społecznych

- kształcą słuchaczy do zawodu pracownik socjalny; organami tworzącymi i prowadzącymi kolegia są samorządy województw – dla kolegiów publicznych lub osoby prawne oraz osoby fizyczne – dla kolegiów niepublicznych. Podlegają one ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego.

Stopnie naukowe

- stopień doktora, stopień doktora habilitowanego określonej dziedziny nauki lub dziedziny sztuki w zakresie danej dyscypliny naukowej bądź artystycznej. Uzyskanie stopnia naukowego doktora jest równoważne z uzyskaniem wykształcenia na poziomie 8 klasyfikacji ISCED 2011. Stopnie naukowe

nadawane są w jednostkach organizacyjnych, które posiadają uprawnienia do ich nadawania. Prezentowane w publikacji dane o nadanych stopniach naukowych pochodzą z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Tytuł naukowy

- tytuł profesora określonej dziedziny nauki albo określonej dziedziny sztuki nadawany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki (HRST)

Wśród osób posiadających wykształcenie wyższe i/lub pracujących w zawodach nauki i techniki, można wyróżnić następujące podgrupy – kategorie zasobów ludzkich dla nauki i techniki – schemat 1.

Schemat 1. Kategorie zasobów ludzkich dla nauki i techniki

			Wykształcenie HRSTE				
			ISCED 8	ISCED 7	ISCED 6	ISCED 5	ISCED<5
Zawód HRSTO	ISCO 2	Specjaliści	Rdzeń zasobów ludzkich dla nauki i techniki HRSTC				Pracujący w sferze nauka i technika z wykształceniem poniżej wyższego HRSTW
	ISCO 3	Technicy i inny średni personel					
	ISCO 1	Przedstawiciele władz publicznych, wyżsi urzędnicy i kierownicy	Pracujący poza sferą nauka i technika z wykształceniem wyższym HRSTN				
	ISCO 0, 4-9	Inne zawody					
		Bezrobotni	Bezrobotni z wykształceniem wyższym HRSTU				
		Nieaktywni zawodowo	Nieaktywni zawodowo z wykształceniem wyższym HRSTI				

Źródło: Eurostat.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki wyróżnione ze względu na wykształcenie (HRSTE – Human Resources for Science and Technology – Education)

- grupa ta obejmuje osoby posiadające wykształcenie wyższe (ISCED 2011 na poziomie 5-8).

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki wyróżnione ze względu na zawód (HRSTO – Human Resources for Science and Technology – Occupation)

- do tej grupy należą osoby pracujące w zawodach ze sfery nauka i technika zaliczane, zgodnie z ISCO-08, do grupy 2 Specjaliści i 3 Technicy i inny średni personel.

Rdzeń zasobów ludzkich dla nauki i techniki (HRSTC – Core of Human Resources in Science and Technology)

- stanowią osoby, które posiadają wykształcenie wyższe (ISCED 2011 poziom 5-8) i pracują w sferze nauka i technika (grupy zawodów ISCO 2 i 3).

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki – zawód z dziedzin nauki i techniki z wykształceniem poniżej wyższego (HRSTW – Human Resources for Science and Technology – without tertiary education)

- stanowią osoby, pracujące w sferze nauka i technika z wykształceniem poniżej wyższego.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki – zawód spoza sfery nauka i technika (HRSTN – Human Resources for Science and Technology – Non S&T occupation)

- to osoby z wykształceniem wyższym pracujące w zawodach spoza sfery nauka i technika.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki – bezrobotni (HRSTU – Human Resources for Science and Technology – Unemployed)

- to osoby bezrobotne posiadające wykształcenie wyższe.

Zasoby ludzkie dla nauki i techniki – nieaktywni (HRSTI – Human Resources for Science and Technology – Inactive)

- to osoby posiadające wykształcenie wyższe nieaktywne zawodowo.

W ramach zasobów ludzkich dla nauki i techniki wyróżnia się także kategorię:

Specjaliści i inżynierowie (SE – Scientists and Engineers)

- grupa Specjalistów nauk fizycznych, matematycznych i technicznych, Specjalistów do spraw zdrowia oraz Specjalistów do spraw technologii informacyjno-komunikacyjnych (grupy zawodów ISCO-08 21, 22, 25).

Personel B+R

Metodyka badania działalności badawczo-rozwojowej w Polsce oparta jest na procedurach opracowanych przez ekspertów z OECD, zawartych w Podręczniku Frascati 2015.

Personel B+R

- wszystkie osoby związane bezpośrednio z działalnością B+R realizowaną w jednostce sprawozdawczej, zarówno pracownicy merytoryczni, jak i personel pomocniczy. Personel B+R, oprócz wykonywania prac naukowo-badawczych (naukowo-technicznych), może planować lub kierować projektami B+R, przygotowywać raporty, zapewniać bezpośrednią obsługę informatyczną, biblioteczną czy dokumentacyjną w konkretnym projekcie, bądź też prowadzić obsługę administracyjną w zakresie spraw finansowych i kadrowych. Personel B+R obejmuje:
 - personel wewnętrzny (pracujący) – osoby zaangażowane bezpośrednio w działalność B+R w jednostce sprawozdawczej (w szczególności są to osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy lub stosunku służbowego oraz pracodawcy i pracujących na własny rachunek),
 - personel zewnętrzny – niezależni (pracujący na własny rachunek) lub zależni pracownicy (pracownicy najemni) w pełni uczestniczący w projektach B+R danej jednostki statystycznej, którzy nie są formalnie osobami zatrudnionymi przez daną jednostkę statystyczną prowadzącą działalność B+R.

W ujęciu według grup stanowisk wyróżnia się następujące kategorie:

- badacze (pracownicy naukowo-badawczy),
- technicy i pracownicy równorzędni,
- pozostały personel pomocniczy.

W ujęciu według poziomu wykształcenia wyróżnia się m.in. następujące kategorie:

- osoby co najmniej ze stopniem naukowym doktora (z tytułem naukowym profesora, ze stopniem naukowym doktora habilitowanego oraz osoby ze stopniem naukowym doktora),
- osoby z wykształceniem wyższym,
- osoby z pozostałym wykształceniem.

Badacze

- osoby prowadzące badania naukowe oraz ulepszające lub rozwijające koncepcje, teorie, modele, techniki, oprzyrządowanie, oprogramowanie lub metody operacyjne.

Technicy i pracownicy równorzędni

- osoby, które uczestniczą w działalności B+R poprzez wykonywanie zadań naukowych i technicznych związanych z zastosowaniem pojęć, metod operacyjnych i wykorzystaniem sprzętu badawczego, zazwyczaj pod kierunkiem badaczy.

Pozostały personel pomocniczy

- wykwalifikowani i niewykwalifikowani pracownicy, pracownicy administracji, sekretariatów i biur uczestniczący w projektach B+R lub bezpośrednio związani z takimi projektami.

EPC – Ekwiwalenty pełnego czasu pracy

- jednostki przeliczeniowe służące do ustalania liczby osób faktycznie zaangażowanych w działalności B+R. Jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (w skrócie EPC) oznacza jeden osoborok poświęcony wyłącznie na działalność B+R. Personel B+R w ekwiwalentach pełnego czasu pracy ustala się na podstawie proporcji czasu przepracowanego przez poszczególnych pracowników w ciągu roku sprawozdawczego przy pracach B+R w stosunku do pełnego czasu pracy obowiązującego w danej instytucji na danym stanowisku pracy. Przyjmuje się że:
 - pracownik pracujący na całym etacie poświęcający w ciągu roku sprawozdawczego na działalność B+R:
 - 90% lub więcej ogólnego czasu pracy = 1,0 EPC
 - 75% ogólnego czasu pracy = 0,75 EPC
 - 50% ogólnego czasu pracy = 0,5 EPC
 - pracownik pracujący na 0,5 etatu i poświęcający na działalność B+R:
 - 90% lub więcej swojego ogólnego czasu pracy = 0,5 EPC
 - 50% swojego ogólnego czasu pracy = 0,25 EPC
 - pracownik zatrudniony w danej jednostce w roku sprawozdawczym przez 6 miesięcy na całym etacie i poświęcający na działalność B+R:
 - 90% lub więcej swojego ogólnego czasu pracy = 0,5 EPC
 - osoba wykonująca prace B+R na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło:
 - pełny, faktyczny czas pracy w roku sprawozdawczym „ze wszystkich umów”, podany jako odpowiedni ułamek rocznego czasu pracy.

3. System innowacji

Międzynarodowe zalecenia metodologiczne obejmujące zasady gromadzenia i interpretacji danych dotyczących innowacji zostały ujęte w Podręczniku Oslo⁶.

W omówionych w publikacji wynikach badań dotyczących systemu innowacji oraz transferu technologii analizowano informacje statystyczne pochodzące z badań *Innowacje w przemyśle oraz Innowacje w sektorze usług* dwu edycji: 2015–2017 oraz 2016–2018. Zgodnie z zaleceniami zawartymi w *Podręczniku Oslo* zjawisko innowacyjności rozpatrywane jest każdorazowo w trzyletnim okresie działalności przedsiębiorstwa. Dane dotyczące nakładów na działalność innowacyjną oraz przychodów netto ze sprzedaży produktów nowych lub ulepszonych odnoszą się w każdej edycji badania do ostatniego z trzech lat sprawozdawczych

Działalność innowacyjna przedsiębiorstw

Aktywność innowacyjna

- całokształt działań naukowych, technicznych, organizacyjnych, finansowych i komercyjnych, które rzeczywiście prowadzą lub mają w zamierzeniu prowadzić do wdrażania innowacji. Niektóre z tych działań same z siebie mają charakter innowacyjny, natomiast inne nie są nowością, lecz są konieczne do wdrażania innowacji.

Aktywność innowacyjna firmy w danym okresie może mieć następujący charakter:

1. działalność pomyślnie zakończona wdrożeniem nowej innowacji (przy czym niekoniecznie musi się ona wiązać z sukcesem komercyjnym),
2. działalność bieżąca w trakcie realizacji, która nie doprowadziła dotychczas do wdrożenia innowacji,
3. działalność zaniechana przed wdrożeniem innowacji.

Jeśli przedsiębiorstwo wdroży co najmniej jedną innowację opisaną w pkt. 1, wówczas klasyfikuje się je jako przedsiębiorstwo innowacyjne.

Innowacja

- wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu biznesowego. Innowacja stanowi nowość dla danego rynku, jeśli firma jako pierwsza wprowadza daną innowację na swoim rynku.

Innowacja produktowa

- wprowadzenie na rynek wyrobu lub usługi, które są nowe lub ulepszone w zakresie swoich cech lub zastosowań. Zalicza się tu znaczące udoskonalenia pod względem specyfikacji technicznych, komponentów i materiałów, wbudowanego oprogramowania, łatwości obsługi lub innych cech funkcjonalnych. Innowacja produktowa może być wynikiem zastosowania nowej wiedzy lub technologii bądź nowych zastosowań lub kombinacji istniejącej wiedzy i technologii. Innowacje produktowe w zakresie usług polegają na wprowadzeniu znaczących udoskonaleni w sposobie świadczenia usług, na dodaniu nowych funkcji lub cech do istniejących usług lub na wprowadzeniu całkowicie nowych usług. Wyróżnić można dwa rodzaje innowacji produktowych:
 - dla rynku, na którym działa przedsiębiorstwo (wprowadzone na rynek przed konkurencją, nawet jeżeli były one już dostępne na innych rynkach),
 - tylko dla przedsiębiorstwa (wcześniej wprowadzone przez konkurencję na rynek, na którym działa przedsiębiorstwo).

Nowy produkt

- wyrób lub usługa, który różni się znacząco swoimi cechami lub przeznaczeniem od produktów dotychczas wytwarzanych przez przedsiębiorstwo.

Produkt ulepszony

- produkt już istniejący, który został znacząco udoskonalony poprzez zastosowanie nowych materiałów, komponentów oraz innych cech zapewniających lepsze działanie tego produktu.

⁶ Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4 th Edition, OECD/European Communities 2018.

Innowacja procesów biznesowych

Innowacja procesów biznesowych to wprowadzenie nowych lub ulepszenie procesów biznesowych w przedsiębiorstwie w ramach jednej lub wielu funkcji biznesowych, które znacząco zmieniają dotychczas stosowane procesy biznesowe.

Metody produkcji to technologie, urządzenia i oprogramowanie wykorzystywane do produkcji (wytwarzania) wyrobów lub usług. Metody z zakresu logistyki, dostaw lub dystrybucji w przedsiębiorstwie obejmują urządzenia, oprogramowanie i techniki wykorzystywane do nabywania środków produkcji, alokowania zasobów w ramach przedsiębiorstwa lub dostarczania produktów finalnych.

Do innowacji procesów biznesowych zalicza się nowe lub ulepszone metody tworzenia i świadczenia usług. Mogą one polegać na zmianach w zakresie sprzętu i oprogramowania wykorzystywanego w działalności usługowej lub na zmianach w zakresie procedur i technik wykorzystywanych do świadczenia usług.

Innowacje procesów biznesowych obejmują także nowe lub ulepszone techniki, urządzenia i oprogramowanie w działalności pomocniczej takiej, jak księgowość, obsługa informatyczna, zaopatrzenie lub prace konserwacyjne.

Do innowacji procesów biznesowych zalicza się również nowe metody organizacyjne, takie jak: zasady działania wewnątrz przedsiębiorstwa lub w relacji z otoczeniem, podziału zadań, uprawnień decyzyjnych i zarządzania zasobami ludzkimi oraz metody marketingowe w zakresie wizualizacji opakowań, kształtowania cen, technik promocji, lokowania produktu lub usług posprzedażowych.

Przedsiębiorstwo aktywne innowacyjnie w zakresie innowacji produktowych i procesów biznesowych

- przedsiębiorstwo, które w badanym trzyletnim okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesów biznesowych lub realizowało w tym okresie przynajmniej jeden projekt innowacyjny, który został przerwany w trakcie badanego okresu lub nie został do końca tego okresu ukończony.

Przedsiębiorstwo innowacyjne w zakresie innowacji produktowych i procesów biznesowych

- przedsiębiorstwo, które w badanym trzyletnim okresie wprowadziło przynajmniej jedną innowację produktową lub procesów biznesowych: nowy lub ulepszony produkt bądź nowy lub ulepszony proces biznesowy, będące nowością przynajmniej dla badanego przedsiębiorstwa.

Nakłady wewnętrzne na działalność B+R

Działalność badawcza i rozwojowa (B+R)

- systematycznie prowadzone prace twórcze, podjęte dla zwiększenia zasobu wiedzy, w tym wiedzy o rodzaju ludzkim, kulturze i społeczeństwie, jak również dla znalezienia nowych zastosowań dla tej wiedzy. Obejmuje ona badania naukowe (badania podstawowe, stosowane i przemysłowe) oraz prace rozwojowe. Działalność B+R odróżnia od innych rodzajów działalności dostrzegalny element nowości i eliminacja niepewności naukowej lub technicznej, czyli rozwiązanie problemu niewypływającego w sposób oczywisty z dotychczasowego stanu wiedzy.

Nakłady wewnętrzne na działalność (B+R)

- nakłady poniesione w roku sprawozdawczym na prace B+R wykonane w jednostce sprawozdawczej, niezależnie od źródła pochodzenia środków. Obejmują zarówno nakłady bieżące, jak i nakłady inwestycyjne na środki trwałe związane z działalnością B+R, lecz nie obejmują amortyzacji tych środków. Nakłady wewnętrzne na działalność B+R klasyfikowane są według rodzaju kosztów, źródeł pochodzenia środków oraz sektorów finansujących.

Bieżące nakłady na działalność B+R

- nakłady osobowe oraz pozostałe nakłady bieżące takie jak wynagrodzenia personelu zewnętrznego, koszty zakupionych materiałów, przedmiotów nietrwałych i energii, koszty usług obcych obejmujące: obróbkę obcą, usługi transportowe, remontowe, ochroniarskie, bankowe, pocztowe, telekomunikacyjne, informatyczne, wydawnicze, komunalne itp., koszty podróży służbowych oraz pozostałe

koszty bieżące obejmujące w szczególności podatki, opłaty obciążające koszty działalności i zyski, ubezpieczenia majątkowe i ekwiwalenty na rzecz pracowników – w części, w której dotyczą działalności B+R. Nakłady bieżące ogółem nie obejmują amortyzacji środków trwałych, a także podatku VAT.

Nakłady osobowe

- wynagrodzenia brutto (osobowe, bezosobowe i honoraria oraz nagrody i wypłaty z zysku do podziału), narzuty na wynagrodzenia obciążające zgodnie z przepisami pracodawcę, w tym ubezpieczenia społeczne oraz stypendia uczestników studiów doktoranckich prowadzących prace B+R. Nie obejmują one kosztów pracy osób nieuwzględnianych w danych o personalu B+R, które świadczą usługi pośrednie (np. pracowników ochrony, konserwacji, centralnych bibliotek i działów informatycznych).

Inwestycyjne nakłady na działalność badawczą i rozwojową (B+R)

- obejmują nakłady na nowe środki trwałe związane z działalnością B+R, koszty oprogramowania komputerowego (wartość opłaty z tytułu użytkowania produktu własności intelektualnej innego podmiotu oraz wartość nakładów poniesionych na oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie) oraz pozostałe produkty własności intelektualnej (koszty nabytych patentów, licencji długoterminowych lub innych wartości niematerialnych i prawnych) wykorzystywane przy pracach B+R przez okres dłuższy niż jeden rok.

Wynalazki, wzory użytkowe

Wynalazek

- rozwiązanie o charakterze technicznym, które jest nowe, posiada poziom wynalazczy i nadaje się do przemysłowego stosowania. W celu ochrony wynalazku przyznawane jest prawo wyłączne, jakim jest patent.

Wzór użytkowy

- nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci. Prawem chroniącym wzór użytkowy jest prawo ochronne.

Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej

Współpraca w zakresie działalności innowacyjnej

- oznacza aktywny udział we wspólnych projektach dotyczących działalności innowacyjnej z innymi przedsiębiorstwami lub instytucjami niekomercyjnymi. Współpraca taka może mieć charakter perspektywiczny i długofalowy i nie musi pociągać od razu za sobą bezpośrednich, wymiernych korzyści ekonomicznych dla uczestniczących w niej partnerów.

4. Społeczeństwo informacyjne

Wskaźniki społeczeństwa informacyjnego

Komputer

- to urządzenie elektroniczne służące do automatycznego przetwarzania informacji przedstawionych cyfrowo. Współcześnie pojęcie to obejmuje komputery stacjonarne i urządzenia przenośne (laptopy, notebooki, netbooki), natomiast nie obejmuje komputerów zintegrowanych z innymi urządzeniami na jednej płycie montażowej.

Połączenia szerokopasmowe

- to rodzaj połączeń internetowych charakteryzujących się dużą szybkością przepływu informacji mierzoną w setkach kb/s (kilobitów na sekundę) lub w Mb/s (megabitach na sekundę). Ze względu na szybki postęp techniczny w tej dziedzinie telekomunikacji określenie granicznej przepływności (przepustowości łączy cyfrowych), od której dane połączenie uznajemy za szerokopasmowe jest narażone na dezaktualizację wkrótce po przyjęciu definicji, dlatego we wspólnotowych badaniach wykorzystania ICT połączenia szerokopasmowe definiuje się na podstawie rodzaju łączy internetowych.

Zgodnie z taką definicją dostęp szerokopasmowy umożliwiają technologie z rodziny DSL (ADSL, SDSL itp.), sieci telewizji kablowej (modem kablowy), telefony komórkowe 3G lub 3G oraz inne, np. łącza satelitarne, stałe połączenia bezprzewodowe (sieć radiowa). Połączenia szerokopasmowe umożliwiają przekazywanie wysokiej jakości obrazów, filmów, oglądanie telewizji lub granie w gry internetowe, telefonowanie przez Internet z możliwością oglądania rozmówcy oraz pozwalają na korzystanie z różnorodnych zaawansowanych usług internetowych.

Urządzenia przenośne

Pod pojęciem urządzeń przenośnych umożliwiających mobilny dostęp do Internetu rozumie się:

- komputery przenośne (np. notebooki, netbooki, laptopy, Ultra Mobile PC-UMPC, tablety PC itp.),
- inne urządzenia przenośne (np. smartfony, telefony komórkowe z PDA).

E-administracja

- wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych w administracji publicznej, w powiązaniu ze zmianami natury organizacyjnej i zdobywaniem nowych umiejętności w celu poprawienia jakości świadczonych usług publicznych, wzmocnienia zaangażowania obywatela w procesy demokratyczne oraz poparcia dla polityki państwa.

Methodological notes

Statistics Poland has been developing statistical surveys on science, technology, innovation and information society on a systematic basis, adjusting them to methodological recommendations applied in the OECD and EU countries.

Measurements of streams and resources in selected thematic areas are carried out in accordance with the methodology described in the series Frascati Family Manuals issued by OECD and Eurostat as well as Eurostat guidelines concerning selected surveys.

This publication includes the term “knowledge-based economy” in the concept of endogenous growth, in which organizational and technological progress is not independent of economic policy, as defined by the OECD, disseminated in the 1990s.

Factors of the economy based on creation (production¹), as well as the further transfer and practical use of knowledge and information includes the description of:

- production capital involved in production of goods and services with varying degrees of knowledge and technology involvement,
- human capital for science and technology, including the effectiveness of its use,
- innovation system in which knowledge resources are used and which is a factor determining the competitiveness of enterprises,
- knowledge diffusion process,
- quick communication and information, including investment in communication technologies.

The statistical data presented in the publication include surveys, which results were available in 2019. If possible, they were presented against the background of the results from the previous edition of the survey. Data on received revenues, incurred expenditures or the value of products, services, etc. are expressed in current prices. Due to data rounding, in some cases sums of components may differ from the "total" amount.

Applied classifications of entities by type of activity

The data were prepared according to the Polish Classification of Activities – PKD 2007, compiled on the basis of the Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2. PKD 2007 was introduced on 1 I 2008 by the decree of the Council of Ministers, dated 24 XII 2007 (Journal of Laws np. 251, item 1885) with later amendments.

The items “industry” and “services” were introduced in the publication as an additional grouping.

Section/division	Description	Abbreviations
Industry		
A	<i>Agriculture, forestry and, fishing</i>	-
B	<i>Mining and quarrying</i>	-
C	<i>Manufacturing</i>	-
10–12	<i>Manufacturing of food products (10)</i>	-
	<i>Manufacture of beverages (11)</i>	-
	<i>Manufacture of tobacco products (12)</i>	-
13–15	<i>Manufacture of textiles (13)</i>	-
	<i>Manufacture of wearing apparel (14)</i>	-
	<i>Manufacture of leather and related products (15)</i>	-

¹ Knowledge created, absorbed, transmitted and used is a specific product, that accelerates development of economy and society.

Section/division	Description	Abbreviations
16–18	<i>Manufacture of wood and of products of wood and cork, except furniture; manufacture of articles of straw and plaiting materials (16)</i> <i>Manufacture of paper and paper products (17)</i> <i>Printing and reproduction of recorded media (18)</i>	<i>Manufacture of products of wood, cork, straw and wicker</i> ^Δ - -
19–23	<i>Manufacture of coke and refined petroleum products (19)</i> <i>Manufacture of chemicals and chemical products (20)</i> <i>Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations (21)</i> <i>Manufacture of rubber and plastic products (22)</i> <i>Manufacture of other non-metallic mineral products (23)</i>	- - <i>Manufacture of pharmaceutical products</i> ^Δ - -
24–28	<i>Manufacture of basic metals (24)</i> <i>Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment (25)</i> <i>Manufacture of computer, electronic and optical products (26)</i> <i>Manufacture of electrical equipment (27)</i> <i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c. (28)</i>	- <i>Manufacture of metal products</i> ^Δ - - -
29–30	<i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers (29),</i> <i>Manufacture of other transport equipment (30)</i>	- -
31–33	<i>Manufacture of furniture (31)</i> <i>Other manufacturing (32)</i> <i>Repair and installation of machinery and equipment (33)</i>	- - -
D	<i>Electricity, gas, steam and air conditioning supply</i>	-
E	<i>Water supply, sewerage, waste management and remediation activities</i>	-
F	<i>Construction</i>	-
Services (service sector)		
G	<i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>	<i>Trade; repair of motor vehicles</i> ^Δ
46	<i>Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycles (46)</i>	<i>Wholesale trade</i> ^Δ
H	<i>Transportation and storage</i>	-
49–53	<i>Land transport and transport via pipelines (49)</i> <i>Water transport (50)</i> <i>Air transport (51)</i> <i>Warehousing and support activities for transportation (52)</i> <i>Postal and courier activities (53)</i>	<i>Land and pipeline transport</i> ^Δ - - -
I	<i>Accommodation and food service activities</i>	<i>Accommodation and catering</i> ^Δ

Section/division	Description	Abbreviations
J	<i>Information and communication</i>	-
58–63	<i>Publishing activities (58)</i> <i>Motion picture, video and television programme production, sound recording and music publishing activities (59)</i> <i>Programming and broadcasting activities (60)</i> <i>Telecommunications (61)</i> <i>Computer programming, consultancy and related activities (62)</i> <i>Information service activities (63)</i>	- <i>Motion, sound and music publishing activities</i> ^Δ - - <i>Computer programming and consultancy activities</i> ^Δ -
K	<i>Financial and insurance activities</i>	-
64–66	<i>Financial service activities, except insurance and pension funding (64)</i> <i>Insurance, reinsurance and pension funding, except compulsory social security (65)</i> <i>Activities auxiliary to financial services and insurance activities (66)</i>	<i>Financial service activities</i> ^Δ <i>Insurance, reinsurance and pension funding</i> ^Δ -
L	<i>Real estate activities</i>	-
M	<i>Professional, scientific and technical activities</i>	-
71–73	<i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis (71)</i> <i>Scientific research and development (72)</i> <i>Advertising and market research (73)</i>	- - -
N	<i>Administrative and support service activities</i>	-
O	<i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	-
P	<i>Education</i>	-
Q	<i>Human health and social work activities</i>	-
R	<i>Arts, entertainment and recreation</i>	-
S	<i>Other service activities</i>	-
T	<i>Activities of households as employers; undifferentiated goods and service producing activities of households for own use</i>	<i>Activities of households as employers and product-producing activities of households for own use</i> ^Δ
U	<i>Activities of extraterritorial organisations and bodies</i>	-

The data are presented in accordance with the scope of conducted surveys, including entities classified according to number of employed persons and concern entities with:

- 10–49 employed persons,
- 50–249 employed persons,
- 250 and more employed persons.

Degree of technology intensity

The methodology of technology intensity degree in *Manufacturing* (section C) according to fields of economic activity, classify divisions and groups of section C into four categories: high technology, medium high technology, medium low technology, low technology. High technology means economy activities is based on high intensity of research and development (R&D). In methodological studies the following indicators of R&D intensity were implemented:

- the ratio of direct R&D costs to the value added,
- the ratio of direct R&D costs to the production value (sales),
- the ratio of direct R&D costs extended by indirect costs incorporated in investment goods and in-intermediate to the production value (sales).

Currently, R&D intensity in specific sector, identified on the basis of technology intensity degree, is defined according to researches of T. Hatzichronoglou dated 1997 as well as their revision carried out at Joint Research Centre (JRC) in 2000 and is classified as follows:

Degree of technology intensity	Expenditures on R&D in the value of sales
High-technology (HiTech)	over 7%
Medium high-technology (Medium HiTech)	2,5% to 7%
Medium low-technology (Medium LowTech)	1% do 2,5%
Low-technology (LowTech)	1% or less

The four categories of technology intensity identified on the basis of direct and indirect R&D were prepared by OECD taking into account data from: the United States, Japan, Germany, France, Great Britain, Canada, Italy, the Netherlands, Australia and Denmark.

The classification established by assigning the entity to the degree of technology intensity based on basic activity of the economy entity is presented in Table 1:

Table 1. Classification of *Manufacturing* (section C) by the degree of technology intensity

Degree of technology intensity	<i>Manufacturing</i>	Divisions and groups of NACE rev.2
High-technology	<i>Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations</i>	21
	<i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i>	26
	<i>Manufacture of air and spacecraft and related machinery</i>	30.3
Medium high-technology	<i>Manufacture of chemicals and chemical products</i>	20
	<i>Manufacture of weapons and ammunition</i>	25.4
	<i>Manufacture of electrical equipment</i>	27
	<i>Manufacture of machinery and equipment n.e.c</i>	28
	<i>Manufacture of motor vehicles, trailers and semi-trailers</i>	29
	<i>Manufacture of railway locomotives and rolling stock</i>	30.2
	<i>Manufacture of military fighting vehicles</i>	30.4
	<i>Manufacture of transport equipment n.e.c.</i>	30.9
	<i>Manufacture of medical and dental instruments and supplies</i>	32.5

Table 1. Classification of *Manufacturing* (section C) by the degree of technology intensity (cont.)

Degree of technology intensity	<i>Manufacturing</i>	Divisions and groups of NACE rev.2
Medium low-technology	<i>Reproduction of recorded media</i>	18.2
	<i>Manufacture of coke and refined petroleum products</i>	19
	<i>Manufacture of rubber and plastic products</i>	22
	<i>Manufacture of other non-metallic mineral products</i>	23
	<i>Manufacture of basic metals</i>	24
	<i>Manufacture of fabricated metal products, except machinery and equipment</i>	25 (excluding 25.4)
	<i>Building of ships and boats</i>	30.1
	<i>Repair and installation of machinery and equipment</i>	33
Low-technology	<i>Manufacture of food products</i>	10
	<i>Manufacture of beverages</i>	11
	<i>Manufacture of tobacco products</i>	12
	<i>Manufacture of textiles</i>	13
	<i>Manufacture of wearing apparel</i>	14
	<i>Manufacture of leather and related products</i>	15
	<i>Manufacture of wood and of products of wood and cork, except furniture; manufacture of articles of straw and plaiting materials</i>	16
	<i>Manufacture of paper and paper products</i>	17
	<i>Printing and reproduction of recorded media</i>	18 (excluding 18.2)
	<i>Manufacture of furniture</i>	31
	<i>Other manufacturing except manufacture of medical and dental instruments and supplies</i>	32 bez 32.5

Source: Eurostat, Working Group Meeting on Statistics on Science, Technology and Innovation, Luxembourg 27–28 November 2008. doc. Eurostat/F4/STI/2008/12.

Knowledge-intensive services

The method of defining the degree of technology intensity in *Manufacturing* according to fields of economic activity was used also to identify knowledge-based (knowledge-intensive) services of divisions of NACE rev.2 sections G–U, according to recommendation of EUROSTAT (Working Group Meeting on Statistics on Science, Technology and Innovation, Luxembourg 27–28 November 2008. doc. Eurostat/F4/STI/2008/12). It allows to assign the economy entity of G–U section to specific fields according to degree of technology intensity based on basic activity of the economy entity. The knowledge-intensive services are characterized by high proportion of persons employed with required higher education or specialist knowledge. The service sector has been divided into a KIS – knowledge-intensive services and LKIS – less knowledge-intensive services. Each category includes sub-categories.

Table 2. Classification of G-U sections (services) by knowledge intensity

	Knowledge intensity	Service sector	Divisions
Knowledge-intensive services (KIS)	High-technology services	<i>Motion picture, video and television programme production, sound recording and music publishing activities</i>	59
		<i>Programming and broadcasting activities</i>	60
		<i>Telecommunications</i>	61
		<i>Computer programming, consultancy and related activities</i>	62
		<i>Information service activities</i>	63
		<i>Scientific research and development</i>	72
	Financial services	<i>Financial and insurance activities</i>	64-66
	Market services (except financial and HiTech services)	<i>Water transport</i>	50
		<i>Air transport</i>	51
		<i>Legal and accounting activities</i>	69
		<i>Activities of head offices; management consultancy activities</i>	70
		<i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis</i>	71
		<i>Advertising and market research</i>	73
		<i>Other professional, scientific and technical activities</i>	74
		<i>Employment activities</i>	78
		<i>Security and investigation activities</i>	80
	Others	<i>Publishing activities</i>	58
		<i>Veterinary activities</i>	75
		<i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	84
<i>Education</i>		85	
<i>Human health and social work activities</i>		86-88	
<i>Arts, entertainment and recreation</i>		90-93	
less knowledge-intensive services (LKIS)	Market services	<i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>	45-47
		<i>Land transport and transport via pipelines</i>	49
		<i>Warehousing and support activities for transportation</i>	52
		<i>Accommodation and food service activities</i>	55-56
		<i>Real estate activities</i>	68
		<i>Rental and leasing activities</i>	77
		<i>Travel agency, tour operator reservation service and related activities</i>	79
		<i>Services to buildings and landscape activities</i>	81
		<i>Office administrative, office support and other business support activities</i>	82
		<i>Repair of computers and personal and household goods</i>	95
	Others	<i>Postal and courier activities</i>	53
		<i>Activities of membership organisations</i>	94
		<i>Other personal service activities</i>	96
		<i>Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use</i>	97-98
		<i>Activities of extraterritorial organisations and bodies</i>	99

Source: Eurostat, Working Group Meeting on Statistics on Science, Technology and Innovation, Luxembourg 27–28 November 2008. doc. Eurostat/F4/STI/2008/12.

Knowledge Intensive Activities (KIA)

An activity is classified as knowledge intensive if tertiary educated persons employed (according to ISCED11, levels 5 to 8) represents more than 33% of the total employment in that activity. The average number of tertiary educated persons employed according to the NACE Rev.2 is estimated by Eurostat, using the European Union Labour Force Survey, data. The detailed list of activities included in the Knowledge Based Activities is presented below.

Table 3. Knowledge Intensive Activities (KIA)

Specification	Division
<i>Mining support service activities</i>	09
<i>Manufacture of coke and refined petroleum products</i>	19
<i>Manufacture of basic pharmaceutical products and pharmaceutical preparations</i>	21
<i>Manufacture of computer, electronic and optical products</i>	26
<i>Air transport</i>	51
<i>Publishing activities</i>	58
<i>Motion picture, video and television programme production, sound recording and music publishing activities</i>	59
<i>Programming and broadcasting activities</i>	60
<i>Telecommunications</i>	61
<i>Computer programming, consultancy and related activities</i>	62
<i>Information service activities</i>	63
<i>Financial service activities, except insurance and pension funding</i>	64
<i>Insurance, reinsurance and pension funding, except compulsory social security</i>	65
<i>Activities auxiliary to financial services and insurance activities</i>	66
<i>Legal and accounting activities</i>	69
<i>Activities of head offices; management consultancy activities</i>	70
<i>Architectural and engineering activities; technical testing and analysis</i>	71
<i>Scientific research and development</i>	72
<i>Advertising and market research</i>	73
<i>Other professional, scientific and technical activities</i>	74
<i>Veterinary activities</i>	75
<i>Employment activities</i>	78
<i>Travel agency, tour operator reservation service and related activities</i>	79
<i>Public administration and defence; compulsory social security</i>	84
<i>Education</i>	85
<i>Human health activities</i>	86
<i>Creative, arts and entertainment activities</i>	90
<i>Libraries, archives, museums and other cultural activities</i>	91
<i>Activities of membership organisations</i>	94
<i>Activities of extraterritorial organisations and bodies</i>	99

Source: http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/htec_esms_an8.pdf (21.07.2015)

Institutional sectors of R&D according to the Frascati Manual 2015

For the general presentation of R&D statistics, units in R&D are grouped into four institutional sectors: Business enterprise, Government, Higher education and Private non-profit. The underlying criterion for grouping institutional units into sectors is the homogeneity of the units in respect of economic objectives, principal functions and behaviour.

BES – The Business enterprise sector

It comprises:

- all resident corporations, including legally incorporated enterprises regardless of the residence of their shareholders. This group includes all other types of quasi-corporations, i.e. units capable of generating a profit or other financial gain for their owners, recognised by law as separate legal entities from their owners, and set up for purposes of engaging in market production at prices that are economically significant;
- the unincorporated branches of non-resident enterprises which are deemed to be resident because they are engaged in production on the economic territory on a long-term basis;
- all resident non-profit institutions (NPIs) that are market producers of goods or services, or serve business.

The sector comprises both private and public enterprises.

GOV – The Government sector

It consists of the following groups of resident institutional units:

- all units of central (federal), regional (state) or local (municipal) government, including social security funds, except those units that provide higher education services or fit the description of higher education institutions provided in the Frascati Manual 2015;
- all non-market non-profit institutions that are controlled by the Government sector units, which are not part of the Higher education sector.

The sector does not include public corporations, even when all the equity of such corporations is owned by government units. Public enterprises are included in the Business enterprise sector.

HES – The Higher education sector

It comprises all universities, colleges of technology and other institutions providing formal tertiary education programmes, whatever their source of finance or legal status, and all research institutes, centres, experimental stations and clinics that have their R&D activities under the direct control of, or are administered by, tertiary education institutions.

PNP – The Private non-profit sector

It comprises:

- all non-profit institutions serving households (NPISH), as defined in the SNA 2008, except those classified as part of the Higher education sector,
- for completeness of presentation, households and private individuals engaged or not engaged in market activities.

The sources of data

Categories	Source and scope of data
1. Intensity of technology in Manufacturing and knowledge intensity in services	
Employed persons	<p>Data obtained from the survey: <i>Production, employment and foreign trade in high-tech</i>, using results of the survey <i>Employment in national economy</i>.</p> <p>Scope of the survey: entities conducting economy activity: in enterprise sector:</p> <ul style="list-style-type: none"> – with 10 and more employed persons – full survey, – with up to 9 employed persons – sample survey, <p>other entities conducting economy activity – full survey, state and local budgetary units – full survey.</p> <p>Presented scope: in the classifications of technology intensity and knowledge intensity (KIS) data is presented for sections C and G–U. Classification of Knowledge Intensive Activities (KIA) is presented for all NACE Rev. 2 divisions.</p>
Number of units Sold production Production sold for export	<p>Data obtained from the survey: <i>Production, employment and foreign trade in high-tech</i>, using results of the <i>Annual survey of economic activity of enterprises</i>.</p> <p>Scope of the survey: entities organised in the form of: commercial companies (partnership and capital), civil law partnership, state-owned enterprises, cooperatives, branches of foreign entrepreneurs, natural persons conducting economy activities, state organizational units and cultural institutions with legal personality. The survey includes sections: A (excluding natural persons holding individual farms), B, C, D, E, F, G, H, I, J, K (excluding banks, cooperative savings and credit unions, insurance companies, insurance companies, brokerage houses, investment and pension societies and funds), L, M, N, P (excluding higher education institutions), Q (excluding independent public health care facilities, R, S.</p> <p>Presented scope: in the classifications of technology intensity and knowledge intensity (KIS) data is presented for sections C and G–U.</p>
2. Human resources in science and technology (HRST)	
Students and graduates of higher education institutions	<p>Data obtained from the survey: <i>Higher education institutions and their finances</i>.</p> <p>Scope of the survey: public and non-public higher education institutions.</p>
Students and graduates of colleges	<p>Data obtained from the survey: <i>Primary schools, middle schools and secondary schools</i>.</p> <p>Scope of the survey: public and non-public colleges with public school rights – based on Educational Information System (SIO).</p>
Students of doctoral studies Students and graduates of postgraduate studies	<p>Data obtained from the survey: <i>Higher education institutions and their finances</i>.</p> <p>Scope of the survey: public and non-public higher education institutions, institutions of postgraduate studies (scientific institutes – including the Polish Academy of Science – and research institutes including the Medical Centre of Postgraduate Education and National School of Public Administration).</p>
Awarded scientific degrees	<p>Data obtained from the survey: <i>Human resources in science and technology (HRST)</i>.</p> <p>Scope of the survey: persons, who were awarded the doctor and doctor habilitated degrees in the given year – based on data of the Ministry of Science and Higher Education.</p>
Awarded titles of professor	<p>Data obtained from the survey: <i>Human resources in science and technology (HRST)</i>.</p> <p>Scope of the survey: persons, who were awarded the title of professor in the given year – based on data of the Office of the Republic of Poland President.</p>
Human resources in science and technology (HRST)	<p>Data obtained from the survey: <i>Human resources in science and technology (HRST)</i>, using results of the <i>Labour Force Survey</i>.</p> <p>Scope of the survey: persons aged 15 and more, who are members of households – sample survey</p>

The sources of data

Categories	Source and scope of data
R&D personnel	<p>Data obtained from the survey: Research and experimental development (R&D).</p> <p>Scope of the survey: entities conducting research and development activity continuously or temporarily as well as those funding research and development activities performed by another entity.</p> <p>Presented scope: entities conducting research and development activity continuously or temporarily (in the reporting year).</p>
3. Innovation system	
<p>Innovative activity of enterprises</p> <p>Expenditures on innovation activity</p> <p>Sales of products – new or significantly improved being new to the market and new only to the enterprise.</p> <p>Innovation activities co-operation</p>	<p>Data obtained from the survey: <i>Innovation in industry, Innovation in service sector.</i></p> <p>Scope of the survey: Innovation in industry: enterprises conducting economic activity classified to section B, C, D, E of the NACE Rev.2, employing 50 and more persons – full survey, employing 10-49 persons – representative sample survey.</p> <p>Scope of the survey: <i>Innovation in service sector:</i> enterprises conducting economic activity classified to division 46, section H, section J, section K, divisions 71, 72 and 73, employing 10 and more persons – representative sample.</p> <p>Presented scope: for industry – full range, for service sector – data presented only division 46, section H, section J, section K, divisions 71, 72 and 73.</p>
Intramural expenditures on R&D	<p>Data obtained from the survey: <i>Research and experimental development (R&D).</i></p> <p>Scope of the survey: entities conducting research and development activity continuously or temporarily as well as those funding research and development activities performed by another entity.</p> <p>Presented scope: entities conducting research and development activity continuously or temporarily (in the reporting year).</p>
Patents and utility models	<p>Data obtained from the survey: <i>Industrial property protection</i></p> <p>Scope of the survey: applications for the protection of industrial property in the Patent Office of the Republic of Poland in national and international procedure and obtaining protection provided in the territory of the Republic of Poland – on the basis of the Patent Office of RP.</p> <p>Presented scope: main (first) applicants for industrial property and main applicants for protection</p>
4. Information society	
Using ICT in enterprises	<p>Data obtained from the survey: <i>Indicators of the information society.</i></p> <p>Scope of the survey: legal persons, organisational entities without legal personality and natural persons conducting economic activity with 10 and more employed persons and the activity was classified to sections: C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M (excluding division 75 – veterinary activities), section N and group 95.1 of section S – <i>Repair of computers and communication equipment</i> – sample survey.</p> <p>Presented scope: only enterprises classified to section C.</p>
Using ICT in households	<p>Data obtained from the survey: <i>Indicators of the information society.</i></p> <p>Scope of the survey: households with at least one person aged 16–74 years and their members in this age – sample survey.</p>

Definitions of applied terms

1. Technology intensity in *Manufacturing* and knowledge intensity in services

Employment

- persons performing work providing earnings or income, for which the reporting unit is the main workplace, in particular:
 1. employees hired on the basis of an employment contract (labour contract, posting, election or appointment) including seasonal and temporary employees;
 2. employers and own-account workers:
 - a. owners and co-owners (including contributing family workers) of entities conducting economic entities,
 - b. self-employed persons;
 3. agents working on the basis of agency and order agreements (including contributing family workers and persons employed by the agents);
 4. outworkers;
 5. members of agricultural production cooperatives, i.e. members of agricultural producers' cooperatives and formed on their base other cooperatives engaged in other production operates on the base of co-operative law, as well as agricultural farmers' cooperatives.

2. Human resources in science and technology

International methodological guidelines for the measurement of human resources in science and technology, and methods of analysing its structure and occurring changes are included in Canberra Manual² Human resources in science and technology (HRST) are composed of persons who currently or potentially could engage in creating, developing, disseminating and applying scientific and technical knowledge.

The measurement and analysis of human resources in science and technology are carried out according to three international classifications:

- the International Standard Classification of Education – ISCO³, which defines formal levels of education,
- the International Standard Classification of Occupation – ISCO⁴ which defines groups of occupations,
- the International Classification of Fields of Education and Training – ISCED-F 2013 which defines groups of fields of education on the basis of education programmes and qualifications related to them.

Human resources in science and technology include persons who fulfil at least one of the following conditions:

- completed third-level education in fields of science and technology (S&T), i.e., education at the level 5–8 of ISCED 2011,
- not formally qualified, but employed in an S&T occupation where such education is normally required, i.e., they work in occupations classified into 2nd and 3rd major groups of ISCO.

Information included in the following publication is presented in terms of stocks and flows. An HRST stock means the number of people, measured at a particular point in time, with required level of education or

² The Measurement of Scientific and Technological Activities. Manual on the Measurement of Human Resources Devoted to S&T – Canberra Manual, Paris 1995 [OECD/EC/Eurostat, OECD/GD(95)77].

³ By ISCED 2011.

⁴ By ISCO–08.

employed in S&T occupations, while an HRST flow means the number of people with required level of education or employed in S&T occupations, measured in a unit of time (usually a year). A stock is an accumulation of inflows and outflows which determine its size.

Inflows to an HRST stock within a year constitute:

- persons who successfully completed education in an S&T field at level 5 as a minimum according to ISCED 2011,
- persons without formal qualifications employed in an S&T occupation, group 2 or 3 according to ISCO classification,
- immigrants: qualified foreigners entering the country and citizens returning from emigration

Outflows from an HRST stock within a year constitute:

- persons without qualifications who leave S&T occupations (group 2 or 3),
- emigrants: qualified foreigners and citizens leaving the country,
- deaths of persons with education at level ISCED 5 or above or employed in an S&T occupation without formal qualifications (groups 2 and 3).

The publication analyzed the categories describing inflows of education to HRST at levels 5–8 as a minimum according to ISCED 2011. The publication presents all schools, the completion of which may lead to qualifications at level 5–8. The analyzes are described by statistics on acquired qualifications not necessarily increasing the level of education according to the ISCED 2011 classification.

Higher education institutions

- institutions operating under the provisions of the Act of the 30th July 2018 entitled “Law on Tertiary Education and Science” (Journal of Laws of the Republic of Poland 2018, item 1668, as amended). The publication includes data on higher education institutions seated in Zachodniopomorskie Voivodship, together with their branch units in other locations. The publication does not include data from branch units of schools seated outside Zachodniopomorskie Voivodship. The higher education system covers:
 - first-cycle programmes
 - stage of learning open to holders of the matriculation certificate which leads upon successful completion to the award of a first cycle qualification;
 - second-cycle programmes
 - a stage of learning open to holders of a minimum first cycle qualification which leads upon successful completion to the award of a second cycle qualification;
 - long-cycle programmes
 - a stage of learning open to holders of the matriculation certificate and leading upon successful completion to the award of a second cycle qualification;
 - third-cycle programmes
 - doctoral programmes open to holders of second-cycle qualifications and leading upon successful completion to the award of a third cycle qualification conferred by an authorised academic unit of a higher education institution, scientific institute of the Polish Academy of Sciences, a research institute or an international scientific institute established under other legislation and active on territory of the Republic of Poland;
 - non-degree postgraduate programme
 - a form of tertiary education designated for graduates of at least first-cycle programme provided i.a. by a higher education institution, scientific institute of the Polish Academy of Sciences, leading upon successful completion to the award of postgraduate qualifications.

Students of higher education institutions

- people registered as students in higher education institutions, together with students who com-

pleted the final year of studies without taking the diploma exam or who were on an academic leave. Postgraduate students and PhD form a separate groups. Students were shown as many times as many courses they took in a given higher education institution, as of 31st December.

Graduates of higher education institutions

- person who obtained a diploma certifying the completion of higher education. Graduates of Master's studies (second-cycle and long-cycle programmes) are granted the title of Master of Arts/Science (depending on the field of education): Master of Economy, Master of Philology, etc. and graduates of medical faculties: general practitioner, dentist, veterinarian. Graduates of first-cycle programmes obtain (depending on the field of education) the professional title of Engineer or Bachelor. If a graduate completed two or more courses in the academic year (in a given higher education institution), he was also listed accordingly.

Students of postgraduate studies

- persons entered in the register of post-graduate students are presented in subgroups of study, which correspond to specific areas of education, including: pedagogy in the pedagogical subgroup, or physics, chemistry, earth sciences in a physical subgroup. The students of postgraduate studies are presented as of 31st December.

Students of doctoral studies

- person entered in the register of third grade students in higher education institutions and other entities authorized to conduct such studies. They are presented in the division into the fields of science and technology in accordance with the OECD Classification of Sciences and Techniques. Six basic areas of science and technology are distinguished: natural sciences, engineering and technical, medical and health, agricultural, social and humanistic. Participants of doctoral studies are presented as of 31st December.

Colleges

- post-secondary schools operating in the system of education, for which providing and scientific and didactic care is necessary for establishment and operation. The college ends with a graduation diploma. Under the agreements concluded by the authorities of colleges with universities, it is possible after passing the final exam, applying to the student's college for admission to the exam at the university and obtaining a diploma and bachelor's professional title.

Teacher training colleges

- the colleges prepare theoretically and practically students to perform tasks of kindergarten teachers, primary schools and other educational and foster as well as care-educational institutions. Colleges are organized as institutions governed by voivodship self-governments, social organizations, natural persons, etc. or as part of organization of a higher education institution.

Foreign language teacher training colleges

- educate students for the teaching profession, and their graduate is qualified to teach a foreign language in primary schools, middle schools and upper secondary schools.

Colleges of social work

- educate students for professional social worker; forming and governing organs are local governments – for public colleges or legal persons and individuals – for non-public colleges. They are subject to the minister responsible for social security.

University degrees

- Doctoral degree (Ph.D), habilitated doctors degree (HD) in a specific field of science or art or in a specific discipline of science or art. Obtaining a Ph.D. degree is equivalent to obtaining education at level 8 of ISCED 2011. Degrees are awarded in organizational units that have the authority to broadcast them. The data on scientific degrees presented in the publication is based on data from the Ministry of Science and Higher Education.

University title

- the title of professor in a specific field of science or art given by the President of the Republic of Poland.

Human Resources in Science and Technology (HRST)

The following subgroups – categories of human resources in science and technology – scheme 1 – can be distinguished among persons with third-level educations or employed in S&T occupations.

Scheme 1. HRST Human Resources in Science and Technology categories

		Education HRSTE				
		ISCED 8	ISCED 7	ISCED 6	ISCED 5	ISCED<5
Occu- pation HRSTO	ISCO 2	Professionals		Core of Human Resources in Science and Technology HRSTC		Human resources in science and technology without third-level education HRSTW
	ISCO 3	Technicians and associate professionals				
	ISCO 1	Managers		Human Resources in Science and Technology – Non S&T occupation HRSTN		
	ISCO 0, 4-9	Other occupa- tions				
		Unemployed		Human Resources in Science and Technology – Unemployed HRSTU		
		Inactive		Human Resources in Science and Technology – Inactive HRSTI		

Source: Eurostat.

HRSTE – Human Resources in Science and Technology – Education

- the group comprises of persons with third-level education (ISCED 2011 at the level 5-8).

HRSTO – Human Resources in Science and Technology – Occupation

- the group comprises of persons employed in S&T occupations (ISCO – group 2 Professionals and 3 Technicians and associate professionals).

HRSTC – Core of Human Resources in Science and Technology

- the group comprises of persons with third-level education (ISCED 2011 at the level 5–8) and are employed in S&T (ISCO group 2 and 3).

HRSTW – Human Resources in Science and Technology – Without tertiary education

- persons employed in S&T with level of education below tertiary.

HRSTN – Human Resources in Science and Technology – Non S&T occupation

- persons with third-level education but not employed in an S&T occupation.

HRSTU – Human Resources in Science and Technology – Unemployed

- unemployed persons with third-level education.

HRSTI – Human Resources in Science and Technology – Inactive

- persons with third-level of education but inactive.

The Human Resources in Science and Technology include category

SE – Scientists and Engineers

- the group of Science and engineering professionals, Health professionals and Information and communications technology professionals (ISCO-08 groups 21, 22, 25 16).

R&D personnel

The methodology of R&D survey in Poland is based on the OECD experts procedures presented in Frascati Manual 2015.

R&D personnel

- all persons engaged directly in R&D conducted in a reporting unit, professionals as well as supporting staff. R&D personnel, apart from conducting research and development works (scientific and technical), may plan or manage R&D projects, prepare reports, provide direct IT, library or documentation service for a project or provide support for the administration of the financial and personnel aspects. Personnel R&D includes:
 - internal R&D personnel (employed persons) - persons engaged directly in R&D in a reporting unit (especially persons employed on the basis of employment relationship or service relationship, employers and self-employed),
 - external R&D personnel - independent (self-employed) or dependent (employee) workers fully integrated into a statistical unit's R&D projects without formally being persons employed by the same R&D-performing statistical unit.

Personnel groups are classified as follows:

- researchers,
- technicians and equivalent staff,
- other supporting staff.

According to level of education of R&D personnel the following levels are singled out:

- persons with at least PhD degree (with professor tittle, HD degree or persons with PhD degree),
- persons with tertiary education,
- persons with other education level.

Researchers

- persons conducting research and improving or developing concepts, theories, models, techniques, instrumentation, software or operational methods.

Technicians and equivalent staff

- persons who participate in R&D by performing scientific and technical tasks involving the application of concepts and operational methods and the use of research equipment, normally under the supervision of researchers

Other supporting staff

- skilled and unskilled craftsmen, and administrative, secretarial and clerical staff participating in R&D projects or directly associated with such projects.

Full-time equivalents – FTE

- conversion units used to determine the number of persons actually engaged in research and development. One full-time equivalent (FTE) means one person-year spent exclusively on R&D. It is calculated on the basis of the ratio of working hours actually spent on R&D by particular employees during a reporting year divided by the total number of hours conventionally worked in the same position by an individual employed person. It is assumed that:
 - a full-time employee spending on R&D during the reporting year:
 - 90% or more of total working time = 1.0 FTE
 - 75% of total working time = 0.75 FTE
 - 50% of total working time = 0.5 FTE
 - a half-time employee spending on R&D :
 - 90% or more of their total working time = 0.5 FTE
 - 50% of their total working time = 0.25 FTE
 - an employee employed in a given unit during the reporting year for 6 months full-time and spending on R&D:
 - 90% or more of their total working time = 0.5 FTE
 - a person employed in R&D on the basis of a service contract or contract work:
 - full, actual working time "of all agreements" in the reporting year, served as a suitable fraction of the annual working time.

3. Innovation system

International methodological guidelines on the principles of collecting and interpreting innovation data are included in Oslo Manual⁵.

The results of survey on innovation system and technology transfer presented in the publication were analysed based on the statistical data from surveys Innovations in industry and Innovations in the service sector of two editions: 2015–2017 and 2016–2018. According to the Oslo Manual innovation activity is considered each time in the three-year period of the company's activity. Data concerning expenditures on innovation activity or net revenues from sales of new or improved products concerns the last of the three reporting years in each edition of the survey.

Innovation activity of enterprise

- all scientific, technological, organisational, financial and commercial steps which actually or are intended to lead to implementation of innovations. Some of these activities may be innovative in their own right, while others are not novel but are necessary to implement innovations.

A firm's innovation activities in a given period may be of three kinds:

1. successful in having resulted in the implementation of a innovation (though not necessarily commercially successful),
2. ongoing, work in progress, which has not yet resulted in the implementation of an innovation,
3. abandoned before the implementation of an innovation.

The company is classified as an innovative enterprise, when implements at least one innovation described in point 1.

Innovation

- the implementation of a new or significantly improved product (good or service) or business process.

⁵ The Measurement of Scientific and Technological Activities – Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th Edition, OECD/European Communities 2018.

Innovation is new for the market, if the company is the first to introduce the innovation on the given market.

Product innovation

- the introduction of a good or service that is new or improved with respect to its characteristics or intended uses. This includes significant improvements in technical specifications, components and materials, incorporated software, user friendliness or other functional characteristics. Product innovations can utilise new knowledge or technologies, or can be based on new uses or combinations of existing knowledge or technologies. Product innovations in services consist in the introduction of significant improvements in the way services are offered, adding new functions or features to existing services or introducing brand new services. Two kinds of product innovations can be listed:
 - new to the market, where the enterprise operates (introduced to the market ahead of the competition, even if they were already available in other markets),
 - only for the enterprise (already introduced to the market where the enterprise operates, by another company).

New product

- a good and service that differ in its characteristics or intended uses from products previously produced by an enterprise.

Improved product

- already existing product which has been significantly improved by application of new materials, components and other features assuring better functioning of the product.

Business processes innovation

Innovation of business processes is the introduction of new or improvement of business processes in an enterprise as part of one or many business functions that significantly change the earlier used business processes.

Production methods are techniques, equipment and software used to produce goods or services.

The methods of logistics, supply or distribution in an enterprise include equipment, software and techniques used to acquire means of production, allocate supplies within an enterprise or deliver final products.

Business process innovations include new or improved methods for the creation and provision of services. They can consist in changes in the equipment and software used in service activities or changes in the procedures or techniques that are employed to deliver services.

Business process innovations also cover new or improved techniques, equipment and software in auxiliary activities, such as purchasing, accounting, computing and maintenance

Innovation of business processes also includes new organizational methods, such as: principles of operation in the enterprise or in relation to the environment, division of tasks, decision-making permissions and human resource management as well as marketing methods in packaging visualization, price formation, promotion techniques, product placement or after-sales service.

Product/business processes innovative active enterprise

- an enterprise that has implemented at least one product or business processes innovation during a surveyed three-year period or implemented at least one innovative project which was abandoned or was not completed until the end of this period.

Product/business processes innovative enterprise

- an enterprise that has implemented at least one product or business processes innovation during a surveyed three-year period: a new or improved product or business process that is a novelty at least for a given enterprise.

R&D intramural expenditures

Research and experimental development (R&D)

- creative and systematic work undertaken in order to increase the stock of knowledge – including knowledge of mankind, culture and society, and to devise new applications of available knowledge. It includes research (basic, applied and industrial) and development work. The R&D activity identify the visible element of novelty and the elimination of scientific or technical uncertainty, i.e. solving the problem not obviously from the current state of knowledge.

Intramural expenditures on R&D

- expenditures on R&D conducted in a reporting unit and incurred during a reporting year, whatever the origin of funds. They involve both current and capital expenditures linked to R&D, but exclude depreciation of the assets. Intramural R&D expenditures are classified by type of costs, origin of funds and by funding sectors.

Current expenditures on R&D

- labour costs as well as impersonal wages and salaries and other current expenditures such as costs of external R&D personnel, purchase of materials, non-durable articles and energy, costs of indirect services including external processing, transport, renovation, security, banking, postal, ICT, publishing or municipal services, etc., costs of business trips and other current costs including, in particular, taxes, fees charging costs of activity and profits, property insurance and finally equivalents for employees due to R&D activity. Depreciation of fixed assets and VAT are excluded from total current expenditures.

Labour costs

- gross wages and salaries (personal, impersonal, honoraria, bonuses and paid profit for distribution) paid to persons employed in a reporting unit, salary overheads including contributions to pension funds and other social security payments, payroll taxes, etc. and grants for PhD students carrying out R&D. Costs of persons who are not included in data on R&D personnel and provide indirect services (e.g. employees of security and maintenance, central libraries, IT departments) are excluded from labour costs.

Capital expenditures on R&D

- include expenditures on new fixed assets linked to R&D, costs of computer software (the value of fees for using intellectual property products of a different entity and the value of expenditures on software developed in-house) and other intellectual property products (costs of acquired patents, long-term licences or other intangible assets) used repeatedly or continuously in the performance of R&D for more than one year.

Invention, utility model

Patentable invention

- a technical solution which is new, involves an inventive step and industrial applicability. In order to protect an invention an exclusive right is granted, that is a patent.

Utility model

- any new and useful solution of a technical nature concerning shape, construction or durable assemblage of an object. Rights of protection are granted for utility models.

Cooperation in innovation activity

Cooperation in innovation activity

- active participation in joint projects regarding innovative activity with other enterprises or non-profit institutions. Such cooperation may be long-term and does not necessarily involve direct, tangible economic benefits for the participating partners.

4. Information society

Information society indicators

Computer

- electronic device used to process digital information automatically. Currently this term contain desk-top computer and mobile devices (laptop, netbook, and notebook), however computers integrated with other devices on one mounting plate are not counted as computers.

Broadband connections

- its type of internet connections characterized by high speed of information flow measured in kb/s or Mb/s. Because of rapid technical development on that field of telecommunication, determining line of throughput amount of which connection will be recognized as broadband it's exposed to decasualization after adoption of definition. In connection with the above in harmonized survey of ICT usage broadband connections are defined based on the type of internet connection line. According to this definition broadband access are available by following technologies: DSL (ADSL, SDSL etc.) cable television networks (cable modem), 3G or 3G mobile phones and others, e.g. satellite links, permanent wireless connections (radio network). Broadband connection enable for transmission of high quality images, movies, internet television, games, telephone calling with a possibility of seeing person and allow to use variety advanced internet services.

Mobile devices

Mobile devices that enable mobile Internet access include:

- portable computers (e.g. notebooks, netbooks, laptops, Ultra Mobile PC-UMPC, PC tablets, etc.),
- other portable devices (e.g. smartphones, mobile phones with PDA).

E-government

- usage of IT in public administration. It is related with organizational changes and new skills of public services which are to improve quality of provided services. It's a constant process of improving governing quality by transforming internal and external relations using internet. Aims of e-government it's increase of efficiency of public administration in terms of provided services. It is to simplified official matters and enable obtainment of information. Adopted form allows to gather many cases belonging to competence of different public administration units and sharing of procedures online.

Usage of information and communication technologies in public administration, related with organizational changes and acquiring new skills of public services which are to improve quality od provided services, strengthening citizen's involvement in democratic processes and supporting state policy.